

Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis

Koostajad:

Riin Kutsar
Aune Aunapuu
Kaile Eschbaum

Mittetulundusühing Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing

Tellijad:

Keskkonnaamet koostöös Keskkonnaministeeriumiga

Tööd toetab:

Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus

Keskkonnaamet viis läbi riigihanke „Eesti ja teiste EL riikide Natura hindamise praktika uuring ning selle baasil Natura hindamise läbiviimiseks juhendmaterjali koostamine“ töö teostamiseks.

Hanke edukaks pakkumiseks ning töö teostajaks valiti Mittetulundusühingu Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing pakkumine (ekspertide koosseisus Aune Aunapuu ja Riin Kutsar).

Töö aluseks oli Keskkonnaameti ja Mittetulundusühingu Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing vahel sõlmitud tööleping nr 17-7.4/12/223-1 (04.10.2012). Projekti partner oli Keskkonnaministeerium.

Tööd toetas Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Projekti eesmärk oli läbi viia Eesti ja teiste EL riikide Natura hindamise praktika uuring ning selle baasil koostada juhendmaterjal Natura hindamise läbiviimiseks Eestis. Projekti üldeesmärk oli sellega tõhustada Natura hindamist Eestis, tõstes ühelt poolt Natura hindamise üldist kvaliteeti, teiselt poolt määratledes, mis info ja kui detailselt tuleb erinevate otsustustasemetel (eelkõige planeeringud ja teised strateegilised planeerimisdokumendid) keskkonnamõju hindamise aruannetes Natura hindamise osas esitada. Eesmärk oli parandada keskkonnamõju hindamise kvaliteeti läbi loodusdirektiivi 92/43/EMÜ art 6 lõigete 3 ja 4 nõuete täitmise.

Koostatud Tartu-Tallinn, aprill-juuni 2013

Juhendmaterjal uuendatud Tallinn, november-detsember 2016 ja aprill 2017 (Riin Kutsar ja Kaile Eschbaum) ning 2019.

Viide: Kutsar, R.; Eschbaum, K. ja Aunapuu, A. 2019. Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis. Tellija: Keskkonnaamet

Kasutatud lühendid ja mõisted

	Lühendid
EK – Euroopa Komisjon	
EL – Euroopa Liit	
EÜ – Euroopa Ühendus	
KeA – Keskkonnaamet	
KAUR – Keskkonnaagentuur	
KeHJS – keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus	
KMH – keskkonnamõju hindamine	
KMH direktiiv – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/52/EL	
KSH – keskkonnamõju strateegiline hindamine	
LKS – looduskaitse seadus	
LiD – linnudirektiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta)	
LoD – loodusdirektiiv (EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta)	
Natura 2000 võrgustik - loodus- ja linnudirektiivi alusel moodustatud üle-euroopaline kaitsealade võrgustik	
Natura ala – juhendis nimetatud ka kui Natura 2000 võrgustiku kuuluv ala	
PlanS – planeerimisseadus	
Programm – KMH/KSH lähteülesanne (v.a planeeringute KSH korral), mis kirjeldab kavandatavat tegevust, selle eesmärki/vajadust, esitab hindamise käsitusala (nt käsitletavat alternatiivid, nende eeldatavad olulised otsesed ja kaudsed mõjud, võimalik ruumi- ja ajamastaap), hindamismetoodika, andmed eksperdirühma kohta, ajakava ning muu asjakohase teave.	

<p>SPD – strateegiline planeerimisdokument</p> <p>VTK – KSH väljatöötamise kavatsus, planeeringute KSH lähteülesanne, milles selgitatakse hindamise ulatus ja ajakava ning nimetatakse eeldatavalt oluline keskkonnamõju.</p> <p>VV korraldus – Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korraldus nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“</p> <p>Tegevusvaldkondade määrus – Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“</p> <p>KMH eelhindangu määrus – keskkonnaministri 16.08.2017 määrus nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“</p> <p>KMH aruande määrus – keskkonnaministri 01.09.2017 määrus nr 34 „Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded“</p> <p>Projekt – üldjoontes arendaja pakutud tegevus, mille elluviimine eeldab tegevusloa taotlemist. Loodusdirektiivi mõistes on projekt ja kava laia määratlusega, seega projektina ei ole käsitletavad vaid uued kavandatavad tegevused. Euroopa Komisjon on asjakohaseks pidanud lähtuda analoogia korras KMH direktiivi artikkel 1 lõige 2 punktis toodud määratlusest, s.o projekti mõiste alla kuulub nt ka „muu sekkumine looduskeskkonda“ ja selle all perioodiliselt uuendatava loa taotlemine teatud tegevuseks. Käesolevas juhendis on mõistet „projekt“ kasutatud ka kavandatava tegevuse sünonüümina.</p> <p>Kava - strateegiline planeerimisdokument (nt planeering, arengukava, programm, strateegia jmt). Käesolevas juhendis on mõistet „kava“ kasutatud ka mõiste „strateegiline planeerimisdokument“ sünonüümina.</p> <p>Otsustaja - tegevusloa andja, alates 01.07.2015 KMH menetluse läbiviija ja KMH programmi/aruande nõuetele vastavuse kontrollija. Antud juhendis on KSH kontekstis otsustajaks strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algataja/korraldaja.</p> <p>Arendaja – isik, kes kavandab tegevust ja soovib seda ellu viia. Arendaja tagab piisavas detailsusastmes informatsiooni kavandatava tegevuse kohta, mis on aluseks keskkonnamõju hindamise, sh Natura hindamise läbiviimiseks.</p>	<p>Mõisted</p>
---	-----------------------

<p>Juhtekspert - KMH/KSH eksperdirühma juht, kes vastutab programmi ja aruande kvaliteedi eest ning koordineerib ekspertrühma kuuluvate ekspertide tööd (KMH ja DP KSH kontekstis – KMH litsentsiga isik; ülejäänud KSH-de korral KeHJS § 34 lõike 4 nõuetele vastav isik)</p> <p>Ekspert – antud juhendis on eksperdiks Natura hindamise metoodikat ja põhimõtteid tundev pädev isik.</p> <p>Asjaomased asutused – asutused, keda SPD või kavandatava tegevuse rakendamisega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju tõenäoliselt puudutab või kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju vastu.</p> <p>Ebasoodne mõju - alates 01.07.2015 on KeHJS-i sisse toodud mõiste „ebasoodne mõju“, mis asendab varem kasutusel olnud mõistet „negatiivne mõju“ või „kahjulik mõju“. Käesolevas töös kasutatakse kehtiva KeHJS kohast mõistet, kuid viidatud varasemates praktika näidete tekstides esineb ka varem kasutusel olnud terminit – negatiivne mõju.</p>	
--	--

SISUKORD

KASUTATUD LÜHENDID JA MÕISTED	3
SISSEJUHATUS.....	8
NATURA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA PROTSESS	10
1. NATURA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA PROTSESS	11
1.1. NÕUDED NATURA HINDAMISELE	11
1.2. NATURA HINDAMISE PÕHIMÕISTED	12
1.3. NATURA HINDAMISE PROTSESS, SELLE ETAPID JA OODATAVAD TULEMUSED	14
1.4. NATURA HINDAMISE KÄSITLUS EESTI SEADUSANDLUSES	18
1.5. NATURA HINDAMINE KMH/KSH PROTSESSI OSANA	23
1.6. NATURA HINDAMISE PÄDEVUS	27
NATURA HINDAMINE – ETAPP I JA ETAPP II	29
2. ETAPP I: NATURA EELHINDAMINE	30
2.1. MIS ON NATURA EELHINDAMINE?	30
2.2. NATURA EELHINDAMISE LÄBIVIIMISE SAMMUD.....	32
2.3. KOKKUVÕTE: NATURA EELHINDAMISE TULEMUSED.....	38
3. ETAPP II: NATURA ASJAKOHANE HINDAMINE	41
3.1. MIS ON NATURA ASJAKOHANE HINDAMINE?	41
3.2. NATURA ASJAKOHASE HINDAMISE LÄBIVIIMINE	44
3.3. KOKKUVÕTE: NATURA ASJAKOHASE HINDAMISE TULEMUSED	57
4. KÕRGEMA TASANDI STRATEEGILISED PLANEERIMISDOKUMENDID JA NENDE NATURA HINDAMINE 59	
4.1. KÕRGEMA TASANDI STRATEEGILINE PLANEERIMINE JA NATURA HINDAMISE VAJALIKKUS.....	59
4.2. NATURA ASJAKOHASE HINDAMISE ERISUSED KÕRGEMA TASANDI STRATEEGILISE PLANEERIMISDOKUMENTIDE HINDAMISEL.....	61
4.3. SOBIVATE ARENDUSALADE KAARDISTAMINE.....	67
LISAD.....	71
LISA 1. NÄIDE OTSUSTAJA POOLT KOOSTATUD KMH EELHINDAMISEST, SH NATURA EELHINDAMISEST	71
LISA 2. NATURA EELHINDAMISE NÄIDE	80

JOONISED

JOONIS 1-1 NATURA HINDAMINE ON EESTI ÕIGUSES INTEGREERITUD KMH/KSH PROTSESSI ÜHEKS OSAKS	24
--	----

SKEEMID

SKEEM 1-1 NATURA HINDAMISE ÜLDSKEEM	17
SKEEM 1-2 NATURA HINDAMISE JA KMH/KSH PROTSESSIDE OMAVAHELISED SEOSED	24

SKEEM 2-1 ETAPP I – NATURA EELHINDAMINE	31
SKEEM 3-1 TEINE ETAPP: ASJAKOHANE HINDAMINE	44
SKEEM 3-2 LEEVENDAVATE MEETMETE NING HÜVITUSMEETMETE OLEMUS	52

TABELID

TABEL 1-1 NATURA HINDAMISE ETAPID NING OODATAV SISU JA VÄLJUNDID	15
TABEL 3-1 KONTROLLKÜSIMUSTIK HINDAMAKS KOKKUVÕTVALT KAVANDATAVA TEGEVUSE MÕJU NATURA ALA TERVIKLIKKUSELE	50

SISSEJUHATUS

<p>Käesoleva juhendi eesmärgiks on pakkuda praktilist abi keskkonnamõju hindamise arendajatele, otsustajatele, juhtekspertidele, ekspertidele, asjaomastele asutustele jt loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 kohase hindamise ehk Natura hindamise läbiviimisel.</p> <p>Natura hindamine on kavade ja projektidega kaasneva mõju hindamine loodusdirektiivi ja linnudirektiivi alusel moodustatud Natura loodus- ja linnualadele. Natura hindamise põhimõtted on kirjeldatud loodusdirektiivi (92/43/EMÜ) artikli 6 lõigetes 3 ja 4.</p> <p>Eesti keskkonnamõju hindamise, sh Natura hindamise, praktika kohta on varasematel aastatel Sihtasutus Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus (edaspidi nimetatud SEI Tallinn) teinud mitu uuringut - „Natura hindamise praktikast ja kvaliteedist“¹ ning „Keskkonnamõju hindamise praktika ja asjaosaliste ootused“². Uuringus „Natura hindamise praktikast ja kvaliteedist“ on leitud, et kümnest (2010. a) valminud KMH aruandest oli vaid üks Natura hindamise osas enam-vähem piisav ja nõuetele vastav, kolm aruannet olid puudulikud ja kuus aruannet olid aga äärmiselt puudulikud. SEI Tallinn töös „Keskkonnamõju hindamise praktika ja asjaosaliste ootused“ on KMH/KSH osapooled (eksperdid, kohalikud omavalitsused jt) tõdenud, et üheks lahendamist vajavaks probleemiks on Natura hindamise läbiviimiseks selge juhise puudumine, eriti planeeringute ja teiste strateegiliste planeerimisdokumentide KSH tarbeks.</p> <p>K. Petersoni ja S. Vahtruse 2016. a tehtud „Natura hindamise eelhindamine: otsustaja otsused“³ analüüsi tulemused näitasid, et jätkuvalt domineerivad Eestis eelhindangu otsustes argumendid, mis arvestavad tegevusega kaasnevaid mõjusid vaid siis, kui tegevus toimub Natura alal või selle vahetus läheduses, jättes arvestamata mõju ulatusse jäävad Natura alad koos sealsete liikide ja elupaigatüüpidega.</p> <p>Natura hindamise nõuded tulenevad loodusdirektiivi artikli 6 lõigetest 3 ja 4 ning nende rakendamist on selgitatud Euroopa Komisjoni tellimusel valminud juhendis⁴. Nimetatud juhend on ühtlasi tõlgitud eesti keelde ja on kättesaadav Keskkonnaministeeriumi kodulehel⁵.</p>	<p>Abiks keskkonnamõju hindamise arendajatele, otsustajatele, juhtekspertidele, ekspertidele, asjaomastele asutustele</p>
--	--

¹ Peterson, K. Natura hindamise praktikast ja kvaliteedist 2010. SEI Tallinna väljaanne nr 16, Säätva Eesti Instituut, Tallinn, 2011, 55 lk.

² Peterson, K. Keskkonnamõju hindamise praktika ja asjaosaliste ootused 2010. Säätva Eesti Instituudi väljaanne nr 12, Tallinn, 2010, 60 lk.

³ Peterson, K., Vahtrus, S., Priks, P. 2016. Natura hindamise eelhindamine: otsustaja otsused. EKO, 18 lk.
http://media.voog.com/0000/0036/5677/files/Natura%20anal%C3%BC%C3%BCs_K6k_SEI_2016.pdf

⁴ „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted“:
https://www.envir.ee/sites/default/files/provisions_art_6_nov_2018_et.pdf [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125\(07\)&qid=1582723963789&from=ET](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125(07)&qid=1582723963789&from=ET)

⁵ Keskkonnaministeeriumi alajaotus: Keskkonnamõju hindamine, uuringud ja juhendid, <https://www.envir.ee/et/kmh-uuringud-ja-juhendid>

<p>Lisaks on käesoleva töö metoodiliseks aluseks võetud Euroopa Komisjoni juhend „Natura 2000 alasid oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise metoodilised juhised“ (Keskkonnaministeerium, 2005)⁶</p> <p>Tuginedes Natura hindamise Eesti ja välisriikide praktikale ning juhenditele on käesoleva juhise eesmärk välja tuua Natura hindamise erisused erinevate otsustustasandite korral ning pakkuda praktilisi suuniseid Natura hindamise läbiviimiseks.</p> <p>Käesolev juhiskeskendub üksnes loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 kohase hindamise ehk Natura hindamise läbiviimise suuniste andmisele. Loodusdirektiivi artikkel 6 lõige 4 sätestab protseduuri Natura hindamise viimase etapi ehk Natura erandi tegemise korral, käesolev juhend seda osa ei käsitle.</p> <p>Juhise kasutamisel tuleb arvestada seoseid EL direktiivide ja Eesti riigisiseste õigusaktidega ning kõik käesolevas juhendis soovitud tuleb paigutada nende nõuannete konteksti, mis on avaldatud Euroopa Komisjoni dokumendis „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted“⁷.</p> <p>Uuendatud juhendis (2019) on kasutatud õigusaktide väljavõtteid KeHJS-e, LKS-i ja PlanS-i kehtivast redaktsioonist⁸. Juhendis viidatud õigusaktide kehtivus ja sisu ning mis õigusakti redaktsioonist tuleb konkreetses menetluses lähtuda, tuleb iga kord järele kontrollida.</p>	<p>Käesolev juhiskeskendub üksnes loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 kohase hindamise ehk Natura hindamise läbiviimise suuniste andmisele</p>
---	--

⁶ „Natura 2000 alasid oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise metoodilised juhised“; Keskkonnaministeerium, 2005

https://www.envir.ee/sites/default/files/naturam6ju_est.pdf

⁷ „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted“:

https://www.envir.ee/sites/default/files/provisions_art_6_nov_2018_et.pdf[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125\(07\)&qid=1582723963789&from=ET](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125(07)&qid=1582723963789&from=ET)

⁸ Seisuga detsember 2019

NATURA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA PROTSESS

1. NATURA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA PROTSSESS

1.1. Nõuded Natura hindamisele

<p>Natura hindamine on kavade ja projektidega kaasneva mõju hindamine loodusdirektiivi (hõlmab ka linnudirektiivi) alusel moodustatud Natura 2000 võrgustiku alale. Natura hindamise põhimõtted on kirjeldatud loodusdirektiivi (92/43/EMÜ) artikli 6 lõikes 3 ja 4. Kuivõrd loodusdirektiivi artikliga 7 hõlmati Natura 2000 võrgustikku ka linnudirektiivi (2009/147/EÜ) alusel moodustatud linnualad, siis kehtivad Natura hindamise reeglid ka linnualade kohta. Loodusdirektiivi artikli 6 lõikes 3 antud selgitus Natura hindamise kohta on järgmine:</p> <p><i>„3. Mis tahes kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala korraldamisega või ei ole ala korraldamiseks otseselt vajalik, kuid mis kas eraldi või koos teiste kavade või projektidega ala tõenäoliselt oluliselt mõjutab, tuleb asjakohaselt hinnata nende tagajärgede seisukohast, mida ta alale kaasa toob, silmas pidades ala kaitse eesmärke. Arvestades kava või projektiga kaasnevate tagajärgede hindamise järeltulemusi ning vastavalt lõikes 4 toodud sätetele, teevad pädevad riigiasutused kava või projekti suhtes positiivse otsuse üksnes pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see kava või projekt ei mõju kahjulikult asjaomase ala terviklikkusele ja, vajaduse korral, pärast avaliku arvamuse väljaselgitamist“.</i></p> <p>Ülaltoodud Natura hindamisega seotud põhimõtted ja -mõisted võib lühidalt kokku võtta järgmiselt:</p> <ul style="list-style-type: none">✓ Natura hindamise vajadust tuleb kaaluda kõigil juhtudel, v.a juhul, kui kava või projekt on otseselt seotud või vajalik Natura ala kaitsekorraldamiseks;✓ Natura-hindamisest võib loobuda vaid juhul, kui objektiivse teabe põhjal on välistatud, et tegevus võib kas üksi või koosmõjus teiste tegevustega mõjutada ebasoodsalt Natura ala kaitse-eesmärke;✓ Kava või projekti mõju Natura alale tuleb hinnata liikide ja elupaigatüüpide suhtes, kelle kaitseks antud Natura ala on moodustatud;✓ Kava võib kehtestada ja projektile tegevusloa anda üksnes siis, kui otsustaja on Natura hindamise põhjal veendunud, et kava või projekt ei mõjuta ebasoodsalt Natura ala kaitse-eesmärke ja ala terviklikkust. <p>Vastava teabe kava ja projektiga kaasneva mõju kohta peab otsustajale andma arendaja. Nii on määratud ka KMH direktiivis– arendaja koostab mõju hindamise aruande, mille tulemusi arvestades teeb otsustaja otsuse kavandatava tegevuse lubamise ja vastavate tingimuste kohta. Kui projekti tasandil on arendajaks paljudel juhtudel eraõiguslikud</p>	<p>Natura hindamine on kavade ja projektidega kaasneva mõju hindamine loodusdirektiivi (hõlmab ka linnudirektiivi) alusel moodustatud Natura 2000 võrgustiku ala(de)le</p> <p>Natura hindamise vajadust tuleb alati kaaluda</p> <p>Mõju Natura 2000 alale tuleb hinnata liikide ja elupaigatüüpide suhtes, kelle kaitseks antud Natura 2000 ala on moodustatud</p> <p>Kava võib kehtestada ja projektile tegevusloa anda üksnes siis, kui otsustaja on veendunud, et kava või projekt ei kahjusta Natura ala</p>
--	--

<p>isikud, siis kavade puhul on arendajaks enamasti avalik võim (riik või kohalik omavalitsus).</p> <p>Kuivõrd loodusdirektiiv ei määratle, kuidas peavad olema omavahel lõimitud KMH/KSH menetlus ja Natura hindamine, siis on EL liikmesriigid rakendanud erinevaid lähenemisi. Vastavalt Euroopa Komisjoni raportile (EC COM, 2009⁹) on riigid enamasti ühendanud Natura hindamise KMH/KSH menetlusega. Eesti praktikas ja õigusruumis toimub Natura hindamine KMH ja KSH menetluse käigus (vt joonis 1-1).</p> <p>Loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt seatakse kava või projektiga kaasneva mõju hindamisel Natura alale esikohale looduskaitse eesmärgid, mis tähendab, et kava või projekti elluviimine ei tohi Natura ala loodusväärtusi kahjustada ja otsustaja peab tegevuse lubamisel selles veendunud olema.</p> <p>Samas annab loodusdirektiiv otsustajale teatud olukordades õiguse eelistada sotsiaal-majanduslikke huvisid looduskaitsele huvidele lähtudes loodusdirektiivi artikkel 6 lõike 4 põhimõtetest. Sellises erandolukorras tuleb muuhulgas võtta kasutusele meetmed Natura 2000 võrgustiku üldise sidususe tagamiseks:</p> <p><i>„4. Kui hoolimata negatiivsest hinnangust neile tagajärgedele, mille kava või projekt ala jaoks kaasa toob, tuleb kava või projekt alternatiivsete lahenduste puudumisel siiski ellu viia avalikkuse jaoks esmatähtsatel tungivatel põhjustel, sealhulgas sotsiaalset ja majanduslikku laadi põhjustel, siis peab liikmesriik rakendama kõik vajalikud hüvitusmeetmed tagamaks Natura 2000 üldise sidususe kaitset. Liikmesriik teavitab komisjoni vastuvõetud hüvitusabinõudest. Kui asjaomasel alal esineb esmatähtis looduslik elupaigatüüp ja/või esmatähtis liik, võivad ainsana kõne alla tulla need kaalutlused, mis on seotud inimeste tervisega või elanikkonna ohutusega, oluliste, soodsate tagajärgedega keskkonnaseisundile, või lähtudes komisjoni arvamusest, teiste avalikkuse jaoks esmatähtsate tungivate põhjustega“.</i></p> <p>Käesolev juhis ei käsitle avalikkuse jaoks esmatähtsate tungivate põhjuste hindamise metoodikat ja protseduuri.</p>	<p>Eesti praktikas ja õigusruumis toimub Natura hindamine KMH/KSH menetluse käigus</p>
---	--

1.2. Natura hindamise põhimõisted

<p>Natura hindamise eesmärk on hinnata kavandatava tegevuse mõju ala kaitse-eesmärkidele ja hindamise tulemusel peab olema võimalik järeldada, et tegevus ei ohusta ala terviklikkust.</p>	
--	--

⁹ EC COM 2009. Report from Commission on the application and effectiveness of the EIA Directive (Directive 85/337/EEC, as amended by Directives 97/11/EC and 2003/35/EC), COM/2009/0378. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0378&from=EN>

<p>Kaitse-eesmärgid põhinevad alal esinevate liikide ja elupaigatüüpide ökoloogilistel vajadustel ning nende liikide ja elupaigatüüpide soovitatav kaitsestaatuse on määratud kaitsekorralduskavas.</p> <p>Soovitava kaitsestaatuse määramisel tuleb lähtuda iga liigi ja elupaigatüübi seisundist, mis on märgitud Natura ala kaitsekorralduskavas¹⁰ ning nendest Natura hindamisel lähtuda. Ala kaitse-eesmärgiks võib olla näiteks soodsas seisundis olevate liikide või elupaigatüüpide olukorra säilitamine, samuti kehvemas seisundis olevate loodusväärtuste olukorra parandamine (nt liigi arvukuse suurendamine, elupaigatüübi pindala suurendamine või kvaliteedi parandamine). Juhul, kui Natura ala kohta kaasaegne kaitsekorralduskava puudub, tuleb lähtuda Natura standardsel andmevormil toodud andmetest.</p> <p>LoD-is kasutatakse lisaks mõistet „ala terviklikkus“, mis ei ole selgelt eristatav mõistest „ala kaitse-eesmärgid“, kuid lisab Euroopa tasandil oluliste loodusväärtuste kaitsmisele selle nüansi, et oluline on ka konkreetne Natura ala ning sellel alal kaitstavad liigid ja elupaigatüübid nende vastastikusel seoses, samuti muud keskkonnamelemendid, mis võimaldavad nende liikide ja elupaigatüüpide püsivust.</p> <p>Ala terviklikkus on tagatud, kui alal säilivad need elupaigad ja liikide populatsioonid, mille kaitseks ala on määratud ehk see on selgelt seotud ökoloogilise terviklikkusega. Väljend „ala terviklikkus“ näitab, et tähelepanu keskmes on konkreetne Natura ala.</p> <p>Ala terviklikkuse all mõeldakse eelkõige ala ökoloogiliste funktsioonide (liigisiseste ja -vaheliste suhete, toiduahela, jt funktsioonide) toimimist viisil, mis tagab pikas perspektiivis liigi isendite piisava arvukuse neile sobivates elupaikades ning elupaigatüüpide normaalse suksessiooni, vastupidamise välistele mõjudele ja jätkuva uuendamise ning taoline ala vajab minimaalset inimesepoolset abi väljastpoolt seda süsteemi¹¹.</p> <p>Näiteks on võimalik, et kava või projekt avaldab alale ebasoodsat mõju üksnes visuaalselt, kuid ei mõjuta loodusdirektiivi I või II lisas loetletud elupaigatüüpe või liike, mille kaitseks ala on määratud. Sel juhul ei ole tegemist ebasoodsa mõjuga loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses.</p> <p>Iga üksiku kaitse-eesmärgiks oleva liigi isendi hävimine või surm ei pruugi olla ala kaitse-eesmärkidest lähtudes oluline ega tähendada, et ala terviklikkus on ohus. Kui aga kavandav tegevus avaldub mõju kaitse-eesmärkide säilimisele või saavutamisele, siis mõjutab see paratamatult ebasoodsalt ala terviklikkust (vt ptk 3.2).</p> <p>Natura hindamise järelalus ja otsus selle kohta, kas ala terviklikkusele avaldatakse ebasoodsat mõju, peab piirduma alal esinevate</p>	<p>Natura ala kaitse-eesmärgid</p> <p>Natura hindamisel tuleb lähtuda ala kaitsekorralduskavas määratud liigi või elupaigatüübi kaitse-eesmärgist</p> <p>Natura ala terviklikkus</p> <p>Natura hindamise järelalus ja otsus selle kohta, kas ala terviklikkusele avaldatakse ebasoodsat mõju, peab piirduma alal esinevate elupaigatüüpide ja liikidega, mille kaitseks ala on määratud, ning</p>
--	---

¹⁰ Kaitsekorralduskavad, <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/kaitse-planeerimine/kaitsekorralduskavad>

¹¹ „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sättest“: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125\(07\)&qid=1582723963789&from=ET](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125(07)&qid=1582723963789&from=ET)

elupaigatüüpide ja liikidega, mille kaitseks ala on määratud, ning lähtuma eelkõige ala kaitse-eesmärkidest.	lähtuma eelkõige ala kaitse-eesmärkidest.
--	--

1.3. Natura hindamise protsess, selle etapid ja oodatavad tulemused

Euroopa Komisjoni poolt koostatud juhiste alusel jagatakse Natura hindamise protsess kolmeks erinevaks etapiks (vt tabel 1.1 ja skeem 1.1) ja vastavateks sammudeks. Natura hindamise protsessis tuleb läbi viia kõik vajalikud etapid ning selle sammud koos nõutava sisu ja järeldustega (vt ptk 2 ja 3).	Euroopa Komisjoni poolt koostatud juhiste alusel jagatakse Natura hindamise protsess kolmeks etapiks
---	---

Tabel 1-1 Natura hindamise etapid ning oodatav sisu ja väljundid

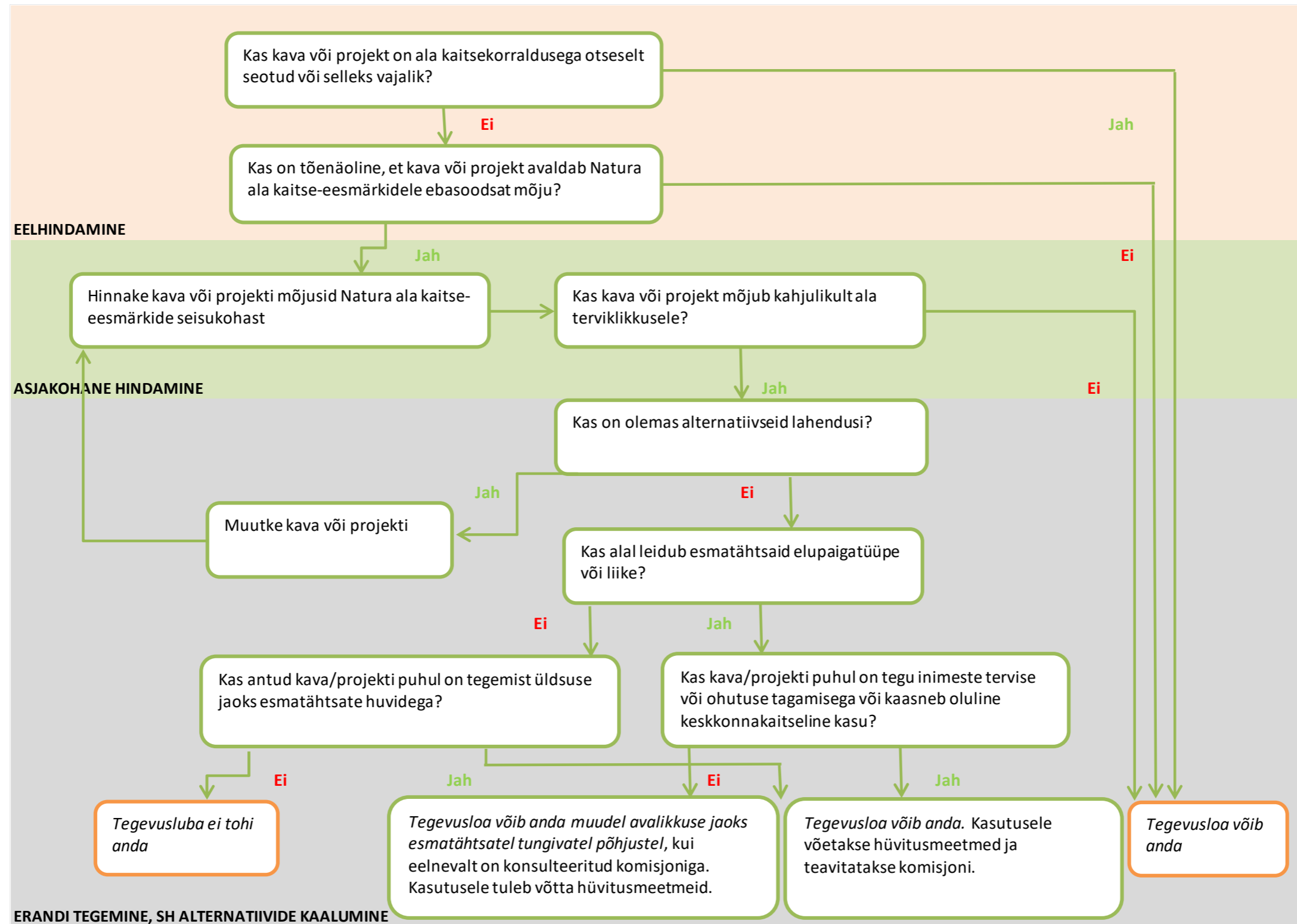
Etapp	Nimetus	Eesmärk	Väljund
I	Eelhindamine	Välja selgitada ja tuvastada projekti või kava võimalik mõju Natura alale (kas eraldi või koos teiste projektide või kavadega) ning hinnata, kas tegemist on tõenäoliselt ebasoodsa mõjuga Natura ala kaitse-eesmärkidele.	1) Ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele on välistatud ja tegevusloa võib väljastada või kava kehtestada; 2) Ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ei ole teada ning pole piisavalt informatsiooni järelduste tegemiseks; 3) Tõenäoliselt kaasneb ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele. Punktide 2 ja 3 korral tuleb jätkata asjakohase hindamisega - Etapp II.
II	Asjakohane hindamine ehk täishindamine	Hinnatakse projekti või kava mõju (kas eraldi või koos teiste projektide või kavadega) Natura ala terviklikkusele, lähtudes ala struktuurist, funktsioonist ja kaitse-eesmärkidest. Ebasoodsa mõju olemasolu korral hinnatakse selle mõju leevendavaid meetmeid. Kui ebasoodsat mõju ei saa leevendada, siis tuleb kaaluda kavandatava tegevuse elluviimiseks teisi alternatiive.	1) Ebasoodne mõju Natura-alale puudub või kavandatavad leevendavad meetmed tagavad Natura-ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamise ning selle etapiga Natura hindamise protsess piirdub. 2) Leevendavad meetmed ei taga Natura-ala(de) terviklikkust ega kaitse-eesmärkide saavutamist. Tuleb loobuda kavandatavast tegevusest või asuda otsima täiendavaid alternatiivseid lahendusi ehk jätkata Natura hindamise protsessi.
III	Erandi tegemine, sh alternatiivide kaalumine	Erandi tegemine on võimalik juhul, kui alternatiiv, mille ebasoodsat mõju ära hoida pole võimalik, aga kavandatav tegevus on oluline üldsuse jaoks ülekaalukatel esmatähtsatel põhjustel.	Kompenseerivate ehk hüvitusmeetmete ¹² hindamine juhul, kui avalikkuse jaoks esmatähtsatel tungivatel põhjustel otsustatakse, et projekt või kava tuleb siiski ellu viia.

<p>Kuna Eesti õiguses on KMH/KSH menetlus ja Natura hindamine liidetud protsessid, siis tuleb Natura hindamine teostada KMH/KSH protsessis kõikidele väljapakutud alternatiivsetele lahendustele.</p> <p>Kui leidub alternatiivseid lahendusi, mis tagavad Natura ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamise, on võimalik teha lubav otsus (vaid) nende alternatiivide suhtes.</p> <p>Pärast Natura asjakohast hindamist ja kui selle hindamise tulemused on ebasoodsad, tuleb pädeval ametiasutusel kas kava kehtestamisest või projektile loa andmisest keelduda või lubada seda loodusdirektiivi artikli 6 lõike 4 alusel, kui selles sätestatud tingimused on täidetud ehk</p>	
--	--

¹² Käesolevas juhendis on sarnaselt KeHJS-e ja LKS-iga kasutatud terminit „hüvitusmeede“, loodusdirektiivi eestikeelne versioon kasutab terminit „asendusmeede“.

protsess jätkub III etapiga – erandi tegemine. Käesolevas juhises erandi tegemise etappi ja avalikkuse jaoks esmatähtsate tungivate põhjuste hindamise metoodikat ja protseduuri ei käsitleta.	Käesolevas juhises erandi tegemise etappi ei käsitleta
--	---

Skeem 1-1 Natura hindamise üldskeem

1.4. Natura hindamise käsitlus Eesti seadusandluses

<p>Eesti liitus Euroopa Liiduga 1. mail 2004 ning loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 nõuded on kirjas LKS-is¹³, KeHJS-is¹⁴ ja PlanS-is¹⁵. KMH/KSH menetlus (v.a planeeringute KSH) ja nõuded on reguleeritud KeHJS-es, planeeringute KSH menetlus PlanS-is. Hüvitusmeetmete rakendamise põhimõtted, soodsa seisundi definitsioon ja Natura ala kaitse-eesmärgid on sätestatud LKS-is.</p> <p>Alljärgnevalt on toodud asjakohased väljavõtted KeHJS-st ja selle alusel kehtestatud määrustest, millest tuleb lähtuda Natura hindamise protsessi integreerimisel KMH protsessi:</p> <p>KeHJS väljavõte:</p> <p>§ 3. Keskkonnamõju hindamise kohustuslikkus</p> <p>(1) Keskkonnamõju hinnatakse, kui:</p> <p><u>2) kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik.</u></p> <p>(2) Kui kavandatava tegevuse ainus eesmärk on riigi julgeoleku tagamine või hädaolukorra lahendamine, võib keskkonnamõju jätta hindamata, kui hindamine võib nimetatud eesmärkide saavutamist kahjustada, <u>välja arvatud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud juhul.</u></p> <p>§ 6. Olulise keskkonnamõjuga tegevus</p> <p>(2) Kui kavandatav tegevus ei kuulu käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatute hulka, peab otsustaja andma eelhinnangu selle kohta, kas järgmiste valdkondade tegevusel on oluline keskkonnamõju:</p> <p><u>22) muu tegevus, mis võib kaasa tuua olulise keskkonnamõju.</u></p> <p><u>(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tegevusvaldkondade täpsustatud loetelu kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.</u></p> <p>§ 6¹. Eelhinnang</p> <p>(1) Käesoleva seaduse § 6 lõigetes 2 /.../ sätestatud eelhinnangu andmiseks esitab arendaja koos tegevusloa taotlusega /.../ järgmise teabe:</p> <p>4) olemasolev teave tegevusega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju kohta, arvestades eeldatavalt tekkivaid jääke ja heiteid ning jäätmeteket, kui see on asjakohane, ning loodusvarade, eelkõige mulla, maa, maavarade ja vee kasutamist ning mõju looduslikule mitmekesisusele;</p> <p><u>5) muu asjakohane teave, lähtudes käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel kehtestatud nõuetest;</u></p> <p>(5) Käesoleva seaduse § 6 lõigetes 2 /.../ nimetatud eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p> <p>§ 11. Keskkonnamõju hindamise algatamine ja algatamata jätmine</p> <p>(2) Otsustaja vaatab tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise algatamise või algatamata jätmise kohta käesoleva seaduse /.../ § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse /.../ korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse</p>	<p>Loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 nõuded on kirjas LKS-is, KeHJS-is ja PlanS-is</p> <p>KeHJS-e väljavõtted</p>
--	---

¹³ Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/105042016004?leiaKehtiv>

¹⁴ Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110112016004?leiaKehtiv>

¹⁵ Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019104?leiaKehtiv>

menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist.

(4) Kui kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse käesoleva seaduse § 6 lõike 2 /.../ alusel, lisatakse otsusele eelhinnang.

(10) Kui kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala, kaitseala, hoiuala, püsielupaika, kaitstava liigi elupaika või kaitstavat looduse üksikobjekti, kooskõlastab otsustaja kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuse eelnõu nimetatud kaitstava loodusobjekti valitsejaga.

§ 13. Keskkonnamõju hindamise programm

Pärast kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamise otsuse tegemist koostab juhtekspert või eksperdirühm juhteksperti juhtimisel (edaspidi eksperdirühm) koos arendajaga keskkonnamõju hindamise programmi, milles esitatakse:

5) teave kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju, eeldatavate mõjuallikate, mõjuala suuruse ning mõjutatavate keskkonnamelementide kohta;

§ 20. Keskkonnamõju hindamise aruanne

(1) Lähtudes nõuetele vastavaks tunnistatud keskkonnamõju hindamise programmist, koostab juhtekspert või eksperdirühm koostöös arendajaga keskkonnamõju hindamise aruande, mis sisaldab kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste kirjeldust ja võrdlust, eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldust ning eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju ja keskkonnameetmete kirjeldust.

(2) Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitavad täpsustatud nõuded kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

§ 29. Natura 2000 võrgustiku ala mõjutava tegevuse keskkonnamõju hindamise erisus

(1) Kui hinnatakse mõju Natura 2000 võrgustiku alale:

1) peab keskkonnamõju hindamisel eelkõige arvestama ala kaitse eesmärki ja ala terviklikkust;

2) saadab otsustaja enne käesoleva seaduse § 22 kohast nõuetele vastavuse kontrollimist kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks keskkonnamõju hindamise aruande.

(2) Tegevusloa võib anda, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning otsustaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkust ega kaitse eesmärki.

(3) Kui hoolimata kavandatava tegevuse eeldatavalt ebasoodsast mõjust Natura 2000 võrgustiku alale on see tegevus alternatiivsete lahenduste puudumisel siiski vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel ja erakordselt tungivatel põhjustel, sealhulgas sotsiaalset või majanduslikku laadi põhjustel, võib tegevusloa anda Vabariigi Valitsuse nõusolekul.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud juhul tuleb tegevusloa andmisel seada hüvitusmeetmete rakendamise kohustus, et tagada Natura 2000 võrgustiku üldise sidususe kaitset. Keskkonnaministeerium teavitab vastuvõetud hüvitusmeetmetest Euroopa Komisjoni viivitamata pärast loa andmist. Loas määratud tegevust ei tohi alustada enne hüvitusmeetmete rakendamist.

(5) Kui kavandatav tegevus mõjutab eeldatavalt ebasoodsalt Natura 2000 võrgustiku alal esinevat esmatähtsat looduslikku elupaigatüüpi või esmatähtsat liiki nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) tähenduses, võib Vabariigi Valitsus anda nõusoleku ainult juhul, kui kavandatav tegevus on seotud inimese tervisega, elanikkonna ohutusega või olulise soodsa mõjuga keskkonnaseisundile. Teiste avalikkuse jaoks esmatähtsate ja erakordselt tungivate põhjuste korral võib loa anda

Natura 2000 võrgustiku ala mõjutava tegevuse KMH erisus

ainult pärast Euroopa Komisjonilt arvamuse saamist. Loas määratud tegevust ei tohi alustada enne hüvitusmeetmete rakendamist.

Tegevusvaldkondade määruse¹⁶ väljavõte:

§ 1. Määruse reguleerimisala

(1) Määrusega täpsustatakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lõikes 2 esitatud tegevusvaldkondade loetelu, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang selle kohta, kas tegevusel on oluline keskkonnamõju.

§ 15. Muud tegevusvaldkonnad

8) selline tegevus, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis võib üksi või koostöös muu tegevusega eeldatavalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala või kaitstavat loodusobjekti;

KMH eelhinnangu määruse¹⁷ väljavõte:

§ 1. Määruse reguleerimisala

Käesoleva määrusega kehtestatakse keskkonnamõju hindamise eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded.

§ 3. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

Kavandatava tegevuse asukoha ja eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldamisel lähtub otsustaja:

3) keskkonna vastupanuvõimest, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasutusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest;

§ 4. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Käesoleva määruse §-de 2 ja 3 kohaste kirjelduste alusel hindab otsustaja, kas kavandataval tegevusel võib olla keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3¹ lõikes 2 kirjeldatud otsene või kaudne oluline keskkonnamõju, arvestades:

6) mõju Natura 2000 võrgustiku alale;

KMH aruande määruse¹⁸ väljavõte:

§ 1. Määruse reguleerimisala

Käesoleva määrusega kehtestatakse keskkonnamõju hindamise aruande sisu täpsustatud nõuded.

§ 5. Mõjutatav keskkond

(1) Keskkonnamõju hindamise aruandes esitatakse kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldus, mis peab sisaldama teavet asjakohaste keskkonnaelementide ja -aspektide kohta. Kirjelduse juurde lisatakse kaart piirkonnas paiknevate tundlike objektide asukohtadega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud keskkonnaaspektide hulka kuuluvad elanikkond, inimese tervis, heaolu ja vara, Natura 2000 võrgustiku alad, kaitstavad loodusobjektid ning kultuuripärand, sealhulgas kultuuri- ja arheoloogilise väärtusega objektid.

¹⁶ Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/120062017017?leiaKehtiv>

¹⁷ Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/118082017003>

¹⁸ Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/akt/106092017001>

§ 6. Oluline keskkonnamõju

(2) Keskkonnamõju hindamise aruandes esitatakse hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste eeldatavalt olulise keskkonnamõju kohta käesoleva määruse § 5 lõigetes 2 ja 3 nimetatud asjakohaste keskkonnameetmete ning -aspektide lõikes, mis tuleneb muu hulgas:

9) mõjust Natura 2000 võrgustiku alale, selle kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele.

§ 7. Keskkonnameetmed

(3) Asjakohasel juhul esitatakse keskkonnamõju hindamise aruandes kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju reaalsed hüvitusmeetmed looduskaitseaduse § 70¹ mõistes, samuti hinnang nende meetmete tõhususele ja vajalikule rakendusmahule.

Alljärgnevalt on toodud asjakohased väljavõtted KeHJS-st, millest tuleb lähtuda Natura hindamise protsessi integreerimisel KSH protsessi (kõik sätted ei kohaldu planeeringute KSH menetluse korral):

§ 33. Keskkonnamõju strateegilise hindamise kohustuslikkus

(1) Keskkonnamõju strateegiline hindamine tuleb algatada, kui strateegiline planeerimisdokument:

4) on aluseks tegevusele, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva keskkonnamõju strateegilise hindamise vajalikkus otsustatakse, lähtudes:

2) strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevast keskkonnamõjust ja eeldatavalt mõjutatavast alast;

(5) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 2 nimetatud asjaolude hindamisel lähtutakse järgmistest kriteeriumidest:

6) eeldatav mõju Natura 2000 võrgustiku alale.

§ 35. Keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine ja algatamata jätmine

(3) Kui keskkonnamõju strateegiline hindamine algatatakse või jäetakse algatamata käesoleva seaduse § 33 lõikes 2 nimetatud strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algatamise korral, lisatakse otsusele asjakohane põhjendus.

§ 36. Keskkonnamõju strateegilise hindamise programm

(2) Keskkonnamõju strateegilise hindamise programm:

4) selgitab strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasnevat olulist keskkonnamõju, sealhulgas mõju inimese tervisele, piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkust ja võimalikku mõju Natura 2000 võrgustiku alale;

§ 40. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne

(4) Lähtudes nõuetele vastavast keskkonnamõju strateegilise hindamise programmist, peab keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne sisaldama:

4) strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisest lähtuvaid keskkonnaprobleeme, eelkõige neid, mis on seotud kaitstavate loodusobjektidega, sealhulgas Natura 2000 võrgustiku aladega;

8¹) vajaduse korral ülevaadet strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju põhjustatava võimaliku kahjustuse

reaalsetest hüvitusmeetmetest looduskaitseaduse § 70¹ tähenduses, samuti nende meetmete tõhususe ja vajaliku rakendusmahu hinnangut;

§ 45. Keskkonnamõju strateegilise hindamise erisused Natura 2000 võrgustiku alal

(1) Kui hinnatakse mõju Natura 2000 võrgustiku alale:

1) peab keskkonnamõju strateegilisel hindamisel eelkõige arvestama ala kaitse eesmärki ja ala terviklikkust;

2) saadab strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja enne käesoleva seaduse § 42 kohast nõuetele vastavuse kontrollimist kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande.

(2) Strateegilise planeerimisdokumendi võib kehtestada juhul, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkust ega kaitse eesmärki.

(3) Kui hoolimata strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevast eeldatavalt ebasoodsast mõjust Natura 2000 võrgustiku alale on see tegevus alternatiivsete lahenduste puudumise tõttu siiski vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel ja erakordselt tungivatel, sealhulgas sotsiaalset või majanduslikku laadi põhjustel, võib strateegilise planeerimisdokumendi kehtestada Vabariigi Valitsuse nõusolekul.

(4) Strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamisel käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud juhul tuleb seada hüvitusmeetmete rakendamise kohustus, tagamaks Natura 2000 võrgustiku üldise sidususe kaitset. Keskkonnaministeerium teavitab vastuvõetud hüvitusmeetmetest Euroopa Komisjoni viivitamatult pärast strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamist. Strateegilise planeerimisdokumendiga kavandatud tegevust ei tohi alustada enne hüvitusmeetmete rakendamist.

(5) Kui strateegiline planeerimisdokument mõjutab eeldatavalt ebasoodsalt Natura 2000 võrgustiku alal esinevat esmatähtsat looduslikku elupaigatüüpi või esmatähtsat liiki nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ tähenduses, võib Vabariigi Valitsus anda nõusoleku ainult juhul, kui see on seotud inimese tervise, elanikkonna ohutuse või olulise soodsa mõjuga keskkonnaseisundile. Teiste avalikkuse jaoks esmatähtsate ja erakordselt tungivate põhjuste korral võib planeerimisdokumendi kehtestada ainult pärast Euroopa Komisjonilt arvamuse saamist. Strateegilise planeerimisdokumendiga kavandatud tegevust ei tohi alustada enne hüvitusmeetmete rakendamist.

PlanS viitab kõikide planeeringute KSH väljatöötamise kavatsuste sätetes vajadust hinnata võimalikku mõju Natura alale ning nimetab eraldi algatuskõnnise detailplaneeringu menetluses juures:

§ 124. Detailplaneering ja selle koostamise korraldaja

(6) Detailplaneeringu koostamisel, mis eeldatavalt avaldab Natura 2000 võrgustiku alale mõju, ja käesoleva seaduse § 125 lõike 1 punktis 4 ja §-s 142 nimetatud detailplaneeringu koostamisel tuleb anda eelhindang ja kaaluda keskkonnamõju strateegilist hindamist, lähtudes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lõigetes 4 ja 5 sätestatud kriteeriumidest ning § 33 lõike 6 kohaste asjaomaste asutuste seisukohtadest.

Planeeringute KSH VTK sisu:

Keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuses märgitakse keskkonnamõju hindamise ulatus ja eeldatav ajakava ning üleriigilise planeeringu rakendamisega eeldatavalt kaasnedav võiv oluline keskkonnamõju, sealhulgas mõju inimese tervisele, piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus, võimalik mõju

Natura 2000 võrgustiku ala mõjutava tegevuse KSH erisus

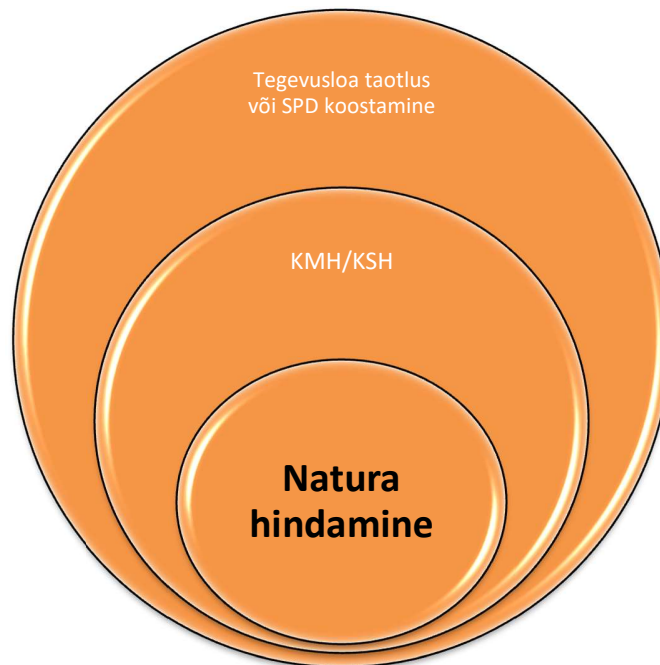
PlanS-i väljavõtted

<p><u>Natura 2000 võrgustiku alale ja muu planeeringu koostamise korraldajale teadaolev asjasse puutuv teave.</u></p> <p>Alljärgnevalt on toodud asjakohased väljavõtted LKS-st, millest tuleb lähtuda Natura hindamise läbiviimisel:</p> <p>§ 69. Euroopa Liidu Natura 2000 võrgustik</p> <p><i>Euroopa Liidu Natura 2000 võrgustik koosneb Eestis:</i></p> <p>1) linnualadest, millest Eesti riik on Euroopa Komisjoni teavitanud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ kohaselt;</p> <p>2) aladest, millel on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ kohaselt Euroopa Komisjoni seisukohast üleeuroopaline tähtsus.</p> <p>(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud Natura 2000 võrgustiku ala, mis on looduskaitseeaduse tähenduses kaitseala, hoiuala, püsielupaik või kaitstav looduse üksikobjekt, on eriloodusala nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ tähenduses.</p> <p>§ 70. Natura 2000 ala kaitse eesmärk</p> <p><i>Natura 2000 ala kaitse eesmärk määratakse kindlaks, lähtudes ala tähtsusest Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud linnuliikide või selles nimetatud rändlinnuliikide või nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud looduslike või poollooduslike elupaigatüüpide või II lisas nimetatud liikide soodsa seisundi säilitamise või taastamise jaoks, samuti lähtudes Natura 2000 võrgustiku terviklikkuse saavutamise vajadusest ning silmas pidades ala degradeerumis- ja hävimisohtu.</i></p> <p>§ 70¹. Hüvitusmeetmete rakendamine</p> <p>(1) Kui keskkonnamõju hindamise või keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande kohaselt võib kavandatav tegevus eeldatavalt ebasoodsalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala ning kavandatav tegevus on alternatiivsete lahenduste puudumise tõttu vajalik üldiste huvide seisukohast eriti mõjuvatel põhjustel, sealhulgas sotsiaalsetel või majanduslikel põhjustel, tuleb tegevuseks loa andmisel seada loa kõrvaltingimuseks või näha strateegilises planeerimisdokumendis ette tegevuse elluviimisele eelnevate hüvitusmeetmete rakendamine.</p> <p>(2) Hüvitusmeetmed, mille eesmärgiks on taqada Natura 2000 võrgustiku üldine sidusus, on:</p> <p>1) elupaikade taastamine;</p> <p>2) uute elupaikade loomine;</p> <p>3) olemasolevate elupaikade kvaliteedi tõstmine;</p> <p>4) muud meetmed, mis aitavad vältida Natura 2000 võrgustiku sidususe edasist vähenemist.</p> <p>(3) Hüvitusmeetmed peavad:</p> <p>1) olema suunatud ebasoodsalt mõjutatavatele elupaikadele ja liikidele ning olema oma ulatuselt võrdelised tekitatava kahjuga;</p> <p>2) toimima ebasoodsalt mõjutatavale elupaigale võimalikult lähedal;</p> <p>3) tagama ebasoodsalt mõjutatava Natura 2000 võrgustiku alaks valimise eesmärkidega samaväärsete eesmärkide saavutamise;</p> <p>4) täitma rakendus- ja kaitsekorralduslikke eesmärke, nii et nende meetmete abil saaks säilitada või suurendada Natura 2000 võrgustiku sidusust.</p>	<p>LKS-i ja Natura 2000 võrgustiku põhimõtted</p>
--	---

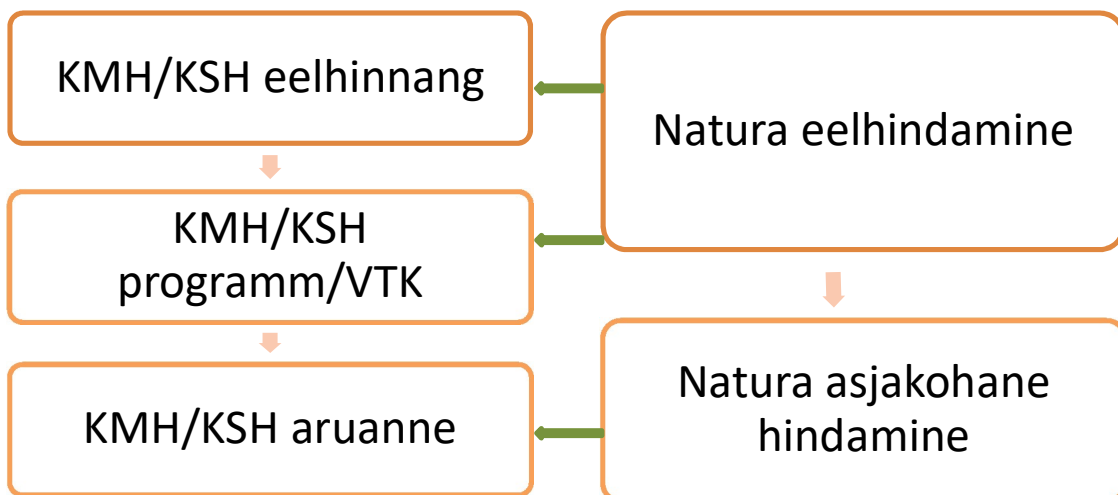
1.5. Natura hindamine KMH/KSH protsessi osana

<p>Natura hindamine on Eesti õiguses integreeritud KMH/KSH protsessi üheks osaks. Kehtivates õigusaktides puuduvad muud konkreetsed juhised ja menetlusnõuded Natura hindamise läbiviimiseks.</p>	<p>Natura hindamine on Eesti õiguses integreeritud KMH/KSH protsessi üheks osaks</p>
---	--

Alljärgnevalt on skemaatiliselt välja toodud Natura hindamise ja KMH/KSH protsesside väljakujunenud omavahelised seosed (vt joonis 1-1 ja skeem 1-2).

Joonis 1-1 Natura hindamine on Eesti õiguses integreeritud KMH/KSH protsessi üheks osaks

Skeem 1-2 Natura hindamise ja KMH/KSH protsesside omavahelised seosed

<p>Loodusdirektiivi artikli 6 lõikes 3 toodud põhimõtetest tulenevalt tuleb Natura hindamise vajadust kaaluda kõigil juhtudel, v.a siis, kui kava või projekt on otseselt seotud või vajalik Natura ala kaitsekorraldamiseks (vt ptk 2.3).</p> <p>Artikli 6 lõike 3 rakendamist, sh mõju hindamise menetlust ja nõudeid Natura hindamise läbiviimisele, on kirjeldatud KeHJS-es ja PlanS-is. KeHJS-e ja PlanS-i nõuetele tuginedes tuleb kontrollida Natura hindamise vajalikkust. Natura asjakohase hindamise vajalikkuse korral tuleb alati algatada KMH või KSH.</p> <p>Mis tahes tegevus võib põhjustada muutusi keskkonnas, seega pole võimalik seadusandjal ette anda ühtset tegevusloetelu KMH/KSH läbiviimiseks. KeHJS ja PlanS sätestavad kavandatavate tegevuste ja strateegiliste planeerimisdokumentide loetelu, mille korral on KMH/KSH kohustuslik. Samuti sätestavad KeHJS ja PlanS juhud, mil tuleb anda eelhinnang ning kaaluda KMH/KSH algatamise vajalikkust.</p> <p>Kui strateegilise planeerimisdokumendiga kavandatav tegevus kuulub KeHJS § 6 lõike 1 loetletud kohustuslikku nimekirja või KeHJS-e ja PlanS-iga sätestatud kohustusliku KSH nimekirja, on KMH/KSH menetlusprotsess vajalik ning KMH/KSH tuleb algatada selle vajadust põhjendamata. Nende tegevuste puhul on seadusandja eeldanud olulise keskkonnamõju võimalikku ilmnemist. Sel juhul viiakse Natura eelhindamine läbi KMH/KSH programmi või VTK koostamise etapis.</p> <p>Natura eelhindamise läbiviimine KMH/KSH kavandamise etapis aitab määratleda projekti ja kava kohta vajaliku informatsiooni olemasolu. Annab selguse, kas mõjutatavate Natura alade ning seotud kaitse-eesmärkide aluseks olevate liikide ja elupaikade kohta on vaja koguda läbi täiendavate eksperthinnangute ja uuringute uut informatsiooni.</p> <p>Juhul, kui pole piisavalt kindlust ja infot otsuste tegemiseks KMH/KSH programmi või VTK koostamise etapis ebasoodsa mõju puudumise osas, tuleb lähtuda ettevaatuspõhimõttest ja liikuda asjakohase hindamise etappi. Iga põhjendatud kahtlus mõju avaldumise või selle olulisuse osas on piisavaks põhjuseks, et liikuda järgmisesse Natura hindamise etappi ja viia läbi asjakohane hindamine. Kui Natura eelhindamise tulemusena on selgunud vajadus viia läbi asjakohane hindamine, viiakse see KeHJS-st tulenevalt läbi KMH/KSH menetluse raames KMH/KSH aruande koostamise etapis.</p> <p>Kui vajalik on KMH/KSH eelhindamine, selgitatakse KMH/KSH vajalikkus välja eelhindamise (ingl <i>screening</i>) käigus. Eelhindamise eesmärk on välja selgitada, kas kavandatava tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline negatiivne keskkonnamõju, sh ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele, või mitte. KMH/KSH tuleb mh algatada, kui kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile. Otsustus, kas kavandatava tegevusega on välistatud ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele või mitte, ning kas</p>	<p>Kui KMH/ KSH on kohustuslik, tuleb Natura hindamise vajalikkuse üle otsustada ehk teostada Natura eelhindamine KMH/KSH programmi või VTK koostamise käigus</p> <p>Natura eelhindamise läbiviimine KMH/KSH kavandamise etapis aitab määratleda projekti ja kava kohta vajaliku informatsiooni olemasolu</p> <p>Asjakohane hindamine viiakse läbi KMH/KSH aruande koostamisel</p> <p>Kui tuleb teha KMH/KSH eelhindamine, viiakse Natura eelhindamine</p>
--	--

<p>seetõttu on KMH/KSH vajalik, tehakse KMH/KSH eelhindamise ja selle üheks osaks oleva Natura eelhindamise käigus. Kui eelhindamise tulemusena on selgunud vajadus viia läbi Natura asjakohane hindamine, viiakse see KeHJS-st tulenevalt läbi KMH/KSH menetluse raames KMH/KSH aruande koostamise etapis.</p> <p>Natura eelhindamise läbiviimine ei ole vajalik juhul, kui tegemist on selge ja kindla otsusega, et kavandatava tegevuse mõjupiirkonda ei jää Natura ala(sid) või on tegevus vajalik Natura ala kaitsekorraldamiseks.</p> <p>Siinkohal tuleb tuua välja, kas tegevuse alal või lähipiirkonnas on Natura alasid, täpsustades tegevuse mõjupiirkonda ja lähima Natura ala kaugust – kindlasti tuleb välja tuua tegevusest lähtuvate mõjutuste/keskkonnanäringute ruumiline ulatus (mida lähemal asuvad Natura alad, seda täpsemalt) ja selgitused, kuidas tegevuse mõju ulatus välja selgitati ning lähima Natura ala kaugus sellest.</p> <p>Vältida tuleb subjektiivseid hinnanguid nagu – tegevuse asukoht asub „Natura ala lähiümbruses“, „vahetus läheduses“, „Natura alast piisavalt kaugel“ jmt. Samuti tuleks viidata allikatele, millele mõjuala ulatuse määramisel tugineti¹⁹.</p> <p>Juhul, kui KMH/KSH eelhindaja on piisavalt kindel, et kavandatava tegevuse mõjupiirkonda ei jää Natura alasid, saab järeldada, et ebasoodsat mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ei avaldu ning otsustaja võib tegevuse elluviimise heaks kiita (vt näide 1-1).</p> <p>Kuna loodusdirektiivis sätestatud Natura hindamise põhimõtetest tulenevad, võrreldes tavapärase keskkonnamõjude hindamise protsessiga, mitmed olulised erisused (vt ptk 1.3, tabel 1-1 Natura hindamise etapid ning selle oodatav sisu ja väljundid), peab loodusdirektiivi artiklis 6 lõikes 3 nõutud Natura hindamise mistahes etapp olema keskkonnamõju hindamise dokumendis (eelhinnang, programm, VTK, aruanne) esitatud selgelt eristatava osana (vt näide 1-2).</p>	<p>läbi KMH/KSH eelhindamise ühe osana</p> <p>Natura eelhindamise läbiviimine ei ole vajalik juhul, kui tegemist on selge ja kindla otsusega, et kavandatava tegevuse mõjupiirkonda ei jää Natura ala(sid)</p> <p>Natura hindamine peab olema keskkonnamõju hindamise dokumentides esitatud selgelt eristatava osana</p>
---	---

Näide 1-1:

Lähim Natura 2000 loodusala asub 8 km kaugusel rekonstrueeritavast teelõigust. Maanteelõigu rekonstrueerimise mõjuala on eksperthinnangu alusel 500 m tee servast. Arvestades teadaolevaid maantee rekonstrueerimise mõjusid ning loodusala kaitse-eesmärke ning kaugust kavandatavast tegevusest, ei ulatu kavandatava tegevuse mõju Natura aladeni ja seega ei ole Natura eelhindamine vajalik.

¹⁹ Peterson, K., Vahtrus, S., Priks, P. 2016. Natura hindamise eelhindamine: otsustaja otsused. Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Tallinn-Tartu, 18 lk. <http://seit.ee/publications/4663.pdf>

Näide 1-2 Natura hindamine peab olema toodud dokumendis selgelt eristava osana

4.5. Müratase	24
5. KAVANDATAVA TEGEVUSEGA KAASNEV MÕJU	25
5.1. Mõju maastikule ja maakasutusega kaasnevad muutused	25
5.2. Mõju pinnasele, pinna- ja põhjaveele	25
5.2.1. Veevarustuse ja olmereovee käitlemisega kaasnevad mõjud	27
5.3. Mõju rohevõrgustiku toimimisele	28
5.4. Mõju taimestikule ja loomastikule	28
5.5. Mõju kaitstavatele loodusobjektidele, sh Natura 2000 aladele	28
5.5.1. Natura hindamine	29
5.6. Mõju kultuuriväärtustele	34
5.7. Üleujutustega arvestamine	34
5.8. Sotsiaalmajanduslik mõju	34
4.5. Müratase	24
5. KAVANDATAVA TEGEVUSEGA KAASNEV MÕJU	25

1.6. Natura hindamise pädevus

<p>KMH/KSH eelhindamise viib KeHJS-e kohaselt läbi otsustaja, sh ka Natura eelhindamise. Otsustaja võib vajadusel kaasata KMH/KSH eelhindamisse ka teisi isikuid, kui oma kogemusest napib. Nt tellida Natura eelhindamise mõnelt pädevalt spetsialistilt, kes tunneb Natura hindamise meetodikat ja oskab hinnata tegevuse mõjusid Natura ala kaitse-eesmärkidele. Ka sellisel juhul vastutab tehtavate otsuste eest otsustaja. Alati võib infot küsida ja konsulteerida kaitstava loodusobjekti valitsejaga (milleks Natura alade puhul on KeA). KeHJS § 11 lõigete 2², 2³ ja § 33 lõike 6 ning PlanS § 55 lõike 3, § 74 lõike 4, § 124 lõike 6 ja § 142 lõike 6 järgi tuleb KMH/KSH algatamise vajalikkuse kaalumisel küsida asjaomaste asutuste seisukohta eelhinnangu eelnõule, sh KeA-lt. Samuti tuleb KeHJS § 11 lõike 10 kohaselt, kui kavandatav tegevus puudutab Natura ala, KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu kooskõlastada kaitstava loodusobjekti valitsejaga ehk KeA-ga. Lõpliku KMH/KSH eelhinnangu juures peavad olema leitavad kaasatud asutuste seisukohad ja nendega arvestamise põhjendused.</p> <p>Kui Natura eelhindamise tulemusena selgub vajadus viia läbi asjakohane hindamine, siis selle peab läbi viima Natura hindamise meetodikat tundev ekspert koostöös vastavate liigi- ja/või elupaiga ekspertidega.</p> <p>Kavandatava tegevusega eeldatavasti kaasneva ebasoodsa mõju asjakohasel hindamisel Natura alale on vaja eksperdi hinnangut, kes tunneb mõjutataval Natura alal paiknevate elupaigatüüpide ja liikide koosseisu, on teadlik nende liikide ja elupaigatüüpide ökoloogilisest nõudlusest, funktsioonist ja toimimise mehhanismist ehk oskab</p>	<p>Otsustaja võib vajadusel kaasata KMH/KSH eelhindamisse, eelkõige Natura eelhindamise läbiviimiseks, ka teisi isikuid, kui oma kogemusest napib</p> <p>Natura hindamise peab läbi viima Natura hindamise meetodikat tundev KMH/KSH ekspertrühma liige koostöös vastavate liigi- ja/või elupaiga ekspertidega</p>
--	--

<p>hinnata, millised tingimused määravad kõnealuse elupaigatüübi või liigi elutsemise ja toimimise antud alal, ehk millise teguri muutumine ja mil määral võib kaasa tuua liigi (soodsa) seisundi halvenemise.</p> <p>Praktikas on mõnikord vaja kaasata eriti kitsa spetsialiteediga ekspert, näiteks teatud mardikaliigi, ühe taime-, linnu- või imetajaliigi hea tundja, sest kavandatava tegevuse poolt võib mõjutatud saada mõni konkreetne liik ja selle populatsioon.</p> <p>Seega võib öelda, et Natura hindamise läbiviimiseks on vaja peamiselt kahte tüüpi ekspertteavet:</p> <p style="text-align: center;"><i>Natura-hindamise kui protsessi läbiviimise nõuete tundmine ning kaitse-eesmärgiks olevate liikide ja elupaigatüüpide tundmine ning nende seisundis muutuste prognoosimine, lähtudes erinevatest kavandatava tegevuse mõjudest²⁰.</i></p> <p>Andmed eksperdirühma koosseisu kohta tuleb esitada juba KMH/KSH kavandamise etapis. See tähendab, et KMH/KSH programmis tuleb nimetada ja põhjendada, millised valdkondlikud erialaekspertid viivad läbi Natura hindamise.</p> <p>Asjakohase hindamise läbiviimisel tuleks vajadusel konsulteerida kaitseala valitseja vastava ala spetsialistidega.</p>	<p>Andmed eksperdirühma koosseisu kohta esitada juba KMH/KSH kavandamise etapis</p>
--	--

²⁰ Peterson, K. Natura hindamise praktikast ja kvaliteedist 2010. SEI Tallinna väljaanne nr 16, Säästva Eesti Instituut, Tallinn, 2011, 55 lk.

NATURA HINDAMINE – ETAPP I JA ETAPP II

2. ETAPP I: NATURA EELHINDAMINE

2.1. Mis on Natura eelhindamine?

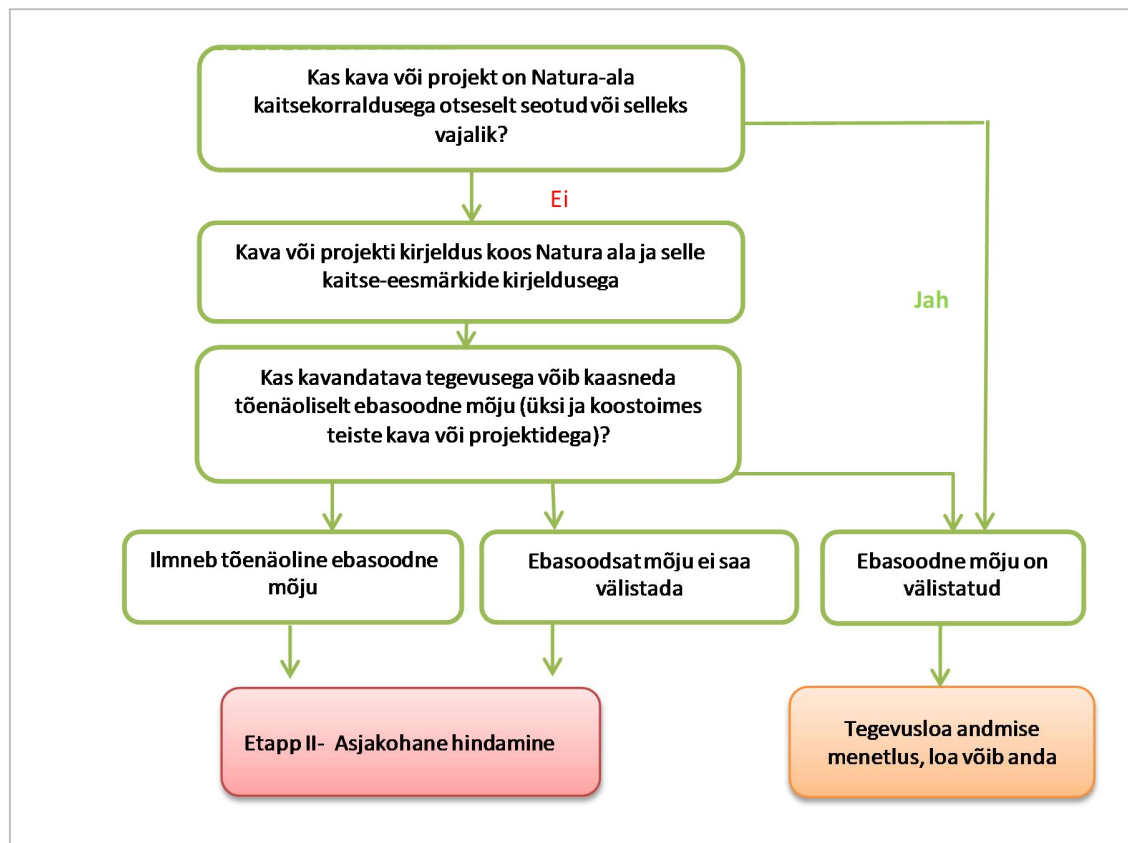
<p>Natura eelhindamine ehk kontrollimine, millised kavad või projektid nõuavad asjakohase hindamise läbiviimist. Natura eelhindamine (<i>screening</i>, sõelumine) on protseduur, mis aitab otsustada, kas kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine võib Natura ala kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkuse säilimisele mõju avaldada.</p> <p>Eelhindamise etapis prognoositakse projekti või kava tõenäolist mõju Natura 2000 võrgustiku alale ning sealsetele kaitse-eesmärkidele, sh vajadusel koosmõjus teiste kavade või projektidega ning hinnatakse, kas on võimalik objektiivselt järeldada, et tegemist on tõenäoliselt ebasoodsa mõjuga ala kaitse-eesmärkidele või mõju ei ole välistatud.</p> <p>Natura eelhindamine hõlmab endas järgmisi samme:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Kindlakstegemine, kas kava või projekt on Natura-ala kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalik▪ Kava või projekti kirjeldus ning kavandatava tegevusega kaasnevate mõjude tuvastamine▪ Kavandatava tegevuse mõjualasse jäävate Natura alade iseloomustus▪ Tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine <p>Ainult juhul, kui eelhindamise tulemusena on otsustaja piisavalt kindel, et kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine ei avalda ala kaitse-eesmärkidele ebasoodsat mõju, võib selle rakendamise heaks kiita.</p> <p>Euroopa Kohus on oma otsuses C-127/02²¹ selgitanud, millal tuleb tegevuse mõju Natura 2000 alale hinnata:</p> <p><i>Euroopa Kohus leidis, et hindamise rakendamise eelduseks ei ole mitte üksnes veendumus, et kava või projekt avaldab kõnealusele alale olulist mõju, vaid ka ainult võimalus või risk, et kava või projektiga selline mõju kaasneb. Ettevaatusprintsipi arvestades on selline võimalus või risk olemas, kui objektiivsete asjaolude alusel ei saa välistada, et kava või projekt avaldab asjaomasele alale olulist mõju. Seega tuleb hindamine läbi viia alati, kui objektiivse teabe põhjal pole välistatud, et kavandataval tegevusel on eraldi või koos muude kavade või projektidega Natura alale oluline mõju. Mõju olulisuse kindlakstegemisel tuleb Euroopa Kohtu selgituste kohaselt arvestada seda, kas kavandatav tegevus ohustab asjaomase ala kaitse-eesmärke. Seega puudub hindamise kohustus kava või projekti puhul, mis küll mõjutab Natura ala, kuid ei ohusta ala kaitse-eesmärke.</i></p>	<p>Natura eelhindamine ehk kontrollimine, millised kavad või projektid nõuavad asjakohase hindamise läbiviimist</p> <p>Natura eelhindamise sammud</p>
---	---

²¹ Euroopa Kohtu kaasus 127/02

(<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=49452&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3238614>)

<p>Kohus järeldas, et iga kava või projekti, mis võib kahjustada Natura ala kaitse-eesmärki, tuleb pidada alale olulist mõju omavaks.</p> <p>Kui eelhindamine jätab vähimaidki kahtlusi kaasnevate ebasoodsate mõjude osas, tuleb läbi viia asjakohane hindamine. Asjakohane hindamine tuleb Eestis KeHJS-st tulenevalt läbi viia KMH või KSH menetluse käigus.</p>	<p>Kui eelhindamine jätab vähimaidki kahtlusi kaasnevate ebasoodsate mõjude kohta, tuleb läbi viia asjakohane hindamine</p>
---	---

Skeem 2-1 Etapp I – Natura eelhindamine

<ul style="list-style-type: none"> - Kava või projekti täielik ulatus või kava/projektiga hõlmatava ala pindala (suurus, ulatus, pindala, maakasutus jne); võimalusel tegevuse asukoha kaart; - Selliste muude käimasolevate, esitatud või heaks kiidetud kava/projektide kirjeldus, mis võivad koos hindamisel oleva kava/projektiga põhjustada alal interaktiivseid või kuhjuvaid mõjusid; - Kavandatavad või kaalumisel olevad looduskaitsealised algatused, mis tõenäoliselt mõjutavad tulevikus ala seisundit; - Kava või projekti ja Natura ala vahelised ruumilised seosed (nt olulised vahemaad jne); - Kavast või projektist (kaevandamisest, maa-ainese kuhjamisest, süvendamisest jne) tulenevad füüsilised muutused; - Ressursivajadus (veevõtt jne); - Vee- ja õhuheitmed ja jäätmed (maapinnale, vette või õhku heitmine); - Infrastruktuuri vajadus; - Ehitamise, käitamise ja tegevuse lõpetamise kestus, tegevuse etapilisus jne; - Kava/projekti elluviimise ajavahemik (lühi- ja pikaajalised mõjud, ehitusaegsed mõjud); - Muud näitajad vastavalt kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi iseloomule. <p>Mõne kava või projekti puhul võib tarvilikuks osutada, et need parameetrid tehakse kindlaks ehitus-, käitus- ja tegevuse lõpetamise etapi jaoks eraldi.</p> <p>Kavandatava tegevuse mõjupiirkonna moodustab ala, kuhu eeldatavalt ulatuvad kavandatava tegevuse elluviimisega seotud mõjud (otsesed, kaudsed, piirnevad). Mõjupiirkonna "keskpunktiks" on kavandatav tegevus ning piirideks tegevuse elluviimisega kaasnevate mõjude levimise kaugus. Mõjuala määramisel tuleb arvestada lisaks tegevuse alale ka piirnevate aladega, lähtudes näiteks müra vm reostuse levikust, liikide/asurkondade territooriumide, rändeteede ulatusest jne. Mõjuala ulatuse kindlaksmääramisel tuleb lähtuda objektiivsetest (nt teaduslikest vms) andmetest ning viidata hinnangutes tuginetud allikatele. Mõjuala määratlemisel tuleb samuti lähtuda ettevaatusprintsibist, vt näide 2-2.</p>	<p>Mõjupiirkonna määratlemine</p>
---	--

<p>Näide²² 2-1. Loetelu võimalikest kavandatava tegevuse põhi- ja alamtegevustest:</p> <p><u>I Ehitusetapp</u></p> <p><i>Ettevalmistustööd</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - metsa, võsa, olemasolevate ehitiste eemaldamine <p><i>Tee rajamine</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - pinnase koorimine - aluspinnase tugevdamine
--

²² Lahe silla ümberehitus koos projekteerimisega. Natura eelhindamine, Ramboll Eesti AS 2010

- mullatööd (süvendi kaevamine, mulde ehitus, sadeveesüsteemide rajamine)
- katendi ehitus
- haljastamine/ päraldised (valgustus, müratõkkeseinad)

Silla rajamine

- pinnase koorimine
- vundamendi ehitus, vaiade paigaldamine
- sammaste rajamine
- pealisehitus
- katendi ehitus

II Kasutusetapp

- autoliiklus, suvine ja talvine teehooldus

Näide 2-2: Silla remonditööd viiakse läbi olemasoleva silla piirkonnas, tõenäoliselt kuni 20 m laiusel teemaa-alal. Uue katendikonstruktsiooni rajamine toimub olemasoleva tee alal kuni 100 m pikkuselt. Remonditööd on kavandatud teostada augustist kuni novembrini 2010, tulenevalt ilmastikuoludest (madal temperatuur, lumi) võib katendi paigaldus lükkuda 2011. aasta kevadesse (kestus 1-2 päeva).

<p>Samm III: Kavandatava tegevuse mõjualasse jäävate Natura alade iseloomustus</p> <p>Loetleda tuleb kõik kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävad Natura alad ja nimetatud ala kaitse-eesmärgid, sh liikide ja elupaikade seisund ning nimetada, millised nendest jäävad tegevuse mõjualale. Kui üks Natura-ala on üheaegselt nii linnu- kui ka loodusala, tuleb mõlemat ala kirjeldada ja hinnata eraldi.</p> <p>Natura alade iseloomustamisel on oluline arvestada erinevate objektide koosmõju ja sellest lähtuvat koosmõju mõjupiirkonda (vt ka samm 4).</p> <p>Selleks, et kirjeldada ja hiljem analüüsida kavandatava tegevuse mõju kavandatava tegevuse mõjualasse jäävatele Natura aladele, tuleb Natura hindajal koguda ja koondada väga erinevat alusteavet. Esmalt tuleb selgitada, kas mõjualasse jääb Natura linnu- ja/või loodusalasid. Edasi on vaja teada, milliste elupaigatüüpide ja liikide jaoks need alad on kaitse alla võetud ning mis on seatud nende kaitse-eesmärkideks, vt näide 2-3 ja 2-4.</p> <p>Olulised märksõnad ja võimalikud materjali allikad:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Natura ala kaitse-eesmärgiks olevad elupaigad ja liigid on loetletud Vabariigi Valitsuse korralduses²³; - Natura ala kaitsekorralduskavad²⁴; - Natura alade kohta käiv GIS materjal, kaardimaterjal – peamised allikad: EELIS andmebaas²⁵, Maa-ameti looduskaitse ja Natura 2000 kaardirakendus²⁶; 	<p>III. Kavandatava tegevuse mõjualasse jäävate Natura alade iseloomustus</p> <p>Kui üks Natura-ala on üheaegselt nii linnu- kui ka loodusala, tuleb mõlemat ala kirjeldada ja hinnata eraldi.</p> <p>Materjali allikad</p>
--	---

²³ Riigiteataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/304032015002?leiaKehtiv>

²⁴ Keskkonnaamet, <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/kaitse-planeerimine/kaitsekorralduskavad>

²⁵ EELIS (Eesti Looduse Infosüsteemi) infoleht - <https://infoleht.keskkonnainfo.ee/default.aspx>

²⁶ Maa-amet, <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver-p2.html>

<ul style="list-style-type: none"> - Natura alade standard-andmevormid – allikas: Natura Viewer²⁷; - Elupaigatüüpide ja kaitstavate liikide andmestik – allikas: EELIS andmebaas või infopäring KeA esindajatelt; - Eesti aruandlus Natura ala liikide ja elupaigatüüpide seisundi kohta Euroopa Komisjoni infolehel²⁸ - Uuringud, inventuuride ja seire andmed – allikas: infopäring Keskkonnaagentuur, KeA esindajatelt, asjakohastele organisatsioonidele (nt teadusasutustele); - Teiste sarnaste projektide või kavade kohta koostatud keskkonnuaruanded (KMH/KSH aruanded jne) – allikas: infopäring KeA esindajatelt, otsustajatelt jt; - Asjakohased planeeringud, kaardid, olemasolevad geoloogilised ja hüdrogeoloogilised uuringud ja kogu olemasolev ökoloogiliste uuringute materjal, mida võib saada otsustajatelt, maaomanikelt, ala valitsejalt või looduskaitseorganisatsioonidelt; - Muu asjakohane informatsioon. <p>Natura eelhindamine viiakse läbi olemasolevate infoallikate alusel ning selle käigus spetsiaalseid uuringuid läbi ei viida. Natura eelhindamise käigus tuleb tuua välja info, milliseid andmeallikaid ala iseloomustamiseks kasutatakse ning anda hinnang andmete piisavuse osas otsuse tegemiseks. Tuleb hinnata, kas Natura alade ja sealsete liikide/elupaikade kohta on piisavalt alusinformatsiooni või on vajalik viia läbi täiendavad Natura ala uuringud.</p> <p>Kui hindamise läbiviimiseks piisaval tasemel info puudub või on lünklik, ei saa Natura eelhindamise tulemusena jõuda järeldusele, et asjakohast hindamist ei ole vajalik läbi viia. Eelhindamise tulemusena tuleb välja tuua loetelu, millised täiendavad uuringud (sh andmete analüüs, eksperthinnang, inventuur) on vajalikud ebasoodsa mõju määramiseks ja jätkata asjakohase hindamisega. Natura ala elupaikade inventeerimiseks tuleb kasutada Keskkonnaministeeriumi kodulehel olevaid juhendeid²⁹.</p>	<p>Natura eelhindamise käigus tuleb tuua välja info, milliseid andmeallikaid ala iseloomustamiseks kasutatakse ning anda hinnang andmete piisavuse osas otsuse tegemiseks</p>
--	--

<p>Näide 2-3: <i>Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura alade iseloomustus:</i></p> <p><i>a) Vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele nr 615-k on Lahepera loodusala (pindalaga 14056,37 ha) võetud Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja nelja liigi ja nende elupaiga ning ühe elupaigatüübi kaitseks:</i></p> <p><i>I lisas nimetatud kaitstav elupaigatüüp on vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130);</i></p> <p><i>II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on harilik tõugjas (Aspius aspius), harilik hink (Cobitis taenia), harilik võldas (Cottus gobio) ja harilik vingerjas (Misgurnus fossilis).</i></p>
--

²⁷ Natura 2000 võrgustiku üle-euroopaline infoleht, <http://natura2000.eea.europa.eu/#>

²⁸ Loodusdirektiivi aruandlus: https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats/index_en.htm ja linnudirektiivi aruandlus https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_birds/index_en.htm

²⁹ Keskkonnaministeeriumi koduleht: <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/looduskaitse/natura-2000/loodusdirektiivi-elupaigatuubid-0>

b) Vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele nr 615-k on Lahepera järve linnuala (pindalaga 256,86 ha) võetud Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja 5 linnuliigi ja nende elupaikade kaitseks: liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on mustviires (*Chlidonias niger*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), väikekajakas (*Larus minutus*), väikekoskel (*Mergus albellus*) ja tuttpütt (*Podiceps cristatus*).

Näide 2-4: Kui praegu on ühel alal näiteks 100 ha hooldatavat rannaniitu ja 500 ha kinnikasvatatavat rannaniitu, siis kaitsekorralduskavas tuleb sätestada, kas selle ala kaitse-eesmärgiks ongi 100 ha või 500 või isegi 600 ha heas seisundis rannaniitu ning seal pesitseb näiteks 10 paari niidurüdi.

Samm IV: Tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine

Natura eelhindamise käigus tuleb teha kindlaks võimalik mõju, mida kava või projekt alale tõenäoliselt avaldab, võttes arvesse hinnatava kava või projekti ning muude kavade või projektide koostoimest tekkida võivat kumulatiivset ja muud mõju. Eelhindamise tulemusena tuleb anda vastus küsimusele, kas kavandatava tegevusega võib kaasnedes tõenäoliselt ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele.

*C-127/02³⁰ kaasuses Hollandi Ülemkohtu küsimustest päriti selle järele, kas kava või projekti tuleb loodusdirektiivi artikkel 6 lõike 3 alusel hinnata siis kui need on **tõenäoliselt ala mõjutavad** (hindamise käigus tehakse kindlaks mõju olulisus), või peab hindamise läbi viima vaid siis, kui on piisavalt tõenäoline, et kava või projekt avaldab alale olulist mõju. Kohus viitas oma vastuses EÜ asutamislepingus sätestatud ettevaatusprintsibile ja keskkonna kaitstuse kõrge taseme printsibile ja tõi esile selle, et **hinnata tuleb iga kava või projekti, mille puhul ei saa välistada olulist mõju Natura alale**. Niisiis tuleb hindamine läbi viia kõikidel nendel juhtudel kui esineb kahtlus olulise mõju puudumise osas. Ainult siis kui mingit kahtlust ei jää, võib hindamise ära jätta.*

Natura eelhindamise käigus tuleb kindlaks teha kõik kaalutavast projektist või kavast tuleneda võivad mõju allikad koosmõjus kõigi teiste piirkonnas juba olemasolevate mõju allikatega ning teistest kavandatavatest projektidest või kavadest tõenäoliselt tulenevate mõjudega. Samuti tuleb vajadusel need parameetrid teha kindlaks erinevate projekti või kava etappide osas, nt ehitus-, käitus- ja tegevuse lõpetamise etapid.

Koosmõjude hindamisel peab tähelepanu pöörama nendele muudele kavadele ja projektidele, mille elluviimise tulemusena võib tõenäoliselt suurenedes hindamise objektiks oleva kava/projekti mõju ilmnemise tõenäosus, olulisus või mõlemad. Kavad ja projektid, mille mõjud mitte mingil juhul ei suurenda hindamise objektiks oleva kava/projekti mõjude tõenäosust või olulisust ning ei too kaasa ka muid mõjusid, ei ole vaja koosmõjude hindamisel käsitleda. Seega ei ole koosmõjude

IV. Tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine

Natura eelhindamise käigus tuleb teha kindlaks võimalik mõju, mida kava või projekt alale tõenäoliselt avaldab, võttes arvesse hinnatava kava või projekti ning muude kavade või projektide koostoimest tekkida võivat kumulatiivset ja muud mõju.

Koosmõjude hindamine

³⁰ Euroopa Kohtu kaasus C-127/02;

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=49452&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1712004>

<p>selliste meetmete arvessevõtmine eelhindamise etapis võib kahjustada loodusdirektiivi kasulikku mõju üldiselt ning eelkõige eelhindamise etapis, kuna sel juhul asjakohane hindamise etapp kaotaks oma mõtte ja tekiks oht, et hiilitakse kõrvale põhjalikust hindamisest, mis just ongi loodusdirektiiviga ette nähtud põhiline garantii loodusväärtuste kaitseks.</p> <p>Samas sageli kavandavad arendajad juba kava/projekti kavandatavad tegevused algusest peale sellisena, et võimalikke kaasnevaid mõjusid ennetada ja minimeerida. Seega võib olla hinnatava kava/projekti kavandi lahutamatuks osaks ruumilised, tehnilised või ajalised lahendused (omadused), mis välistavad kaasnevad ebasoodsad keskkonnamõjud. Need kava/projekti lahutamatuks osaks olevad tegevused (või lahendused) tuleb projekti kirjelduses selgelt välja tuua ja neid tuleb selgelt eristada Natura eelhindamisega väljapakutavatest leevendavatest meetmetest, mida eelhindamise etapis ei saa arvestada. Selliseid leevendavaid meetmeid võib kaaluda asjakohase hindamise käigus, kui eelhindamine näitab, et siiski on vajalik läbi viia täpsem asjakohane hindamine, nagu on kirjeldatud punktis 3.2.</p> <p>Kui kavandatav tegevus, koosmõjus teiste kavandatavate tegevustega mõjuvalas, avaldab tõenäoliselt ebasoodsat mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele, tuleb eelhindamisel lähtuda pigem ettevaatusprintsibiist ning põhjendatud kahtluse olemasolu mõju avaldumisel tuleb alati liikuda asjakohase hindamise etappi (vt ptk 3).</p>	<p>arvestama üksnes tõenäolist mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ning eelhindamisel ei saa arvestada leevendavate meetmetega</p>
--	--

2.3. Kokkuvõte: Natura eelhindamise tulemused

<p>Natura eelhindamise eesmärk on läbipaistva ja põhjendatud otsuse tegemine Natura asjakohase hindamise vajalikkuse või mittevajalikkuse osas. Otsuse põhjenduse formuleerimisel tuleb välja tuua vastavad kaalutlused.</p> <p>Natura eelhindamise tulemusena jõutakse järeltulemustele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele on välistatud ja täismahulist ehk asjakohast hindamist pole vaja läbi viia; 2) ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ei ole teada ning pole piisavalt informatsiooni järeltulemuste tegemiseks, seega tuleb jätkata asjakohase hindamisega; 3) tõenäoliselt kaasneb ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ning tuleb jätkata asjakohase hindamisega. 	<p>Eelhindamise võimalikud tulemused</p>
---	--

Natura eelhindamise näidis-sisukord:

1) Kindlakstegemine, kas kava või projekt on Natura-ala kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalik

Juhul, kui kava või projekt ja selle kavandatav tegevus on otseselt seotud kaitse-eesmärkide saavutamise ja selleks otseselt vajalik, siis on see Natura hindamisnõudest vabastatud.

Kavad ja projektid, mis on otseselt seotud ala kaitsekorraldusega, kas eraldiseisvana või teiste kavade ja projektide osana, peaksid üldjuhul loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 kohaldamisalast välja jääma, kuid nendes ette nähtud tegevused, mis ei ole kaitsega seotud, võivad siiski eraldi vajada Natura hindamist.

2) Kava või projekti kirjeldus ning kavandatava tegevusega kaasnevate mõjude tuvastamine

Kõnealune teave kavandatava tegevuse kohta on oluline, kui Natura eelhindamine vormistatakse eraldiseisva dokumendina. Praktikast on Natura hindamine KMH/KSH eelhindangu või KMH/KSH programmi/VTK üks alapeatükk, kus sellisel juhul kavandatava tegevuse kirjeldust pole vaja korrata.

Projekti või kava kirjeldamisel tuleb kindlaks teha ja nimetada kõik need projekti või kava elemendid ja tegevused, mis võivad Natura alale mõju avaldada.

Samuti tuleb need parameetrid vajadusel kindlaks teha erinevate projekti või kava etappide kohta, nt ehitus-, käitus- ja tegevuse lõpetamise etapid. Oluline on kavandatavat tegevust kirjeldada võimalikult detailselt.

Vt ptk 2.2.

3) Kavandatava tegevuse mõjualasse jäävate Natura alade iseloomustus

Alade nimetused, koodid, kaitse-eesmärgid, kaitsekord, kaitsekorralduskavad.

X-loodusala (loodusala nimetus)

Vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele nr. 615-K, 5. augustist 2004 [6] on x-ala (pindalaga y ha) võetud Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja n (arv) liigi ja nende elupaiga ning n (arv) elupaigatüübi, millest n (arv) on esmatähtsad (*), kaitseks. Mõjutatavate liikide ja elupaikade loetelu ning vajadusel kirjeldused.

Kui alade kohta on teave lünklik, on lisaks olemasolevatele andmetele tavaliselt tarvis täiendavaid uuringuid jmt. Eelhindamise käigus on oluline ära näidata täiendavate uuringute läbiviimise vajadus.

Vt ptk 2.2.

4) Tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine

Kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi olulisemad tegurid, mis võivad avaldada alale ebasoodsat mõju; kirjeldada kava või projekti üksi või koosmõjus teiste kavade või projektidega; võimalike ebasoodsate mõjude määratlemine (esitada olulisemad indikaatorid, kahjud, muutuste suunad). Selgitada, miks need mõjud on (ei ole) olulised.

Kui selgub, et kavandatav tegevus või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine avaldab ebasoodsat mõju Natura ala(de)le, tuua eelneva analüüsi põhjal välja, kas mõju avaldab kavandatav tegevus või kava ise, selle suurus või asukoht või osade nimetatud tegurite kombinatsioon.

Kui projekt või kava tõenäoliselt avaldab ebasoodsat mõju alale, tuleb seda arutluskäigu abil selgitada. Ka ebasoodsa mõju puudumist põhjendada ja selgitada andmete abil. Lisaks tuua välja konsulteeritava asutuse seisukoht.

Vt ptk 2.2.

5) Kokkuvõte: Natura eelhindamise tulemused ja järeldus

Kokkuvõttes lühidalt esitada eelhindamise järeldused.

Lõppjärelalus peab lähtuma vastusest küsimusele: "kas objektiivsete asjaolude põhjal on välistatud, et tegevus võiks kas üksi või koosmõjus teiste tegevustega avaldada ebasoodsat mõju Natura alale?" Eitava vastuse korral tuleb algatada KMH/KSH ja selle raames läbi viia Natura asjakohane hindamine.

Vt ptk 2.3.

3. ETAPP II: NATURA ASJAKOHANE HINDAMINE

3.1. Mis on Natura asjakohane hindamine?

<p>Natura hindamise II etapp ehk asjakohane hindamine (ehk täishindamine) on Natura alale avalduva tõenäoliselt ebasoodsa mõju detailne hindamine, kas eraldi või koos teiste kavade või projektidega, lähtudes ala kaitse-eesmärkidest ning leevendavate meetmete väljatöötamine, mis peavad tagama Natura ala kaitse-eesmärkide saavutamise ja ala terviklikkuse.</p> <p>Asjakohane hindamine viiakse läbi iga Natura ala, nii linnu- kui loodusala, kohta eraldi ning asjakohase hindamise keskmes on alale seatud kaitse-eesmärgid ja konkreetselt need liigid ja/või elupaigatüübid, mille kaitseks Natura ala on määratud ning nendele püstitatud kaitse-eesmärgid.</p> <p>Natura ala kaitse-eesmärgid on seatud iga üksiku ala tasandil ning need peavad olema suunatud kõigile liikidele ja elupaigatüüpidele, mille kaitseks ala on määratud loodusdirektiivi või linnudirektiivi alusel. Kaitse-eesmärgid põhinevad alal esinevate liikide ja elupaigatüüpide ökoloogilistel vajadustel. Natura hindamise puhul tuleb ebasoodsa mõju hindamisel lähtuda sellest, et esikohal on looduskaitse eesmärgid.</p> <p>Natura asjakohane hindamine sisaldab järgmisi samme:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Informatsiooni koondamine kava või projektiga kavandatavate tegevuste osas ja mõjupiirkonda jäävate Natura alade kirjeldus▪ Hinnata kava või projekti mõju ala kaitse-eesmärkide saavutamisele▪ Kindlaksmääramine, kas kava või projekt võib kahjustada ala terviklikkust▪ Leevendavate meetmete kavandamine <p>Asjakohase hindamise järeldused peavad otsustajatel võimaldama otsustada, kas kava või projekt avaldab „ala terviklikkusele negatiivset mõju“. Kavandatav tegevus või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine ei tohi Natura ala loodusväärtusi kahjustada ja otsustaja peab olema otsuste tegemisel selles veendunud.</p> <p>Euroopa Kohtu otsusega C-258/11³² (tuginedes <i>Waddenzee</i> kaasusele, C-127/02³³) on välja toodud, kui põhjalik peab olema loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 alusel läbi viidud hindamine võttes arvesse ettevaatusprintsipi:</p>	<p>Asjakohasel hindamisel lähtutakse üksnes ala kaitse-eesmärkidest ning hindamine viiakse läbi iga Natura ala kohta eraldi</p> <p>Natura hindamisel on esikohal looduskaitse eesmärgid</p> <p>Natura asjakohase hindamise neli sammu</p> <p>Asjakohase hindamise järeldused peavad otsustajatel võimaldama otsustada, kas kava või projekt avaldab ala terviklikkusele ebasoodsat mõju</p>
---	---

³² Euroopa Kohtu kaasus 258/11

(<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=136145&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3582436>)

³³ Euroopa Kohtu kaasus 127/02

(<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=49452&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3238614>)

Mis puudutab loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 alusel läbi viidud hindamist, siis tuleb täpsustada, et selles ei tohi esineda lünki ning see peab sisaldama täielikke, täpseid ja lõplikke tuvastusi ning järeldusi, mis hajutaksid kõik põhjendatud teaduslikud kahtlused asjaomasel kaitsealal kavandatavate tööde mõju osas.

Ühtlasi toob Euroopa Kohus samas kaasuses välja, millistel tingimustel võib kavale või projektile anda loa

*Kavale või projektile võib anda loa loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses seega vaid tingimusel, et pädevad asutused on pärast kõigi selliste asjaomase kava või projekti aspektide väljaselgitamist, mis võivad eraldivõetuna või koostoimes teiste kavade või projektidega kahjustada Natura ala kaitse-eesmärke, ning **parimate teadussaavutustega arvestades kindlaks teinud, et see ei avalda Natura ala terviklikkusele negatiivset mõju. Nii on see juhul, kui teaduslikust seisukohast ei ole mingisugust põhjendatud kahtlust sellise mõju puudumise osas.***

Asutus peab keelduma uuritavale kavale või projektile loa andmisest, kui ei ole kindel, et sellel puudub negatiivne mõju Natura-ala terviklikkusele, hõlmab loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 teises lauses ette nähtud loa andmise kriteerium ettevaatuspõhimõtet ning võimaldab tõhusalt vältida kavandatavate kavade või projektide tõttu kaitsealade terviklikkusele avaldatavat negatiivset mõju. Sellest loa andmise kriteeriumist leebema kriteeriumiga ei oleks võimalik sama tõhusalt tagada nimetatud sättes taotletud alade kaitse eesmärgi saavutamist.

KeHJS § 29 lõige 2, § 45 lõige 2 toob samuti välja, et:

Tegevusloa võib anda / SPD kehtestada, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning otsustaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkust ega kaitse eesmärki.

Kui kava või projekti koostamise etapis on kaalumisel mitu võimalikku alternatiivi, on otstarbekas Natura asjakohane hindamine läbi viia kõikidele alternatiividele samaaegselt. Sellisel juhul on võimalik välja selgitada, millised kava või projekti alternatiivid on Natura hindamise seisukohast üldse teostatavad ning ühtlasi on lähenemine kooskõlas põhimõttega käsitleda alternatiive võimalikult varajases hindamise etapis.

Oluline on mitte segi ajada Natura hindamisprotsessi osaks olevat alternatiivide hindamist KMH/KSH alternatiivide võrdlemise ja hindamise protsessiga. Kõiki kavandatava tegevuse alternatiive tuleb esmalt hinnata vastavalt Natura hindamise põhimõtetele ning selgitada välja tegevuse realiseerimise võimalikkus Natura hindamise

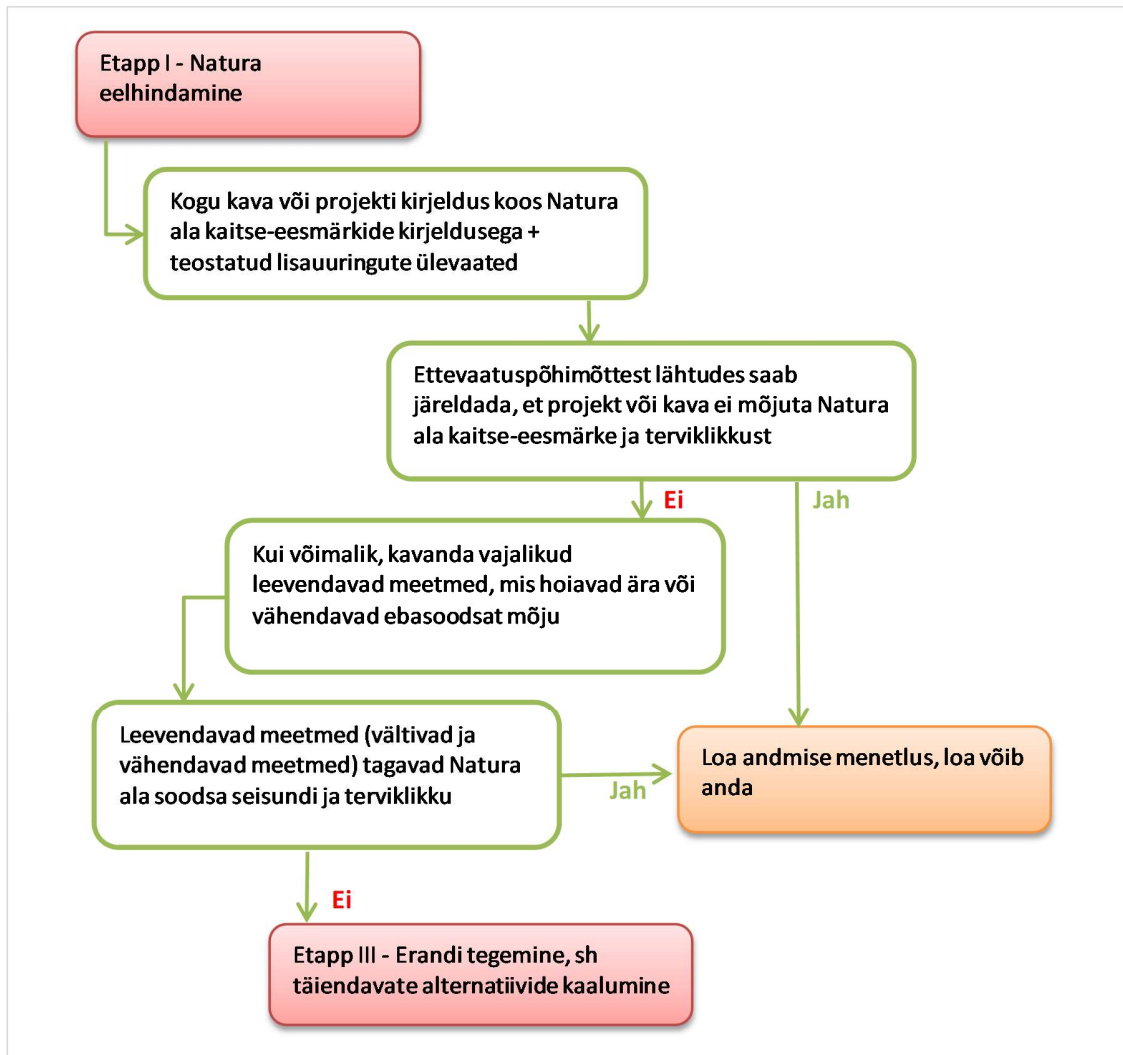
Hindamine peab olema põhjalik ja tuginema parimatele teadussaavutustele

Kui kava või projekti koostamise etapis on kaalumisel mitu võimalikku alternatiivi, on otstarbekas Natura asjakohane hindamine läbi viia kõikidele alternatiividele samaaegselt

seisukohast. See tähendab, et kavandatava tegevuse alternatiivide kaalumisel ei tohi mõju Natura kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele hinnata samaväärse tegurina teiste tegurite seas. Sellistel juhtudel tuleb kõigepealt kaaluda alternatiivide mõju Natura ala(de) kaitse-eesmärkide ja ala terviklikkuse säilimisele ning selle käigus leida alternatiivid, mille puhul ebasoodne mõju Natura väärtustele on välistatud. Alles seejärel saab kaaluda nende alternatiivide mõju (kus ebasoodne mõju Natura kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele on juba välistatud, teistele teguritele). Natura hindamise tulemusena võivad selguda alternatiivid, mille elluviimise ebasoodsaid mõjusid ei ole võimalik vältida, mis tähendab, et tegevusluba sellistele alternatiivsetele lahendustele ei saa anda või vastavat kava kehtestada. Seega on võimalik, et Natura hindamise tulemusena välistatakse mitmed kavandatava tegevuse alternatiivsed lahendused, millega ei ole otstarbekas KMH/KSH aruande koostamisel jätkata.

Juhul, kui alternatiivide hindamise tulemusena jõutakse järeldusele, et KMH/KSH protsessis Natura hindamise seisukohast realiseeritavad alternatiivid puuduvad, tuleb tegevus peatada, kaaluda veelkord uue alternatiivi võimalikkust või liikuda etappi III (erandi tegemine).

Skeem 3-1 Teine etapp: Asjakohane hindamine

3.2. Natura asjakohase hindamise läbiviimine

<p>Natura asjakohane hindamine jaguneb neljaks sammuks:</p>	
<p>Samm I: Informatsiooni koondamine kava või projektiga kavandatavate tegevuste osas ja mõjupiirkonda jäävate Natura alade kirjeldus</p> <p>Asjakohase informatsiooni koondamine on esimeseks oluliseks sammuks võimaliku mõju prognoosimisel, millega tehakse algust juba Natura eelhindamise käigus (vt ptk 2.2). Natura eelhindamise käigus selgitatakse välja täiendava informatsiooni vajadus ning otsustatakse, kas asjakohase hindamise läbiviimiseks on vaja teostada täiendavaid uuringuid või inventuure.</p>	<p>I. Informatsiooni koondamine kava või projektiga kavandatavate tegevuste osas ja mõjupiirkonda jäävate Natura alade kirjeldus</p>

<p>Kui eelhindamist pole varasemalt läbi viidud, tuleb alustada informatsiooni koondamisest kavandatava tegevuse ja Natura alade (vt ptk 2.2) kohta soovituslike märksõnade alusel asjakohase hindamise käigus. Isegi juhul, kui oluline informatsioon on kokku koondatud eelhindamise käigus, tuleb asjakohase hindamise alustamisel informatsioon üle vaadata ja vajadusel infot uuendada.</p> <p>Oluline on välja tuua, millised loodus- ja linnualad jäävad mõjualale ning nimetada millised alal esinevatest liikidest ja elupaikadest jäävad just kavandatava tegevuse mõjualasse ning tuua välja mõjutatud kaitse-eesmärgid.</p> <p>Tihti peale, kuid mitte alati, Natura ala kaitse-eesmärgid ja LKS-i alusel kaitstavate loodusobjektide kaitse-eesmärgid kattuvad. Kui on kattumine, tuleb viidata KMH/KSH hindamise peatükkide vahel, kus konkreetse elupaiga ja liigi hinnangut käsitletakse (soovitavat koondada kõik pigem Natura hindamise peatükki). Need LKS-i alusel kaitstavate kaitse-eesmärgid, mis ei kattu Natura ala kaitse-eesmärkidega, tuleb hinnata muudes KMH/KSH aruande peatükkides, kus käsitletakse mõju taimestikule, loomastikule ja kaitstavatele liikidele või kaitstavatele loodusobjektidele.</p> <p>Kui eelhindamise käigus nähti ette täiendavate uuringute teostamine, tuleb asjakohase hindamise käigus anda ülevaade teostatud uuringute tulemustest.</p> <p>Samm II: Hinnata kava või projekti mõju ala kaitse-eesmärkide saavutamisele</p> <p>Asjakohase hindamise käigus tuleb kavandatava tegevuse tõenäoliselt ebasoodsat mõju hinnata põhjalikult. Eelhindamise käigus antakse ülevaade kavandatavast tegevusest ning võimalikest alamtegevusest (eeldatavad mõjuallikad), mille realiseerimise tulemusena võib tõenäoliselt avalduda ebasoodne mõju või mille korral ei ole võimalik väita, et ebasoodne mõju on välistatud.</p> <p>Asjakohane hindamine peab andma lõpliku vastuse, kas alale avaldub ebasoodne mõju või mitte. Tegevuse mõjud loetakse ebasoodsaks, kui tegevuse elluviimise tulemusena liikide või elupaigatüüpide seisund halveneb või takerdub seisundi kavandatud paranemine ning tegevuse elluviimise tulemusena ei ole võimalik (kaitsekorralduskavas sätestatud) kaitse-eesmärke saavutada ja ala terviklikkust säilitada.</p> <p>Asjakohase hindamise käigus käsitletakse kava või projekti kõiki aspekte, mis võivad avaldada Natura alale ebasoodsat mõju. Erinevate tegevuste mõjude hindamisel võib olla asjakohane ehitus-, käitamise- ja tegevuse lõpetamise mõju eraldi hindamine. Selleks tuleb kõigepealt vaadelda ükshaaval kõiki kava või projekti tegevusi ning kaaluda nende võimalikku mõju igale liigile või elupaigatüübile, mille kaitseks ala on määratud. Seejärel vaadeldakse kava või projekti eri elementide mõju</p>	<p>LKS-i alusel kaitstavate kaitse-eesmärgid, mis ei kattu Natura ala kaitse-eesmärkidega, tuleb hinnata muudes KMH/KSH aruande peatükkides, kus käsitletakse mõju taimestikule, loomastikule ja kaitstavatele liikidele</p> <p>II. Hinnata kava või projekti mõju ala kaitse-eesmärkide saavutamisele</p> <p>Asjakohase hindamine peab andma vastuse, kas alale avaldub ebasoodne mõju või mitte</p>
--	---

koos ja omavahelises seoses, et teha kindlaks nendevaheline vastastikune mõju, näide 3-1.

Hindamisel tuleb kindlasti võtta arvesse kõiki elemente, mis on ala funktsioonide ja struktuuri ning elupaigatüüpide ja liikide seisukohast olulised. Kaitstavatele elupaikadele avalduva võimaliku mõju kindlaksmääramisel võib olla vaja võtta arvesse ka teisi liike, kui nende näol on tegemist kõnealusele elupaigale tüüpiliste liikidega või kui nad mängivad rolli toiduahelas, millest alal kaitstavad liigid ja elupaigad sõltuvad.

Selleks, et mõjuallikate tõenäolist ebasoodsat mõju hinnata, on eksperdil oluline määratleda mõju avaldumise kestvus: tavaliselt eristatakse otsest ja kaudset mõju, lühi- ja pikaajalist mõju. Ebasoodsa mõju määramisel on tähtis arvestada lisaks erinevate mõjude koosmõju ehk kumuleeruvust. Samuti koosmõju teiste projektide ja kavade elluviimisega mõjupiirkonnas, mille keskmeks on kavandatav tegevus (vt ka ptk 2.2, samm III).

Lähtuvalt alusteabest loodusväärtuste kohta kavandatava tegevuse mõjualas, tuleb eksperdil anda hinnang, kuivõrd kavandatava tegevuse realiseerimisest tulenevad muutused keskkonnatingimustes soosivad või kahjustavad kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüpe ja liike ning kas lühiajaliselt või pöördumatult.

Euroopa Kohtus kaasuses C-258/11³⁴ on kohtujurist välja toonud sellekohase selgituse:

Kava või projektiga võib kaasneda teatav selgelt ajutine väärtuse vähenemine, mida on võimalik täielikult tagasi pöörata, ehk teisisõnu on võimalik taastada alal lühikese aja jooksul kohane kaitsestaatus. Selle näiteks võib olla pinnasesse süvendi kaevamine, et viia maalune torujuhe üle ala nurga. Tingimusel, et ala häirimine on võimalik heastada, ei oleks negatiivset mõju ala terviklikkusele.

Meetmed, millega hävitatakse püsivalt sellise elupaiga osa, mille olemasolu tõttu see ala kaitse alla võeti, tuleb määratlusest tulenevalt liigitada negatiivseteks. Ala kaitse-eesmärke kahjustatakse selle hävitamise tõttu põhjalikult ja tagasipööramatult.

Vt ka näide 3-3.

Mõju hindamine peaks põhinema objektiivsetel ja võimaluse korral kvantifitseeritavatel kriteeriumidel. Mõju tuleks prognoosida võimalikult täpselt ning prognooside alus peaks olema selge ja see tuleks dokumenteerida asjakohase hindamise aruandes (see tähendab ka mõju prognoosi paikapidavuse astme mõningast selgitamist). Nagu kõikide mõju hindamiste puhul, peaks asjakohane hindamine toimuma struktureeritult, et tagada prognooside võimalikult suur objektiivsus ja täpsus.

³⁴ Euroopa kohtus kaasus C-258-11 kohtujuristi analüüs

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=130253&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3582436>

<p>Praktikas ei ole võimalik erinevaid piirväärtusi üheselt kokku leppida, kuna tegelikkuses sõltub väärtuse saavutamine konkreetsele alale avalduva mõju iseloomust, intensiivsusest, kestusest ja ulatusest kombineerituna konkreetse asukoha keskkonnaningimuste ja –tundlikkusega ning konkreetse ala kaitse-eesmärkidest. Selleks on oluline saada vastavad hinnangud ökoloogidelt ja vajadusel ka teistelt vastavatelt liigispetsialistidelt. Ökoloogiline hindamine erialaeksperdi poolt on oluline ja vajalik selleks, et anda pädevale asutusele kindlust kavandatava tegevuse võimalikest tagajärgedest konkreetsele liigile või elupaigatüübile. Samuti tuleb hindamisel lähtuda ala kaitse-eesmärkidest ja panusest Natura võrgustiku sidususse.</p>	<p>Hindamaks, kas projekt või kava tervikuna avaldab tõenäoliselt ebasoodsat mõju Natura-ala kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele, on oluline saada vastavad hinnangud ökoloogidelt ja vajadusel ka teistelt liigispetsialistidelt</p>
--	---

Näide 3-1:
Näiteks võib juhtuda, et ainuüksi tuuleturbiinidega kokkupõrkamisest tuleneva suremuse oht ei ole tõenäoliselt märkimisväärne, kuid koos õhuliinide rajamisega, mis võiksid samuti põhjustada kokkupõrgetest tulenevat suremust, võib mõju konkreetsele linnupopulatsioonile muutuda oluliseks.

Näide 3-2: Ebasoodsa mõju hindamisel on võimalik tugineda järgmistele kriteeriumitele:

Elupaikade struktuur	<ul style="list-style-type: none"> - Elupaiga suurus ja suhteline katvus - Liikide mitmekesisus, koosluste tüübid - Indikaatorliikide olemasolu - Struktuursed elemendid sh erinevad vanuseklassid (metsade puhul), vanade või surnud puude olemasolu, vmt <p>Füüsilised tingimused: geomorfoloogia, kliima, mullastikuandmed, hüdrooloogilised parameetrid</p>
Elupaikade funktsioon	<ul style="list-style-type: none"> - Sobivate füüsiliste tingimuste säilitamiseks vajalikud tingimused - Biotilise tasakaalu säilitamiseks vajalikud tingimused - Sobiva maakasutuse jätkamine - Sobivate ökoloogiliste seoste tagamine (nt rohekoridorid)
Liikide populatsioon	<ul style="list-style-type: none"> - Populatsiooni suurus ja tihedus - Demograafilised omadused - Populatsiooni dünaamika - Populatsiooni trendid
Liikide võtme-elupaigad	<ul style="list-style-type: none"> - Elupaiga suurus - Piisava elupaiga seisund - Sobivate füüsiliste tingimuste säilitamiseks vajalikud tingimused - Biotilise tasakaalu säilitamiseks vajalikud tingimused - Sobiva maakasutuse jätkamine

Näide 3-3:
Teetööde projekt tingib ühenduse tähtsusega /.../ ala piires paepaljandite pöördumatu kadumise umbes 1,47 hektari ulatuses. (Nimetatud 1,47 hektarit paepaljandeid hävitatakse alal, mida kirjeldatakse kui „eraldiseisvat väiksemat ala, mille eriliseks tunnuseks on see, et seal asuvad olulised esmatähtsad elupaigad”, ning mis hõlmab kokku 85 hektarit paepaljandeid. Need 85 hektarit on omakorda osaks kogu asjaomase ühenduse tähtsusega alal asuvatest paepaljanditest, mida on kokku 270 hektarit ja mis kujutavad endast loodusdirektiivi I lisas nimetatud esmatähtsat elupaigatüüpi). Hindamise tulemusena jõuti järeldusele, „teetööde projekti osa, millele antakse luba, on linna ja seda ümbritseva piirkonna tuvastatud liiklusvajaduste jaoks kohane lahendus [...] ja kuigi sel on lokaalne tõsine mõju Lough Corribi erikaitsealaks kavandatud piirkonnale, ei avalda see negatiivset mõju ala

terviklikkusele. Seega ei ole käesolevaga heaks kiidetud projektil lubamatut keskkonnamõju ja see on kooskõlas selle ala kohase planeerimise ja säästva arenguga.”

Toodud asjaolusid hindas Euroopa Kohus ning asus alljärgnevale seisukohale³⁵
/.../looduslik elupaik, mida kavandatav projekt mõjutab, kuulub esmatähtsate looduslike elupaigatüüpide alla, mille nimetatud direktiivi artikli 1 punkt d määratleb kui „kadumisohus looduslikud elupaigatüübid”, mille kaitsmisel on Euroopa Liidul „eriline vastutus”.

Pädevad siseriiklikud asutused ei saa seega anda luba sekkumistele, mis võivad kahjustada püsivalt selliste alade keskkonnatunnuseid, mis hõlmavad esmatähtsaid looduslike elupaigatüüpe. Nii oleks see eeskätt juhul, kui sekkumine võib tingida asjaomasel alal esineva esmatähtsa loodusliku elupaigatüübi kadumise või osalise ja pöördumatu hävitamise. Seetõttu, kui loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 teise lause alusel läbi viidud alale avaldatavate kava või projekti tagajärgede **asjakohase hindamise tulemusel asub pädev siseriiklik asutus seisukohale, et kava või projekt tingib kas kogu Natura esmatähtsa loodusliku elupaigatüübi või selle osa püsiva ja pöördumatu kadumise, mille kaitse eesmärgil kvalifitseeriti asjaomane ala Natura võrgustikku kuuluvaks alaks, siis tuleb asuda seisukohale, et selline kava või projekt avaldab Natura ala terviklikkusele negatiivset mõju.**

Samm III: Kindlaksmääramine, kas kava või projekt võib kahjustada ala terviklikkust

Selleks, et pädev asutus saaks otsustada, kas projekti/kava erinevad aspektid või projekt/kava tervikuna avaldab tõenäoliselt ebasoodsat mõju Natura-alade terviklikkusele on Euroopa Komisjoni juhendis³⁶ esitatud ala terviklikkuse osas kontrollküsimusi, mille kaudu saab hinnata kokkuvõtvalt kavandatava tegevuse mõju Natura-ala le, vt tabel 3-1. Hindamine peab olema läbi viidud kõikide mõjutatavate Natura alade (samuti eraldi väljatooduna linnu- ja loodusalade lõikes) kohta eraldi.

Euroopa Kohus on oma otsuses 441/17³⁷ selgitanud ala terviklikkuse säilimise põhimõtet:

*Selleks et asjaomase ala kui loodusliku elupaiga terviklikkusele ei avaldataks negatiivset mõju elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 teise lause tähenduses, on vaja, et **ala kaitsestaatus jääb soodsaks; see tähendab, et säilivad püsivalt asjaomase ala olemuslikud tunnused, mis on seotud teatud loodusliku elupaigatüübi esinemisega, mille kaitse-eesmärk õigustas selle ala kandmist ühenduse tähtsusega alade loetellu direktiivi tähenduses.***

III. Kindlaksmääramine, kas kava või projekt võib kahjustada ala terviklikkust

Kontrollküsimused hindamiseks ebasoodsat mõju ala terviklikkusele

Natura ala kaitsestaatus jääb soodsaks ja ala terviklikkus on tagatud, kui säilivad püsivalt asjaomase ala olemuslikud tunnused

³⁵ Euroopa Kohtu kaasus C-258/11;

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=136145&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1080948>

³⁶ Euroopa Komisjoni juhend „Natura 2000 alad oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise meetodilised juhised“ (Keskkonnaministeerium, 2005); https://www.envir.ee/sites/default/files/naturam6ju_est.pdf

³⁷ Euroopa Kohtu kaasus 441/17, p 116

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=201150&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3886860>

<p>Kontrollnimekiri on abiks otsustamisel, kas projekt või kava mõjutab ebasoodsalt Natura ala, eraldi või koostoimes teiste projektide või kavadega ala terviklikkust või mitte. Kui ebasoodsa mõju puudumist ei saa tõendada, tuleb kavandada leevendavad meetmed, mis hoiaksid ebasoodsa mõju ära.</p> <p>Lisas 2 on toodud täiendavalt Natura hindamise kontrollküsimused, mida on soovitatav kasutada Natura hindamise koostamisel, et see sisaldaks kogu vajalikku teavet, mille alusel on jõutud mõju hinnangu andmisel objektiivse hindamise tulemuseni.</p>	
--	--

Tabel 3-1 Kontrollküsimustik hindamaks kokkuvõtvalt kavandatava tegevuse mõju Natura ala terviklikkusele

<i>Kas projekt või kava võib:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vähendada ala elupaigatüüpide pindala või liikidel arvukust, mille kaitseks ala loodi? 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Põhjustada häirimist, mis võib mõjutada asurkondade suurust või liikide vahelist tasakaalu või asustustihedust? 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Põhjustada liikide ümberasustast ja seega vähendada nende liikide levikuala piirkonnas? 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Põhjustada lisa I elupaikade või liikide killustatust? 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Põhjustada peamiste tunnuste (nt puistaimkate, loodetele avatus, igaaastased üleujutused jne) vähenemist või hävimist? 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Häirida ala soodsa seisundi indikaatoritena kasutatavate võtmeliikide tasakaalu, levikut ja asustustihedust? 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aeglustada või takistada ala kaitse-eesmärkide saavutamist? 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Põhjustada muutusi kriitilise tähtsusega, ala olemust määravates aspektides (nt toitainete tasakaal), millest sõltub ala soodsa seisundi toimimine elupaiga või ökosüsteemina? 	

<p>Samm IV. Leevendavate meetmete kavandamine</p> <p>Natura alale avalduvat ebasoodsat mõju on võimalik tõhusalt leevendada alles siis, kui see mõju on täielikult kindlaks tehtud, hinnatud ja kajastub aruandes. Kui asjakohase hindamise tulemusena jõutakse järeldusele, et kava või projekt avaldab ala terviklikkusele ebasoodsat mõju või et sellist mõju ei saa välistada, ei või asjaomast projekti heaks kiita. Siiski võib sõltuvalt kindlakstehtud mõju suuruselt olla võimalik kehtestada teatavad leevendavad meetmed, mis hoiavad selle mõju ära või vähendavad seda sellisele tasemele, kus see enam ei kahjusta ala terviklikkust.</p> <p>Seejärel peavad pädevad eksperdid otsustama, millist tüüpi ja millisel tasemel leevendavad meetmed on konkreetsel juhul kõige sobivamad.</p> <p>Leevendavad meetmed jagunevad põhimõttelised kaheks - meetmed mõju vältimiseks ja meetmed mõju vähendamiseks, vt skeem 3-2.</p>	<p>IV. Leevendavate meetmete kavandamine</p>
---	---

Näide 3-4:

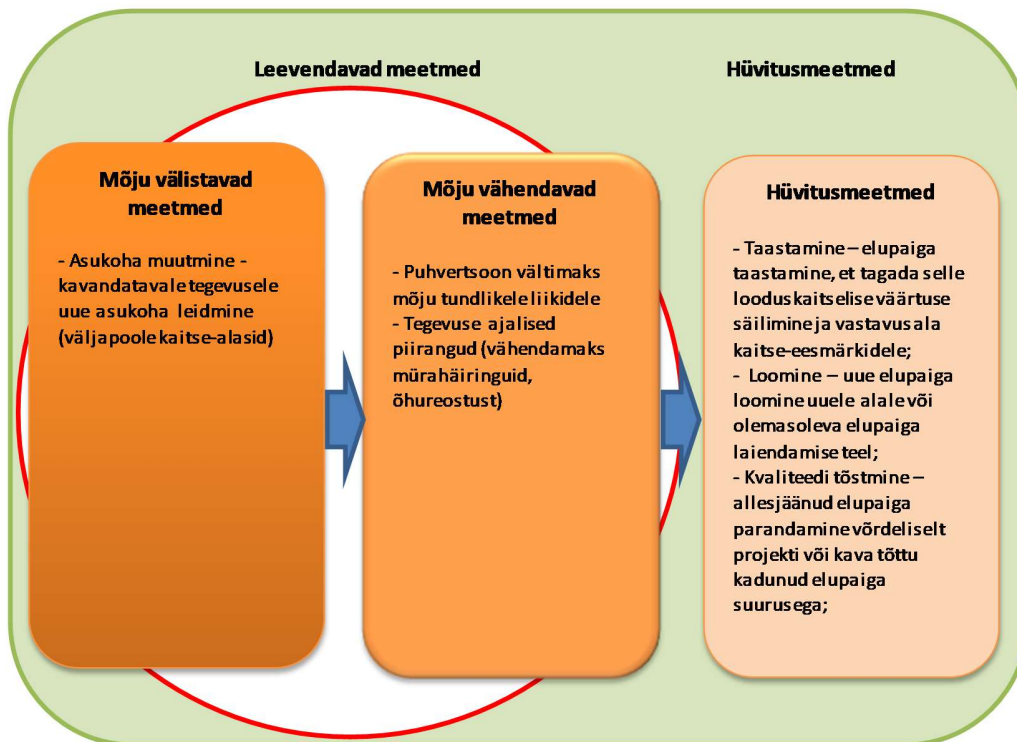
Mõju välistavad meetmed:

Väliskoolituspolügooni, reoveepuhastusjaama ja tuletõrjedepoo rajamine esimese eelistusena tuleb otsida detailplaneeringu lahendusi (nt tehnoloogilisi lahendusi), mille korral ala kuivendamine ei ole vajalik.

Mõju vähendavad meetmed:

- juhul kui kuivendamist ei õnnestu täielikult vältida, tuleb vältida sügavat kuivendust ning kuivenduskraavide rajamist rajatiste edelaservale (loodusala poolsesse külge).

Skeem 3-2 Leevendavate meetmete ning hüvitusmeetmete olemus

Näide 3-5 Leevendavate meetmete kavandamine ja nende tõhususe hindamine (Järva, Jõgeva ja Tartu maakonnaplaneeringute teemaplaneeringu „põhimaantee nr 2 (e263) Tallinn – Tartu – Võru – Luhamaa trassi asukoha täpsustamine km 92,0 – 183,0“ KSH aruanne. OÜ Alkranel, OÜ Artes Terrae, Tartu 2009-2011)

Kavandatava tegevuse etapp	Olulise negatiivse mõjuga tegevus	Liigid ja elupaiga-tüübid, kellele negatiivne mõju avaldub	Leevendavad meetmed	Selgitus, kuidas need meetmed hoiavad ära/ Vähendavad kahjuliku mõju ala terviklikkusele	Hinnang meetmete tõhususele (väga tõhus, keskmiselt tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).
I – Planeerimise ja/ või projekteerimisetapp, ehituse etapp	Kärevere loodusala maantee laiendamine lõuna poole	Elupaigatüübid 9010*, 9080*	Esmatähtsate elupaigatüüpide (9010*, 9080*) säilimise huvides ei tohi võimalikku maantee laiendamist ette näha olemasolevast maanteest lõuna poole ja maantee laiendus tuleb projekteerida põhja poole olemasolevast maanteest.	Aitab säilitada esmatähtsaid elupaigatüüpe ja piirkonnas välja-kujunenud veerežiimi.	Väga tõhus
	Kärevere loodusala maantee laiendamine	Elupaigatüübid 9010*, 9080*, 9050	Kärevere loodusala läbiv lõik tuleb tarastada ning loomade liikumine tagada kavandatava(te) loomapääsu(de) kaudu. Seejuures tuleb võimalikud loomapääs(ud) üle maantee soovituslikult rajada Natura elupaigatüüpide piiridest välja poole, nt KSH aruande joonisel 5.1 toodud jänsekapsa kõdusoo elupaigatübile (asukoht sõltub tegelikust loomade liikumisest).	Vähendab vajadust elupaigatüüpidel metsa eemaldamiseks, et tagada turvalisus ja suurendada külgnähtavust.	Väga tõhus
	Altnurga õgvenduse rajamine	Rohunepp	Maantee planeerimisel tuleb vältida punast või rohelist maanteetrassi asukohta. Sinise (variant 2) trassi alternatiivi elluviimise korral, mis kulgeb praegusest maantee	Aitab säilitada Eesti ja Baltikumi mastaabis olulisi rohuneপি pesitsus- ja mängupaikasad.	Väga tõhus

Kavandatava tegevuse etapp	Olulise negatiivse mõjuga tegevus	Liigid ja elupaigatüübid, kellele negatiivne mõju avaldub	Leevendavad meetmed	Selgitus, kuidas need meetmed hoiavad ära/ Vähendavad kahjuliku mõju ala terviklikkusele	Hinnang meetmete tõhususele (väga tõhus, keskmiselt tõhus; vähetõhus; tõhusus ebaselge).
	Silla rajamine üle Suur-Emajõe	Harilik hink, Harilik vingerjas, Harilik võldas, Harilik tõugjas	Üle Suur-Emajõe (olemasoleva maantee 171. km) silla rajamisel tuleb vältida ehitustöid kalade kudemisperioodil (aprill – mai).	Aitab vältida kalade kudemiseaegset häirimist, marja kattumist ehitustegevusest tuleneva settega.	Väga tõhus
	Maantee laiendamine ja/või uude asukohta rajamine	Rohunepp, Must – toonekurg, Väikekonnakotkas, Väike-laukhani, Suurkonnakotkas	Mürarikkamaid ehitustöid (tööd, millega kaasneb võrreldes igapäevase liiklusrumraga suurem müratase nt võimalikud tampimis-, rammis-, või lõhkamistöid) tuleb vältida lindude pesitsusperioodil olemasoleva maantee järgi enne KSH aruande tabel 5.11 toodud kilomeetrilõikudel.	Aitab vältida lindude häirimist pesitsusperioodil	Keskmiselt tõhus

Näide 3-6 Leevendavate meetmete rakendamise kava (Järva, Jõgeva ja Tartu maakonnaplaneeringute teemaplaneeringu „põhimaantee nr 2 (e263) Tallinn – Tartu – Võru – Luhamaa trassi asukohta täpsustamine km 92,0 – 183,0“ KSH aruanne. OÜ Alkranel, OÜ Artes Terrae, Tartu 2009-2011)

Kavandatava tegevuse etapp	Leevendavad meetmed	Elluviimise eest vastutaja	Rakendamise aeg	Seire teostus periood	Seire teostaja
I – Planeerimise ja/ või projekteerimisetapp, ehituse etapp	Kärevere loodusala läbiv lõik tuleb tarastada ning loomade liikumine tagada kavandatava(te) loomapääsu(de) kaudu. Seejuures tuleb võimalikud loomapääs(ud) üle maantee soovituslikult rajada Natura elupaigatüüpide piiridest välja poole, nt joonisel 5.1 toodud jänese kapsa kõdusoo elupaigatüübile (asukoht sõltub tegelikust loomade liikumisest).	Ehitusprojekti koostaja. Tegevusloaga määratud isik või asutus või nende poolt volitatud isik (vastava lepingu alusel).	Ehitusprojekti koostaja. Tegevusloaga määratud isik või asutus või nende poolt volitatud isik (vastava lepingu alusel).	Kontroll ehitusprojekti kooskõlastamisel ja tegevuslubade väljastamisel. Järelevalve reaalse ehitustegevuse ajal.	Keskkonnaamet, Tegevusloa väljastaja. Tegevuse järelevalvaja, lisaks Keskkonnainspeksioon.
	Altnurga õgvenduses maantee planeerimisel tuleb vältida punast või rohelist maanteetrassi asukohta. Sinise (variant 2) trassi alternatiivi	Teemaplaneeringu koostaja. Ehitusprojekti koostaja.	Teemaplaneeringu koostamisel. Ehitusprojekti koostamisel.	Kontroll teemaplaneeringu vastuvõtmisel. Kontroll ehitusprojekti kooskõlastamisel ja tegevuslubade väljastamisel	Teemaplaneeringu kehtestajad – Järva, Jõgeva, Tartu Maavalitsus. Keskkonnaamet. Tegevusloa väljastaja.

Kavandatava tegevuse etapp	Leevendavad meetmed	Elluviimise eest vastutaja	Rakendamise aeg	Seire teostus periood	Seire teostaja
	Mürarikkamaid ehitustöid (tööd, millega kaasneb võrreldes igapäevase liiklusrütmiga suurem müratase nt võimalikud tampimis-, rammis-, või lõhkamistöid) tuleb vältida lindude pesitsusperioodil olemasoleva maantee järgi enne tabel 5.11 toodud kilomeetrilõikudel.	Tegevusloaga määratud isik või asutus või nende poolt volitatud isik (vastava lepingu alusel).	Reaalsel ehitustegevusel ja selle ajakava planeerimisel.	Järelevalve reaalse ehitustegevuse ajal.	Tegevusloa väljastaja. Tegevuse järelevalvaja, lisaks Keskkonnainspeksioon.
	Vältida tuleb maantee rajamise käigus valgetoonekure pesakohtade hävitamist, vajadusel tuleb üles panna olemasoleva pesa lähedusse asenduspesasid.	Ehitusprojekti koostaja. Tegevusloaga määratud isik või asutus või nende poolt volitatud isik (vastava lepingu alusel).	Ehitusprojekti koostamisel ja reaalsel ehitustegevusel.	Kontroll ehitusprojekti kooskõlastamisel ja tegevuslubade väljastamisel. Järelevalve reaalse ehitustegevuse ajal.	Keskkonnaamet, Tegevusloa väljastaja. Tegevuse järelevalvaja, lisaks Keskkonnainspeksioon.

3.3. Kokkuvõte: Natura asjakohase hindamise tulemused

<p>Natura asjakohasel hindamisel võivad olla järgnevad tulemused:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Ebasoodne mõju Natura alale puudub või kavandatavad leevendavad meetmed tagavad Natura-ala terviklikkuse säilimise ja kaitse-eesmärkide saavutamise. Tegevusloa võib väljastada või kava kehtestada ja selle etapiga ka Natura hindamise protsess piirdub.2) Leevendavad meetmed ei taga Natura-ala terviklikkust ega kaitse-eesmärkide saavutamist. Tuleb loobuda kavandatavast tegevusest või asuda otsima uusi/täiendavaid alternatiivseid lahendusi ehk jätkata etapiga III – erandi tegemine.3) Hindamise tulemusena võib jõuda ka seisukohale, et nimetatud projekti või kava (või nende alltegevusi) pole võimalik ellu viia ning hindamine lõppeb või jätkub etapiga III – erandi tegemine. <p>Asjakohane hindamine toimub KeHJS-e järgi KMH/KSH aruande koostamise etapis. Natura-hindamise tulemused tuuakse KMH/KSH aruandes välja eraldiseisva osana (peatükina).</p>	<p>Natura asjakohase hindamise järeldused</p> <p>Natura-hindamise tulemused tuuakse KMH või KSH aruandes välja eraldiseisva osana (peatükina).</p>
--	---

Asjakohase hindamise näidis-sisukord:

1) Informatsiooni koondamine kava või projektiga kavandatavate tegevuste osas ja mõjupiirkonda jäävate Natura alade kirjeldus

Kõnealune teave kavandatava tegevuse kohta on oluline, kui Natura hindamine vormistatakse eraldiseisva dokumendina. Praktikas on Natura-hindamine KMH/KSH aruande üks osa/peatükk, kus sellisel juhul kavandatava tegevuse kirjeldust pole vaja korrata.

Projekti või kava kirjeldamisel tuleb kindlaks teha ja nimetada kõik need projekti või kava elemendid ja tegevused, mis võivad Natura alale mõju avaldada.

Samuti tuleb need parameetrid vajadusel kindlaks teha erinevate projekti või kava etappide kohta, nt ehitus-, käitus- ja tegevuse lõpetamise etapid. Oluline on kavandatavat tegevust kirjeldada võimalikult detailselt.

Alade nimetused, koodid, kaitse-eesmärgid, kaitsekord, kaitsekorralduskavad.

X-loodusala (loodusala nimetus)

Vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele nr. 615-K, 5. augustist 2004 [6] on x-ala (pindalaga y ha) võetud Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja n (arv) liigi ja nende elupaiga ning n (arv) elupaigatüübi, millest n (arv) on esmatähtsad (), kaitseks. Mõjutatavate liikide ja elupaikade loetelu ning vajadusel kirjeldused.*

Kui alade kohta on teave lünklik, on lisaks olemasolevatele andmetele tavaliselt tarvis täiendavaid uuringuid jmt.

Vt ptk 2.2 ja 3.2.

2) Hinnata kava või projekti mõju ala kaitse-eesmärkide saavutamisele

Nimetada kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi olulisemad tegurid, mis võivad avaldada kaitse-eesmärkidele või ala terviklikkusele ebasoodsat mõju; kirjeldada kava või projekti üksi

või koosmõjus teiste kavade või projektidega; määratleda ja hinnata võimalikud ebasoodsat mõjud (esitada olulisemad indikaatorid, kahjud, muutuste suunad). Selgitada, miks need mõjud on (ei ole) ebasoodsad.

Kui selgub, et kavandatud tegevus või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine avaldab tõenäoliselt ebasoodsat mõju Natura ala(de) kaitse-eesmärkidele või ala terviklikkusele, tuua eelneva analüüsi põhjal välja, kas mõju avaldab kavandatud tegevus või kava ise, selle suurus või asukoht või osade nimetatud tegurite kombinatsioon.

Mõju tuleb hinnata eraldi igale mõjupiirkonda jäävale Natura ala kaitse-eesmärgiks olevale liigile ja elupaigale.

Kui projekt või kava tõenäoliselt avaldab ebasoodsat mõju alale, tuleb seda arutluskäigu abil selgitada. Ka ebasoodsa mõju puudumist põhjendada ja selgitada andmete abil. Lisaks tuua välja konsulteeritava asutuse seisukoht.

Vt ptk 3.2.

3) Kindlaksmääramine, kas kava või projekt võib kahjustada ala terviklikkust

Vt ptk 3.2 ja tabelis 3-2 toodud kontrollküsimused.

4) Leevendavate meetmete kavandamine

Leevendavaid meetmeid kavandades peaks alati eelistama mõju vältivaid meetmeid ja seejärel mõju vähendavaid meetmeid.

Vt ptk 3.2.

5) Natura-hindamise tulemused ja järelus

Kokkuvõttes tuleb lühidalt esitada hindamise järelused.

Vt ptk 3.3.

4. KÕRGEMA TASANDI STRATEEGILISED PLANEERIMISDOKUMENDID JA NENDE NATURA HINDAMINE

4.1. Kõrgema tasandi strateegiline planeerimine ja Natura hindamise vajalikkus

<p>Natura hindamise nõudeid tuleb järgida ka kõrgema tasandi strateegiliste otsuste tegemisel. Välistatud on üldjuhul vaid poliitilist tahet väljendavad dokumendid (sh teatud juhtudel suunavad poliitilist tahet arengukavad ja strateegiad). Euroopa Komisjon on selgitanud, et loodusdirektiivis nimetatud “kavade” (ehk kõrgema tasandi strateegiliste planeerimisdokumentide) hulka kuuluvad ka geograafiliselt ulatuslikud ruumilised planeeringud (nt üleriigiline planeering, maakonnaplaneering, üldplaneering jm), mis võetakse aluseks detailsemate planeeringute koostamisel (nt detailplaneering). Samuti kuuluvad “kavade” hulka erinevad valdkondlikud arengukavad, kui neil võib olla oluline mõju Natura alale (nt transpordi, metsanduse, põllumajanduse, energeetika jm arengukava).</p> <p>Käesolevas peatükis 4 käsitletakse loodusdirektiivis nimetatud “kava” all konkreetsemalt Eesti õigusaktides kasutusel olevat terminit strateegilised planeerimisdokumendid. Seejuures käsitletakse Natura hindamist kõrgema tasandi strateegilistele planeerimisdokumentidele nagu:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ ruumilised planeeringud – üleriigiline planeering, maakonnaplaneering, üldplaneering, riigi- ja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu I etapp;▪ valdkonna arengukavad ja strateegiad. <p>Natura hindamine on praktikas omandanud suure õigusliku siduvuse otsustaja jaoks – kui ebasoodne mõju ei ole välistatud, ei tohi tegevuse elluviimist lubada. Seda ka juhul, kui tegemist on strateegilise planeerimisdokumendiga, millele järgneb menetlusi (nt detailplaneering, ehitus- ja tegevusluba), kus on võimalik täpsemalt hinnata kavandatava tegevuse mõju Naturale ja leida sobilikke keskkonnameetmeid.</p> <p>Näiteks tegi 2018. aasta suvel Riigikohus otsuse Hiiu mereplaneeringu kohtuasjas. Asjas vaidlustatud planeeringuga määrati kindlaks alad Hiiu rannikumeres, kuhu võib edaspidi kaaluda meretuuleparkide rajamist. Põhiprobleemina settis asjas välja küsimus selle kohta, kas keskkonnamõju strateegiline hindamine, sh selle käigus koostatud Natura hindamine, andis otsustajale piisavalt teavet õiguspärase planeerimisotsuse tegemiseks. Ka nimetatud kohtu otsuses on viidatud Euroopa Komisjoni juhenditele ja rõhutatud strateegilise planeerimisdokumendi tasandil Natura hindamise vajalikkust:</p> <p><i>Tuuleparkide strateegiline planeerimine suurele alale korruga aitab kõige tõhusamalt vähendada nende mõju elusloodusele juba varajases planeerimisstaadiumis ning planeerimismenetluse esmane eesmärk peab olema sobivate asukohtade valik, et vähendada mõju Natura aladele ja liikidele. Ka selgitatakse, et tuuleparkide mõju hinnates tuleb arvestada, et</i></p>	<p>Käesoleva peatükis käsitletakse kõrgema tasandi strateegilisi planeerimisdokumente nagu ruumilised planeeringud: üleriigiline planeering, maakonnaplaneering, üldplaneering ning valdkonna arengukavad ja strateegiad</p> <p>Euroopa Komisjon on selgitanud, et loodusdirektiivis nimetatud “kavadega” on hõlmatud ka geograafiliselt ulatuslikud ruumilised planeeringud, mis võetakse aluseks detailsemate planeeringute koostamisel, samuti erinevad valdkondlikud arengukavad, kui neil võib olla oluline mõju Natura alale</p>
--	--

<p><i>mõju ei pruugi piirduda tuulikutega, vaid lisanduvad ka juurdepääsuteed, vundamendid, elektri kaablid jms ning kõiki neid aspekte tuleb mõjude hindamisel arvesse võtta. Seejuures on oluline juurdepääsu elektrivõrgule arvesse võtta juba varajases planeerimisstaadiumis, kuna ka sellel infrastruktuuril võib olla oluline mõju looduskeskkonnale³⁸.</i></p> <p>Kõrgema tasandi strateegiliste planeerimisdokumentide elluviimisega Natura alale kaasnevate ebasoodsate mõjude hindamisel on tihtipeale ebakindlus mõjude avaldumise osas suurem kui looatandil. Seda tulenevalt strateegilise planeerimisdokumendi üldisest iseloomust. Strateegiline planeerimine (eelkõige ruumilised planeeringud ning valdkondlikud arengukavad) on tulevikku kujundavate tegevuste kokku leppimine ning Natura alade tõhus kaitse ei ole võimalik olukorras, kus nendele avalduva mõju väljaselgitamine ja hindamine toimub alles üksikprojekti tasandi otsuste tegemisel.</p> <p>Euroopa Kohus on seda seisukohta (otsus kohtuasjas C-6/04³⁹, punkt 52, C-418/04⁴⁰) selgitanud järgnevalt:</p> <p><i>Kuigi maakasutuskavad iseenesest ei anna alati luba arendusprojektide elluviimiseks, st arendusprojektideks on vajalik loamenetluse käigus antav luba, mõjutavad maakasutuskavad siiski suuresti arendustegevusega seotud otsuseid. Seetõttu tuleb ka maakasutuskavade tagajärgi asjaomasele alale asjakohaselt hinnata.</i></p> <p>Seega üks tõhusamaid viise Natura aladel ja seal kaitstavate liikide ja elupaikadega võimalike konfliktide vältimiseks projekti tasandil on kavandatavate tegevuste hindamine kõrgema tasandi strateegilise planeerimisprotsessis nii valdkondlike arengukavade kui ka ruumiliste planeeringute kaudu, mis võimaldavad varakult loodusväärtuste poolest tundlike Natura alade kaitse vajadust arvesse võtta. Sellel tasandil Natura hindamine aitab kaardistada looduskaitsetelised piirangud ja tingimused ning välja selgitada kavandatavate tegevuste arendamiseks sobivad (või ebasobivad) alad (vt ptk 4.3), minimeerides võimalike konfliktide riski Natura ala ja selle kaitse-eesmärkidega üksikprojekti tasandil. Natura hindamine võimaldab kaaluda kavandatava arendustegevuse võimalikke mõjusid Natura alale juba varajases planeerimise staadiumis, kui on rohkem võimalusi erinevate arengustsenaariumite (nii ruumilised kui tehnilised) elluviimiseks.</p>	<p>Strateegilisel planeerimise tasandil Natura hindamine aitab kaardistada looduskaitsetelised piirangud ja tingimused ning välja selgitada kavandatavate tegevuste arendamiseks sobivad (või ebasobivad) alad, minimeerides võimalike konfliktide riski Natura ala ja selle kaitse-eesmärkidega üksikprojekti tasandil</p>
--	--

³⁸ Hiiu mereala planeering, Riigikohtu otsus nr 3-16-1472 (<https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-16-1472/92>)

³⁹ Euroopa Kohtu kaasus C-06/04, punkt 52

(<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=60655&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4408981>)

⁴⁰ Euroopa Kohtu kaasus C-418/04

(<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=71717&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4409323>)

<p>ebasoodsat mõju ja mis vajavad seega eelkõige täiendavat tähelepanu Natura asjakohases hindamise etapis.</p> <p>Kui Natura eelhindamise tulemusel selgub, et strateegilise planeerimisdokumendile on vajalik läbi viia Natura asjakohane hindamine, on vajalik täpsustada ja selgelt välja tuua Natura hindamise ulatus.</p> <p>Euroopa Komisjon on välja toonud, et Natura asjakohasel hindamisel ei pea strateegilise planeerimisdokumendi tasandil minema üksikasjalikumaks või kasutama rohkem ressursse, kui on Natura alade kaitse-eesmärgi saavutamiseks vajalik ning oleks kohatu ja teostamatu hinnata mõju detailsusastmes, mida tavaliselt nõuab projekti tasandi asjakohane hindamine. Järelikult kõrgema tasandi strateegilise planeerimisdokumendi täpsusaste ise määrab Natura asjakohase hindamise võimaliku ulatuse ehk tuleb arvestada strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastet ja seatud eesmärgi.</p> <p>Natura asjakohase hindamise täpsusaste peab olema proportsionaalne strateegilise planeerimisdokumendi sisuga ning tuleb läbi viia piisav hindamine, et teha kindlaks:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Peamised avalduvad mõjud Natura ala võrgustikule, sh hinnata mõju alade ühenduvusele (ökoloogilised koridorid), mis on Natura võrgustiku sidususe üks põhielemente; ✓ Kaaluda ja hinnata alternatiivseid lahendusi, sh projekti tasandil erinevaid asukohti arendustegevuse elluviimiseks või erinevaid meetodeid loodetud tulemuste saavutamiseks (nt erinevate transpordiliikide või tehnoloogiate kasutamine energia tootmiseks); ✓ Rakendatavad leevendatavad meetmed, nt tundliku bioloogilise mitmekesisusega piirkondade väljajätmine lubatud arendusaladest, kus kavandatavat tegevust ellu ei viida või teatavate standardite ja parimate tavade rakendamine (nt pesitsusaegadel tegevuste vältimine jne); ✓ Kumulatiivsed mõjud, tuleb hinnata strateegilise planeerimisdokumendi mõju Natura alade terviklikkusele üksi ja koos teiste kavade või projektidega lähtudes strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastmest. <p>Strateegilise planeerimisdokumendi hindamise peamine eesmärk on alati esmalt vältida või vähendada Natura ala terviklikkusele kahjuliku mõju ning tuua välja põhjused, miks kavandatavate tegevustega võib selline kahjulik mõju ilmned ja pakkuda meetmeid nende kõrvaldamiseks. Selleks võivad olla ettepanekud strateegilise planeerimisdokumendi muutmiseks: nt tuleb kaaluda sobivate leevendavate meetmete määramist ja vähem kahjustavate disainilahenduste otsimist. See võib hõlmata strateegilises planeerimisdokumendis kavandatavate tegevuste ja suuniste</p>	<p>Kõrgema tasandi strateegilise planeerimisdokumendi täpsusaste määrab Natura asjakohase hindamise võimaliku ulatuse</p> <p>Natura asjakohase hindamise täpsusaste ja põhjalikkus peavad olema proportsionaalsed strateegilise planeerimisdokumendi sisuga</p> <p>Strateegilise planeerimisdokumendi Natura hindamise peamine eesmärk on alati vältida või vähendada Natura ala terviklikkusele kahjuliku mõju</p>
---	--

<p>eemaldamist/asendamist või ruumiliselt alade ümber paigutamist. Vt näiteid 4-2, 4-3, 4-4.</p> <p>Kui strateegilise planeerimisdokumendi täpsusaste ei võimalda Natura asjakohase hindamise tulemusena anda lõplikke hinnanguid kavandatava tegevuse elluviimisega kaasnevatele mõjudele nt ehituse- ja kasutuse etappi (mahu, koha jm spetsiifilisi), tuleb siiski ette näha meetmed ja tingimused, millega abil välistatakse ebasoodne mõju Natura alale ja mis võimaldavad järeldada, et ebasoodne mõju puudub. Selleks tuleb välja pakkuda meetmed ehk tingimused järgmisele planeerimise või looatasandile, iga kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi suunise osas, millel võib olla mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele (vt näide 4-1, 4-2, 4-3).</p> <p>Neid tuleb järgnevatel planeerimisetappides või projektide tasandil rakendada, et viia läbi põhjalikumad ja detailsemad hindamised ning välja pakkuda asjakohaste keskkonnameetmetega lahendused, mis välistavad ebasoodsa mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele.</p> <p>Strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastet arvestades peab igal juhul Natura hindamine võimaldama tuvastada looduskaitsealsetelt haavatavad piirkonnad või muud võimalikud riskid/konfliktid Natura ala kaitse-eesmärkidega, mida tuleb järgnevatel arendustegevuse etappides arvesse võtta ehk määrata vajalikud tingimused jätkutegevuseks. Kui strateegilisel planeerimisdokumendil on ruumiline väljund, tuleb hindamise käigus analüüsida ja määrata kavandatava tegevuse elluviimiseks sobivad või ebasobivad arendusalad (vt ptk 4.3).</p> <p>Natura hindamise järeldused koos välja pakutud meetmetega peavad kajastuma kehtestatavas strateegilises planeerimisdokumendis, et tagada nende elluviidavus.</p> <p>Otsustaja peab olema veendunud, et väljapakutud meetmed on rakendatavad ja tagavad, et strateegilise planeerimisdokumendi vastuvõtmisega ei kaasne ebasoodsat mõju Natura ala terviklikkusele.</p>	<p>Meetmete välja töötamine</p> <p>Natura hindamise järeldused koos välja pakutud meetmetega peavad kajastuma kehtestatavas strateegilises planeerimisdokumendis, et tagada nende elluviidavus</p> <p>Otsustaja peab olema veendunud, et väljapakutud meetmed on rakendatavad ja tagavad, et strateegilise planeerimisdokumendi vastuvõtmisega ei kaasne ebasoodsat mõju Natura ala terviklikkusele</p>
---	--

Näide 4-1: Eesti mereala planeering ja selle mõju hindamine (hetkel koostamisel)⁴¹

Mõjuhindamisel lähtuti keskkonnaõiguse aluspõhimõtetest ning rakendati ettevaatuspõhimõtet, mis kohustab ebakindlaid keskkonnanriske võimalikult suures ulatuses maandama, ja vältimispõhimõtet, mille järgi on üldreeglina keelatud tegevused, millega kaasneb keskkonnaoht.

Mere hea keskkonnaseisundi saavutamiseks ja säilitamiseks on planeeringulahenduse väljatöötamisel arvestatud eeskätt nii riiklikult kui rahvusvaheliselt kaitstavate looduslike alade võrgustikuga (Natura 2000), sh kavandamisel olevate aladega ning neile aladele välistati ruumiliselt kavandatavad uued mereala kasutusviisid, st eelkõige tuuleenergeetika alad ja kalakasvanduse alad, mis võiksid avaldada ebasoodsat mõju keskkonnale.

⁴¹ Info ja dokumendid Eesti mereala planeeringu kohta, <https://www.rahandusministeerium.ee/et/planeeringud>

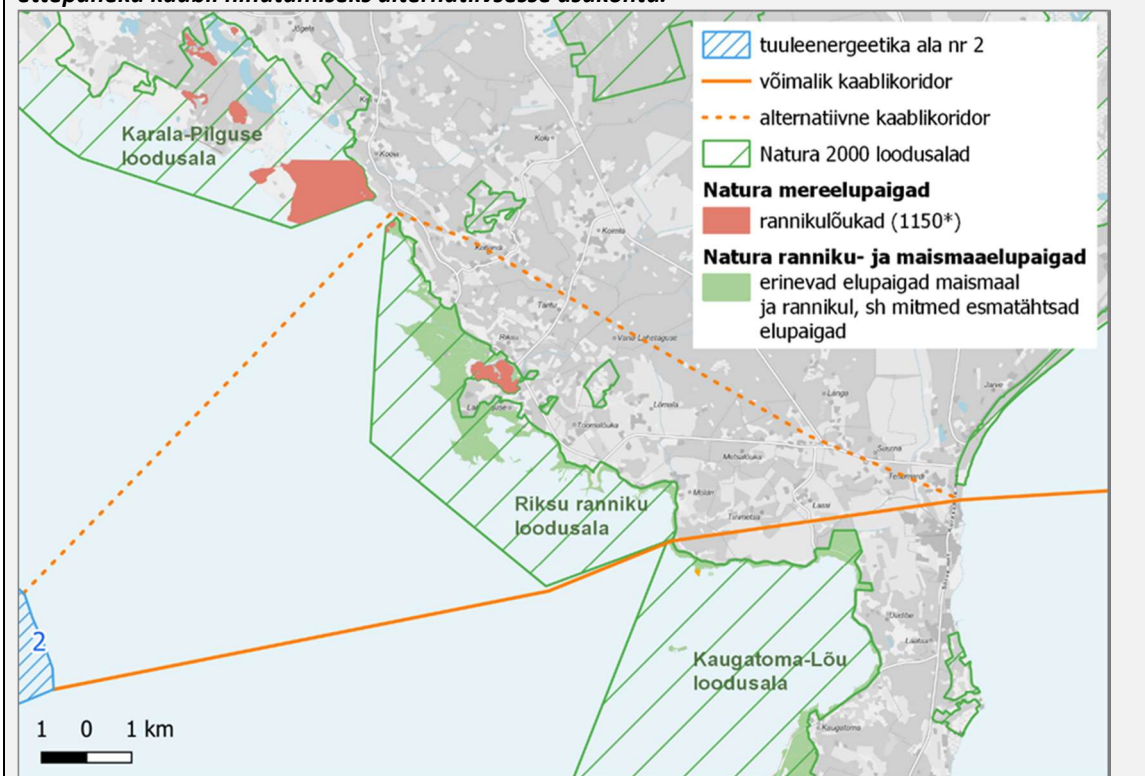
Meetmed tegevusloa tasandile :

1. Mereala planeeringuga kavandatavate tegevuste, eeskätt tuuleparkide arendamine, kalakasvanduste rajamine ja/või kaadamise, korral tuleb tegevuslubade menetluse protsessis kaasnevaid keskkonnamõjusid täpsustada ning vajadusel läbi viia Natura hindamine. Kavandatava tegevuse elluviimisel ei tohi Natura 2000 alasid ega nende kaitse-eesmärke kahjustada. Võimaliku ebasoodsa mõju ilmumise tõenäosust on võimalik ära hoida ning vähendada arengu suunamisel järgmistes etappides (projektides) jätkuvalt Natura kaitse-eesmärkidega arvestamisega ning vajadusel leevendusmeetmete rakendamisega. Tuulikute ja kalakasvanduste ebasoodsat mõju saab vajadusel välistada läbi sobiva tehnilise lahenduse ning asukohavaliku projektlahenduse tasandil.
2. Arvestades Eesti mereala olulisust läbirändava ja merel peatuva linnustiku jaoks, tuleb tuuleenergeetika alade edasisel arendamisel (või ka väljaspool neid) hinnata täpsemalt mõjude teket ja olulisust. Tegevusloa menetluse raames tuleb koostöös linnustiku eksperdiga täpsustada mõjusid kavandatava tegevuse mahu, täpse asukoha ning tehnilise lahenduse valguses ning vajadusel viia läbi uuringud.

Näide 4-2: Eesti mereala planeering ja selle mõju hindamine (hetkel koostamisel)⁴²

Mereala planeeringuga pakuti välja põhimõttelised kaablikoridoride paiknemise lahendused, mis on üldjuhul paigutatud selliselt, et need ei läbiks Natura 2000 võrgustiku alasid, kuid osades asukohtades see siiski võimalikuks ei osutunud. Kavandatavad kaablikoridorid läbivad Väinamere linnu- ja loodusala, Kura kurgu linnuala, Kaugatoma-Lõu loodusala ja Kaugatoma-Lõu lahe linnuala.

Joonisel näide, kus kaablikoridor paikneks osaliselt Kaugatoma-Lõu loodusala. **Natura hindamine tegi ettepaneku kaabli nihutamiseks alternatiivsesse asukohta.**

⁴² Info ja dokumendid Eesti mereala planeeringu kohta, <https://www.rahandusministeerium.ee/et/planeeringud>

Näide⁴⁰ 4-3: Harjumaa kergliikluse teemaplaneering: eesmärk kergliiklusteede võrgustiku määratlemine ja kaardistamine

Natura hindamine teostati kaardipõhisel analüüsil:

Kaardipõhise analüüsi tulemusel tuvastati n-ö tähelepanu vajavad kohad planeeringus, kus kavandatavate kergliiklusteede paiknemine võib mõjutada Natura alasid ning viidi läbi Natura hindamine. Kergliiklusteede ja Natura alade paiknemise võrdluses arvestati eelkõige I ja II prioriteedi planeeritavaid kergliiklusteid, kuid vajadusel käsitleti ka terviseradu. Hinnangust jäid välja olemasolevad ja erinevate teeprojektidega kavandatud kergliiklusteed, mis kajastuvad planeeringukaardil. KSH koostajad teevad ettepaneku teemaplaneeringu kaardil markeerida Natura hindamise tulemustest tulenevalt konfliktalad ning edaspidi täiendavat tähelepanu vajavad kohad, võimaldamaks probleemkohtadega arvestamist edasises planeerimises ja võrgustiku välja arendamisel. Üheski asukohas maakonnaplaneeringu täpsusastmes Natura 2000 alade paiknemisest tulenevalt kergliiklustee rajamist ei välistatud: teemaplaneeringuga kavandatavate kergliiklusteede väljaarendamine võib toimuda isegi mitmekümne aasta pärast, mil looduslikud tingimused võivad olla muutunud, samuti sõltub realselt avalduv mõju täpsematest asjaoludest kergliiklustee rajamisel.

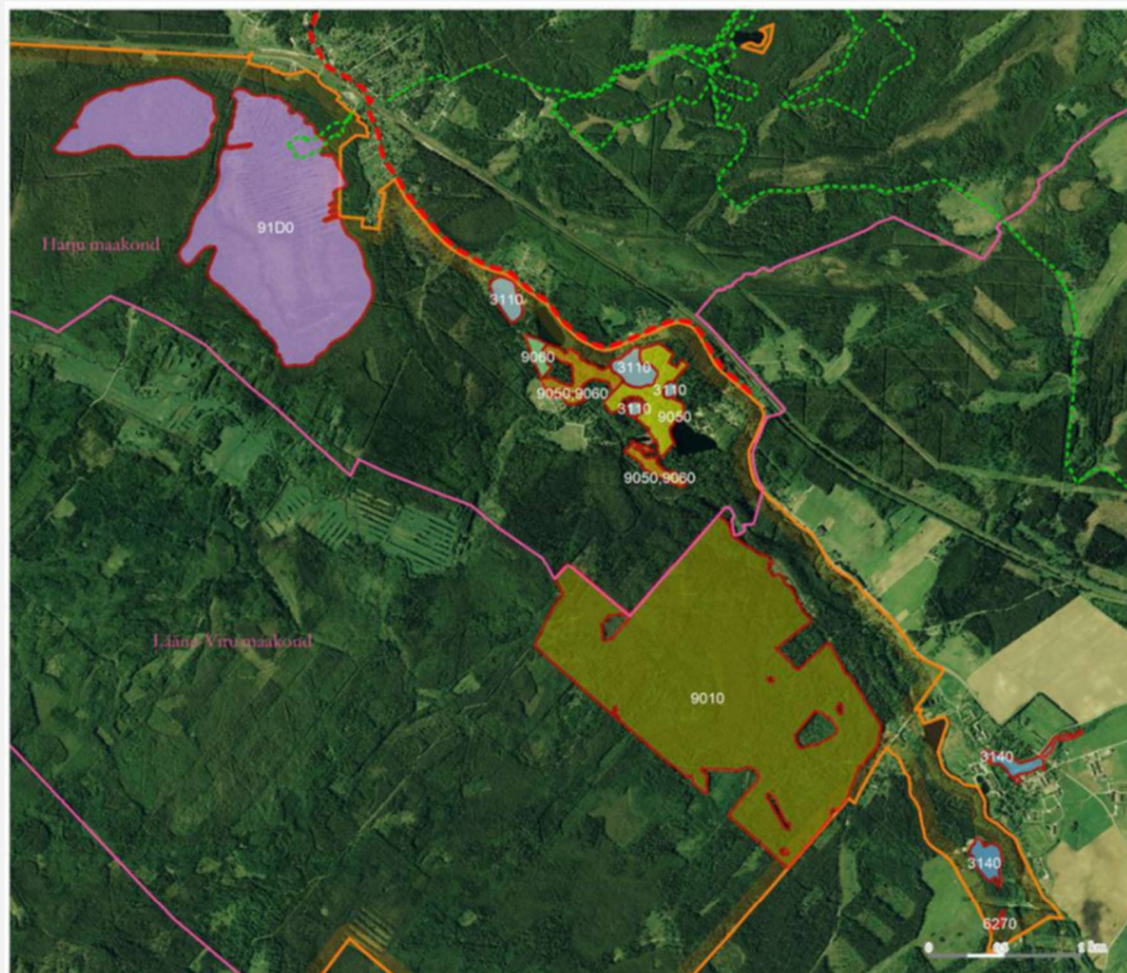
	Natura loodusala	Kavandatavate tegevuste mõjupiirkonda jäävate Natura loodusalade iseloomustus	Teede mõjupiirkonda jäävad Natura väärtused ning tõenäoliselt oluliste mõjude määratlemine ja hindamine	Soovitused järgnevas etappides/Vajadusel leevendavad meetmete rakendamine
		tiigilendlane (<i>Myotis dasycneme</i>), harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>), harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>), jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>), lõhe (<i>Salmo salar</i>), suur-mosaikliblikas (<i>Hypodryas maturna</i>), suur-kuldiib (<i>Lycaena dispar</i>), suur-rabakiil (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>), harilik ebapärlikarp (<i>Margaritifera margaritifera</i>), rohe-vesihobu (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>) ja vasakkeermene pisitigu (<i>Vertigo angustior</i>);		
9	Laulasmaa loodusala EE0010122	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rannikulõukad (*1150), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (liikuvad rannikuluided – 2120), metsastunud luited (2180), lubjakivipaljandid (8210) ning rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad – *9180); II lisas nimetatud liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on vasakkeermene pisitigu (<i>Vertigo angustior</i>);	Planeeritava kergliiklustee loodusala poolses osas on suurel määral mitmes lõigus mõjutatud metsastunud luudete (2180) elupaigatüüp. Samuti on mõjutatud elupaigatüübid – pangametsad (9180) ja (lubjakivipaljandid (8210). Vt elupaigatüüpide paiknemist: Joonis 10 lk 93. Rajades kergliiklustee loodusala poolsesse külge toimub elupaikade pindala kadu. Oluline mõju võib sel juhul esineda elupaigatüüpidele 8210 ja 9280, kuna nimetatud elupaikade esinemine ja osakaal kaitstaval alal	Kaaluda planeeritava kergliiklusteede rajamist valdavalt maantee poolsele servale, mis jääb teisele poole loodusala. Uute matkaradade täpne asukoht ja rajamine on vajalik kooskõlastada piirkondliku Keskkonnaametiga.

Hindamissoovitused:

- Planeeritava kergliiklustee täpse asukoha valikul ja projekteerimisel tuleb tähelepanu pöörata, et ei kahjustata elupaigatüüpi 3110. Soovitav on rajada kergliiklustee 1) Kas teisele poole maantee serva; 2) Koos olemasoleva maantee uuendamisega nihutada teemaad, et kergliiklustee rajamisel loodusala poolsele osale ei mõjutataks kaitstavaid elupaigatüüpe.
- Soovitav rajada kergliiklustee olemasoleva tee äärde, mis jääb loodusalast üle tee.

Hindamise tulemusel tuvastati, et kavandatava tegevuse ja sellega seotud tegevustega võib kaasnedes mõningane negatiivne mõju Natura liikidele ja elupaigatüüpidele. Kavandatava tegevuse peamised mõjud seisnevad ehitustegevusest tulenevast (vajaliku infrastruktuuri rajamine) kohalike linnuliikide enamast häirimisest ning osalisest

elupaikade pindala võimalikust vähenemisest ja killustamisest.

LEGEND

--- Planeeritav kergliiklustee
II prioriteet

--- Matka- või jalgrattarada

□ Natura 2000 loodusala

Keskkonnaregistri info seisuga 17.02.2011

 Hendrikson & Ko

- Liivatasandike mineraalidevaesed vähetoitelised veekogud Littorelle-talia unifloraekooslustega (3110)
- Bentiliste mändvetikakooslustega (*Chara* spp.) kalgiveelised vähe- kuni kesктоitelised veekogud (3140)
- Fennoskandia madalike liigirikkad arurohumaad (6270)
- Läänetaiga (9010)
- Hariliku kuusega (*Picea abies*) rohunditerikkad Fennoskandia metsad (9050)
- Hariliku kuusega (*Picea abies*) rohunditerikkad Fennoskandia metsad (9050); Okasmetsad oosidel või glatsiofluviaalsetel möhnadel (9060)
- Okasmetsad oosidel või glatsiofluviaalsetel möhnadel (9060)
- Siirdesoo- ja rabametsad (91D0)

Joonis 8. Väljavõte: Kõrvemaa loodusala

Teemaplaneeringuga kavandatavate tegevuste puhul – teadmata täpselt planeeritavate kergliiklusteede asukohta – on võimalik pigem välja tuua soovitud edaspidisteks etappideks, millele tuleb kergliiklustee projekteerimis- ja ehitusetapis tähelepanu pöörata ning missuguste tingimustega vajalik arvestada. Seega on soovitatav järgnevad alad märkida eraldi tähistusega teemaplaneeringu kaardil osades, kus planeeritav kergliiklustee piirneb või läbib loodusala:

1. Kostivere loodusala
2. Kõrvemaa loodusala
3. Lahemaa loodusala
4. Laulasmaa loodusala
5. Muraste loodusala
6. Naage loodusala
7. Niitvälja loodusala
8. Pakri loodusala
9. Paunküla loodusala
10. Rannamõisa loodusala
11. Põhja-Kõrvemaa loodusala
12. Türisalu loodusala
13. Vansi loodusala
14. Vääna loodusala
15. Vääna-Posti loodusala

Nimetatud asukohtades võib kergliiklustee rajamine mõjutada Natura 2000 võrgustikku kuuluvaid alasid. Mõju tuleb välistada või leevendada tee täpsemal projekteerimisel. Võimalik on, et mõnes asukohas osutub tee rajamine järgmistes etappides raskendatuks ning otsida tuleks alternatiivseid lahendusi (kergliiklustee alternatiivne asukoht või jalakäijate ja jalgsi liiklejate paigutamine olemasolevale teemaale koos liikluskiiruse vähendamisega või muu).

4.3. Sobivate arendusalade kaardistamine

<p>Kõrgema strateegilise planeerimisdokumendi hindamise käigus arendusaladena sobivate asukohtade väljaselgitamine või ebasobivate asukohtade välistamine võib olla olulisemaid ülesandeid ja väärtusi strateegilise planeerimisdokumendi Natura asjakohasest hindamisest.</p> <p>Selleks nimetab Euroopa Komisjon⁴³⁴⁴ meetodina tundlike alade kaardistamist (ingl k <i>sensitivity mapping</i>). Seda kasutatakse sageli liigirühma, elupaigatüübi või liigi tasandil tuvastamiseks, millised alad on arendustegevuse suhtes eriti tundlikud. Seda kasutatakse ka näiteks tundlike linnualade tuvastamiseks, mis ei pruugi tuuleenergia arendamiseks sobida (vt näide 4-5), võimalike konfliktipiirkondade tuvastamiseks tööstusalade määratlemisel jms.</p> <p>Euroopa Komisjon on koostamas tundlikku eluslooduse alade kaardistamise (<i>wildlife sensitivity mapping</i>) käsiraamatut, mis on praktiline juhend liikide ja elupaikade jaoks tundlike alade kaardistamiseks ja rakendamiseks EL-is</p>	<p>Sobivate ja ebasobivate arendusalade väljaselgitamine on kõrgema strateegilise planeerimisdokumentide Natura asjakohase hindamise üks olulisemaid ülesandeid</p> <p>Tundlike alade kaardistamine</p>
--	---

⁴³ Draft Guidance Document Wind Energy Development And EU Nature Legislation. DRAFT 17.05.2019

⁴⁴ European Commission (2019) The Wildlife Sensitivity Mapping Manual: Practical guidance for renewable energy planning in the EU.– currently in draft

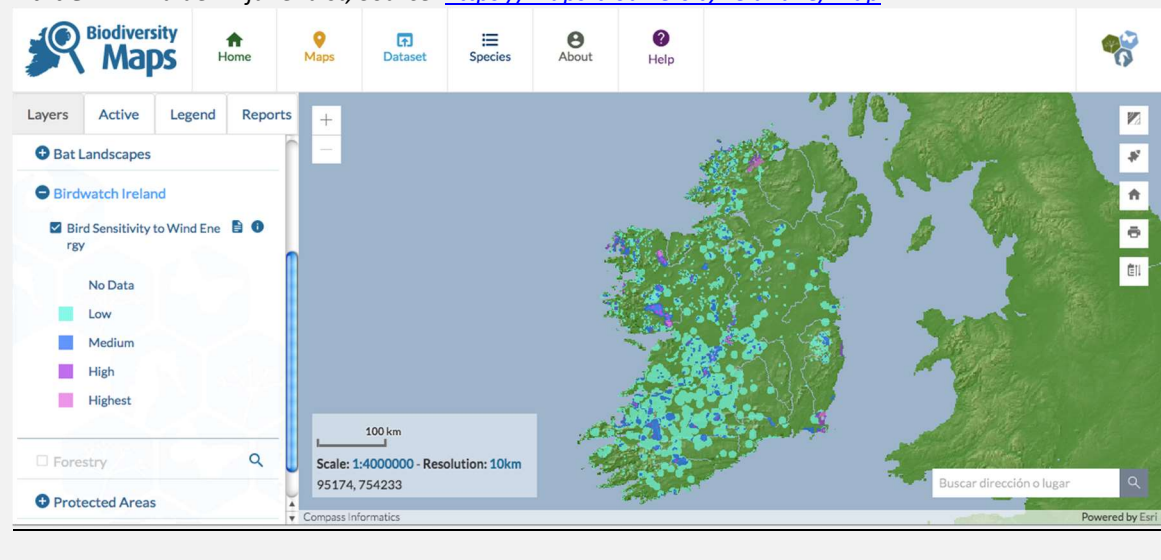
taastuenergia arendamisel. Juhend keskendub loodusdirektiivi ja linnudirektiivi liikidele ja elupaigatüüpidele, pöörates erilist tähelepanu lindudele, nahkhiirtele ja mereimetajatele.

Strateegilise planeerimise käigus kavandavate tegevuste jaoks sobivate või ebasobivate alade kaardistamine ning nende hindamine Natura ala kaitse-eesmärkidest lähtuvalt annab järgmisesse planeerimise ja projektitasandi etappi teadmise:

- ✓ Kavandatavate tegevuste arendusalade ja nende elluviimisega seotud keskkonnariskid Natura aladele ning nende elupaigatüüpidele ja liikidele;
- ✓ Seab kavandatavate tegevuste elluviimiseks tingimused, suunised järgnevas planeeringu etappides või loamenetluses, millel peab põhinema projektitasandi Natura asjakohane hindamine.

Vaata täpsemalt näiteid 4-3, 4-4 ja 4-6.

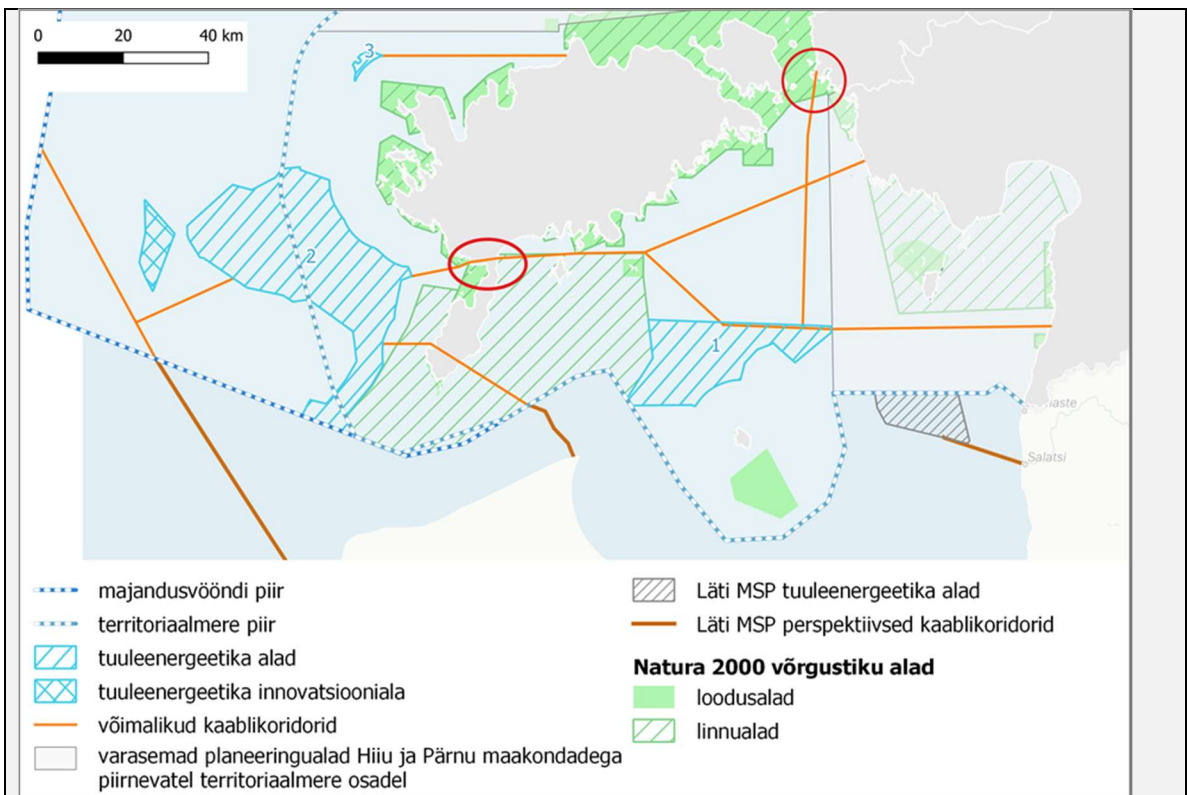
Näide 4-4: Näide EK juhendist, Source: <https://maps.biodiversityireland.ie/Map>

Näide 4-5: Eesti mereala planeering ja selle mõju hindamine (hetkel koostamisel)⁴⁵

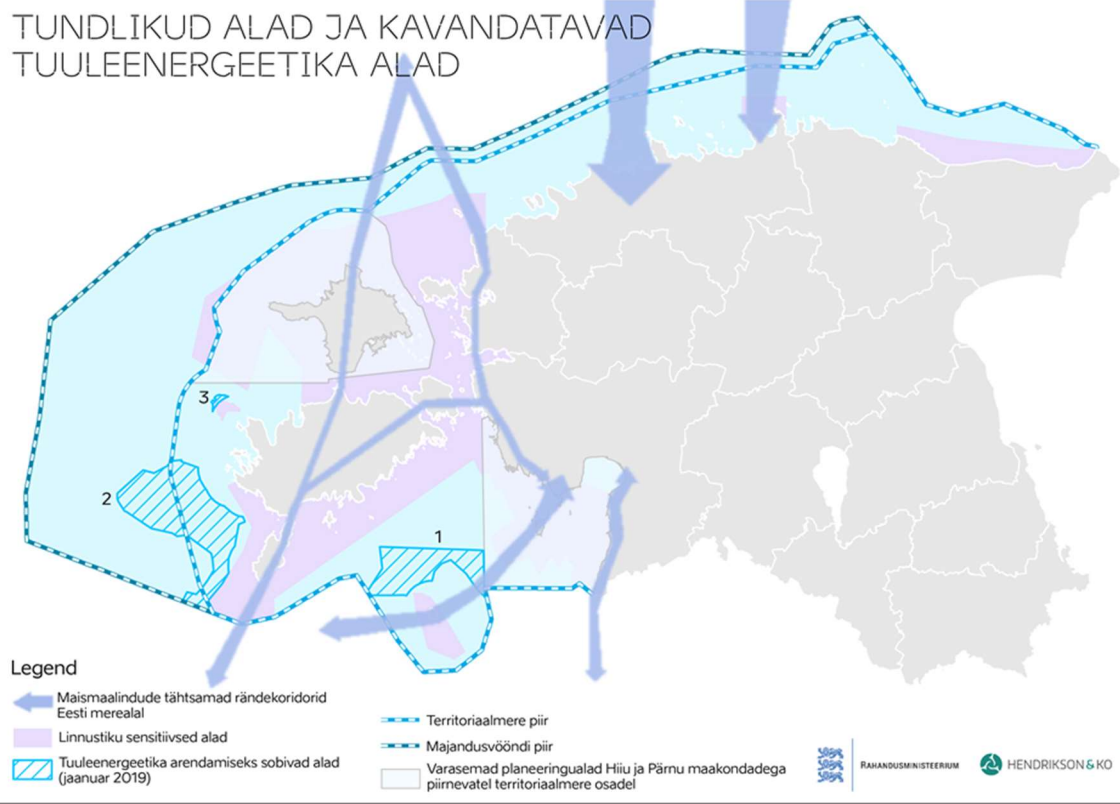
Tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade ruumilise kattumise välistamine Natura aladega välistab otsesed mõjud Natura võrgustiku aladel nende alade kaitse-eesmärkidele.

⁴⁵ Info ja dokumendid Eesti mereala planeeringu kohta, <https://www.rahandusministeerium.ee/et/planeeringud>

Mereala planeering näeb ette tuuleenergeetika arendamise väljaspool Natura 2000 võrgustiku linnualasid ja välistab sellega ebasoodsad mõjud alade piires. Arvestades lindude liikuvat eluviisi (nt ränded) võivad ebasoodsad mõjud (takistused/hukkumine rändel jne) linnualadele, nende sidususele ja linnustikule teatud juhtudel ilmned ka väljapoole alasid planeeritud tuulikute puhul. Strateegilise planeerimise tasandil on tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade väljavaliku protsessis põhiliseks linnustikule mõju minimeerimise võimaluseks just asukohavalik – tuuleenergia arendamist eelistatakse madala ornitoloogilise väärtusega piirkondades, mis aitab minimeerida kumuleeruvaid mõjusid linnustikule ning säilitada Natura 2000 võrgustiku alade sidusust. Sellest tulenevalt viidi mereala planeeringu tööprotsessis läbi linnustiku peatumisalade ja rändeteede analüüs, et planeerida tuuleenergeetika alad väljapoole linnustiku jaoks sensitiivseid merealasad (mis on tänaste teadmiste põhjal kõige olulisemad alad avamerel peatuvatele ja/või mere kohal üle lendavatele lindudele).

TUNDLIKUD ALAD JA KAVANDATAVAD TUULEENERGEETIKA ALAD

Legend

- ← Maismaalindude tähtsamad rändekoridorid Eesti merealal
- Linnustiku sensitiivsed alad
- ▨ Tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad (jaanuar 2019)
- Territoriaalmere piir
- Majandusvööndi piir
- Varasemad planeeringualad Hiiumaa ja Pärnu maakondadega piirnevatel territoriaalmere osadel

Lisad

Lisa 1. Näide otsustaja poolt koostatud KMH eelhindamisest, sh Natura eelhindamisest

(lühendatud versioon andmaks ülevaate struktuurist, Natura-eelhindamine esitatud täies mahus)

Eelhinnang planeeritava tegevuse kohta Pärnu jõel Sindi paisul ning keskkonnamõju hindamise algatamine

(Eelhinnang on antud kuni 30.12.2011 kehtinud KeHJS redaktsiooni alusel⁴⁶, sh kasutatud kuni 16.07.2017 kehtinud KeHJS § 6 lõikes 3 kohaseid eelhindamise kriteeriume⁴⁷, mis on alates 17.07.2017 asendatud KMH eelhinnangu määrusega)

/.../ Loa taotleja /.../ vee erikasutusloa taotluse Pärnu jõel Sindi paisul elektrienergia tootmiseks, Pärnu jõe vasakkaldal vana kalatrepi rekonstrueerimiseks, loodusliku kalapääsu ja kalakoelmu rajamiseks jõe paremkaldale. /.../

EELHINNANG

/KMH eelhinnangu andmise ja KMH vajalikkuse kaalumise õiguslikud alused/

1. Tegevuse ala ja selle lähiümbruse keskkonningimused

1.1. Tegevuse ala

Kavandatava tegevuse ala on Pärnu jõe 15,7 km-l, Sindi paisul ja Pärnu jõe paremkaldal Veejaama kinnistul (kinnistusraamatu registriosa number 2145006; katastriüksuse number 73001:008:1006; edaspidi nimetatud Veejaama maaüksus) Sauga vallas Vainu külas.

/.../

1.2 Loodusvarad, nende omadused ja taastumisvõime

Pärnu jõgi algab Roosna-Alliku allikajärvest ja suubub Pärnu lahte, jõe pikkus on 144 km, valgala 6920 km². Jõe valgala on tiheda jõgedevõrguga. Tähtsamad lisajõed on Reiu, Sauga, Navesti, Vodja, Väandra, Esna, Reopalu, Prandi, Lintsi, Aruküla, Käru. Pärnu jõgi kuulub Lääne-Eesti vesikonna Pärnu alamvesikonda.

/.../

Oma suuruse ja suures osas säilinud hüdro-morfoloogilise kvaliteedi tõttu on Pärnu jõgi elupaigaks looduskaitseks väärtuslikule jõeelustikule. Pärnu jõele jääb Eesti kõige ulatuslikum vooluveekogudel olev Natura ala — Pärnu jõe loodusala. (Loodusala rahvusvaheline kood on EE0040345, riiklikus keskkonnaregistris on see märgitud rahvusvahelise tähtsusega alana, kood RAH0000027). Loodusala on Euroopa Komisjoni 12.11.2007 otsusega 2008/24/EÜ kinnitatud ühenduse tähtsusega alana boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetellu. Loodusala kaitseks on moodustatud kaks hoiuala – üks Pärnu (Vabariigi Valitsuse 18.05.2007 määrus nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas“), teine Järva maakonnas (Vabariigi Valitsuse 08.09.2005 määrus nr 234 „Hoiualade kaitse alla võtmine Järva maakonnas“). Kaitstava loodusobjektina on Pärnu jõe hoiuala kantud riiklikku keskkonnaregistrisse koodiga KLO2000025 Järvamaal ja KLO 2000293 Pärnumaal. Täpsemalt kajastatakse Natura 2000 võrgustiku väärtusi punktis 1.7, kus on analüüsitud ka kaitse-eesmärgiks olevatele väärtustele avalduvad eeldatavad mõjud.

/.../

Ihtüoloogilisi uuringuid Sindi paisjärves tehti Eesti Loodushoiu Keskuse poolt 14-15.09.2005. Paisjärve kalastik osutus liigi- ja isendivaeseks. Kalaliikidest registreeriti särg, ahven, kiisk, nurg ja rünt. Kaht viimati nimetatud

⁴⁶ RT I, 16.11.2010, 13

⁴⁷ Alates 17.07.2017 KMH eelhinnangu nõuded, vt KMH eelhinnangu määrust: <https://www.riigiteataja.ee/akt/118082017003>

liiki esines vaid üksikute isenditena. Veekogu kalarikkust näitav CPUE indeks oli keskmiselt 580 g võrguvöö kohta. See on ca 3 korda väiksem kui Eesti väikejärvede keskmine näitaja. Üheks Sindi paisjärve kalavaesuse põhjuseks on tõenäoliselt madalamate alade ja taimestikuvööndi vaesus paisjärve kaldavööndis. Looduslik jõesäng on kujunenud Pärnu jões selliseks, et madalvee perioodidel voolab looduslikus olekus jõgi jõeoru põhjas ja jõe veepeegli servaaladele jääb võrdlemisi lai madalaveeline taimestikuvöönd, mis on sobivaks elupaigaks kalade noorjarkudele. Veetaseme paisutamisel tõuseb aga veepeegli osa jõe järsule kaldanõlvale. Kaob madalaveeline kaldavöönd ning elupaigad kalade noorjarkudele (Ühtekuuluvusfondi projekti „Tehniline abi vooluveekogude ökoloogilise kvaliteedi parandamiseks. Kalade rändetee avamise eskiislahendused Sindi paisu juures Pärnu jõe ökoloogilise seisundi parandamiseks“.)

/.../

1.3 Maa ja vee kasutus

Asustus

Pärnu jõe ümbrus on tihedasti asustatud. Suuremateks asustusaladeks on Pärnu linn, Sindi linn ja jõe keskjooksul Türi ja Paide linn. Pärnu jõega piirneb Tammiste elurajoon Sauga vallas, Urumarja, Oore, Taali, Tori, Muraka ja Jõesuu elurajoonid Tori vallas, Vihtra ja Suurejõe küla Väandra vallas.

Olulisemad ettevõtted tegevusala ümbruses

Olulisemad ettevõtted Pärnu jõe lähiümbruses on põllumajanduslikud suuretted: Pärnumaal osaühing Väandra, osaühing Selja, Osaühing Pärnjõe VK, Osaühing Piistaoja Katsetalu ja Järvamaal Mäo Põllumajandusühistu .

/.../

Vee kasutamine

/.../

Pärnu jõgi on suublaks Türi ja Paide linna ning mitmete asulate reoveepuhastite väljalaskudele. Vahetult Pärnu jõkke suunatakse Tori aleviku, Jõesuu, Suurejõe ja Vihtra küla heitveed, läbi Väandra jõe jõuab Pärnu jõkke Väandra alevi heitvesi. Pärnu jõgi on eesvooluks Eesti Juustu Tootmise OÜ Tori-Selja piimatööstuse, KÜ Taali Kodu ja Helmondi puhkemaja reoveepuhastite väljalaskudele.

/.../

1.4 Kavandatava tegevuse iseloom, selle tehnoloogiline tase, loodusvarade kasutamine, jäätme- ja energiamahukus

/.../

Elektri tootmiseks planeeritakse kasutada maksimaalselt vooluhulka kuni 60 m³/s. Sanitaarvooluhulgaks kavandatakse 11 m³/s; sh jõe paremale kaldale rajataval kalateel 2 m³/s, laskuval kalateel 2 m³/s, olemasoleval kalapääsul jõe vasakkaldal 2 m³/s, pidev ülevool paisust 4 m³/s ja teistele veekasutajatele 1 m³/s.

Jõe parempoolsele kaldale rajatakse looduslikku tüüpi möödaviik-kalapääs pikkusega 170 m, mille paisjärve poolsesse otsa ehitatakse kamberkalapääsu tüüpi regulaator, tagamaks kalapääsu ületatava voolurežiimi ka kõrgvee ajal. Kalapääsule rajatakse lõhelistele ca 300 m² suurune koelmuala, kalapääsu ülemisse otsa seirejaam. Ehitustööde käigus toimub jõesängi süvendamine ja kalapääsu sängi kujundamine (pinnasetööd mahuga 13 000 m³) Hüdrolektriijaama ehitamisel süvendatakse jõesängi täiendavalt, süvendamismahuga 22 000 m³.

/.../

1.5 Tegevusega kaasnevad tagajärjed nagu vee pinnase või õhu saastatus, jäätmete, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus, lõhn

Valguse, soojuse, kiirguse ja lõhna reostust vee erikasutusega ilmselt ei kaasne. Vee erikasutusloa taotluses ja Sindi hüdroõlme rekonstrueerimise eelprojekti puudub ülevaade antud tegevusega kaasnevast jäätmetekkest, samuti pole andmeid vibratsiooni ja müra kohta. Nimetatud mõjusid ei ole käsitletud ja analüüsitud ka varasemas KMH aruandes.

Paisu taha koguneb nii mineraalne kui orgaaniline sete, mis mõjutab vee kvaliteeti paisjärves ja paisu all. Esineb orgaanilise aine reostuse oht, mida põhjustab mineraalne fosfori ja lämmastiku aineriing paisjärves, põhjustades periooditi vetikate vohamist.

Mahukate süvendustöödega kaasnevad setete liikumised.
/.../

1.6 Tegevusega kaasnevate avariiolekordade võimalikkus

/.../

1.7 Kavandatava tegevuse eeldatav mõju Natura 2000 võrgustiku alale või mõnele muule kaitstavale loodusobjektile. Tegevusega kaasneva mõju ulatus.

Sindi hüdroõlm asub võrdlemisi jõesuudme lähedal, mistõttu mõjutab see väga olulist osa Pärnu jõest. Pärnu jõgi on Lääne-Eesti vesikonna Pärnu alamvesikonna olulisemaks eesvooluks, mis läbi mõjutab Pärnu jõe seisundit kogu alamvesikonna seisundit. Oluline osa Pärnu alamvesikonna Natura 2000 võrgustikust on märgalad, mille kaitse-eesmärkide saavutamisel mängib hüdroloogia väga olulist rolli. Sindi hüdroõlme mõjude võimalikkuse analüüsimisel piirdume siiski Natura 2000 võrgustiku jõeelupaikadega seotud väärtustega. Loodusaladel on keelatud kõik tegevused, mis võivad ohustada loodusalal kaitstavat elupaika või kaitstavate liikide asurkondi. Jõe puhul tähendab see eelkõige vajadust säilitada looduslik jõesäng ja hüdroloogiline režiim ning vältida jõe vee kvaliteedi halvenemist.

Pärnu jõkke suubuvad lisaks mitmed jõed, mida kaitstakse samuti loodusdirektiivi alusel erinevatel kaitsealadel (tabel 1).

Tabel 1 Natura 2000 võrgustikku kuuluvad jõed, millele Pärnu jõgi on eesvooluks ja mis suubuvad Pärnu jõkke Sindi hüdroõlmest ülesvoolu

Jõe nimi	Natura 2000 alad
Navesti jõgi	Soomaa loodusala ja Soomaa linnuala Navesti loodusala
Halliste, Lemmjõgi, Raudna, Tõramaa jõgi	Soomaa loodusala ja Soomaa linnuala
Saarjõgi	Saarjõe loodusala

Pärnu jõe loodusala (EE0040345)⁴⁸ moodustati Pärnu ja Järva maakonnas loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide ja II lisa liikide elupaikade kaitseks. Kaitstavad elupaigatüübid on jõed ja ojad (3260)⁴⁹, lamminiidud (6450) ja puisniidud (*6530). Liigid, kelle elupaiku kaitstakse on harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*) ja paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*).

⁴⁸ Euroopa Natura 2000 võrgustiku standardandmebaasis Natura 2000 võrgustiku aladele omistatud identifitseerimiskood.

⁴⁹ Sulgudes on elupaigatüüpide nimede järel kajastatud loodusdirektiivi elupaigatüüpide koode, tärniga (*) märgitud elupaigatüübid on esmatähtsad.

Navesti loodusala (EE0040333) kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) kaitse ning II lisas nimetatud liikide – hingu (*Cobitis taenia*), võldase (*Cottus gobio*) ja paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) elupaikade kaitse.

Soomaa loodusala (EE0080574) kaitse-eesmärk on muu hulgas nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide jõgede ja ojade (3260) ja lamminiitude (6450) ning II lisas nimetatud liikide: saarma (*Lutra lutra*), hingi (*Cobitis taenia*), võldase (*Cottus gobio*) kaitse.

Soomaa linnuala (EE0080574), mille kaitse-eesmärk on muu hulgas nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas nimetatud liigi must-toonekurg (*Ciconia nigra*) kaitse.

Saarjõe loodusala (EE0060121) kaitse-eesmärk on muu hulgas nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide jõgede ja ojade (3260) ja lamminiitude (6450) ning II lisas nimetatud liigi võldase (*Cottus gobio*) kaitse.

Tabel 2: Sindi hüdroölmepoolt mõjutatavate Natura 2000 alade loodusväärtuste esinemine

Natura 2000 väärtus	Kaitsekategooria	Esinemisala	Eeldatav mõju
Jõgede ja ojade elupaigatüüp (3260)	LoD ⁵⁰ 1	Pärnu jõe hoiuala Navesti hoiuala Soomaa rahvuspark Saarjõe maastikukaitseala	Sindi hüdroölmel võib eeldada otsest negatiivset mõju jõe elupaigale vähemalt 10 km paisust ülesvoolu, negatiivne mõju avaldub veetaseme muutmise, setete akumulatsioonide jt. elupaika ümberkujundavate tegurite kaudu. Samuti mõjutab jõe elupaigatüüpi negatiivselt jõe kallastel tehtavad ehitustööd. Loodusliku elupaigana, kus on tagatud kõik ökoloogilised protsessid (sh liikide looduslik levik) on jõe elupaigatüüp kahjustatud kogu Sindi paisust ülesvoolu jääval osal.
Poollooduslikud kooslused: lamminiidud (6450) ja puisniidud (6530*)	LoD 1	Pärnu jõe hoiuala Soomaa rahvuspark Saarjõe maastikukaitseala	Negatiivne mõju avalduks umbes 10 km ülesvoolu, kuid arvestades, et antud alal pole poollooduslike kooslusi inventeeritud, olulist negatiivset mõju ei saa välja tuua.
Võldas (<i>Cottus gobio</i>)	LoD 2, LKS III	Pärnu jõe hoiuala Navesti hoiuala Soomaa rahvuspark Saarjõe maastikukaitseala	Võldase puhul on tegemist mageveekalaga, kes elab ka nõrgalt riimveelistes veekogudes (Mikelsaar, 1984). Võldas on tüüpiline põhjaeluviisiga kala. Veekogudes asustab põhiliselt kivise põhjaga alasid. Võldas on Eestis suhteliselt laialt levinud liik, asustades kärestikulisi ja kiirema vooluga jõelõike. Pärnu alamvesikonnas on võldas võrdlemisi sage kala. Arvukalt ja ulatuslikul alal esineb teda sobivates biotoopides nii Pärnu kui Navesti jões. Piiratud jõelõikudes esineb teda arvukalt ka reas teistes alamvesikonna jõgedes (Saarjõgi, Halliste jt). (Järvekülg et al, 2002) Peamisteks ohtudeks on veekogude reostumine ja eutrofeerumine, samuti ka paisutamine, süvendamine ja kraavitamine, mille tulemusena kaovad kärestikulised kiirema vooluga jõelõigud, mida võldas kasutab kudepaikadena.
Harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>)	LoD 2, LKS III	Pärnu jõe hoiuala Navesti hoiuala Soomaa rahvuspark	Hink elab selgeveelistes veekogudes liivasel või savisel põhjal. Peamiselt on elupaigad järvede sisse- või väljavoolude piirkonnas. Elupaikadeks võivad olla veel aeglase vooluga jõed ning kõvapõhjalised vanajõed. Hink võib elada ka riimveelises merelahas ja lahesopis (Mikelsaar, 1984) Parimaks elupaigaks Pärnumaa alamvesikonnas on Pärnu jõgi, kus teda esineb sobivates biotoopides ulatuslikul alal Jändjast kuni jõe suudmeni. Ka Navesti jões on hink tõenäoliselt

⁵⁰ Kasutatavad lühendid, LoD – loodusdirektiiv, mille järel märgitud number tähistab lisa, mille alusel antud liigi kaitsestaatus määratakse. LiD – linnudirektiiv, mille järel märgitud number tähistab lisa, mille alusel antud liigi kaitsestaatus määratakse. LKS – looduskaitsestaatus, mille järel märgitud number tähistab kaitsekategooriat, mille alusel liiki Eestis kaitstakse.

			<p>võrdlemisi laialt levinud. Kindlalt on hingu esinemine alamvesikonnas teada veel Reiu jões, tõenäoliselt elab teda veel Halliste jões ning Raudna jões (Järvekül, 2002).</p> <p>Peamisteks ohtudeks on veekogude reostumine, samuti ka paisutamine (veetaseme kõikumised), süvendamine ja kraavitamine. Hingu ohustab ka röövkalade suur hulk, kuna ta on toiduks röövkaladele (Mikelsaar, 1984).</p>
Jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>)	LoD 2, 5	Pärnu jõe hoiuala	<p>Lääne- ja Põhjamere vesikondade ja Vahemere lääneosa siirdekala. Suguküpsed isendid elavad ja toituvad mere- või riimvees. Sigimiseks tungib jõesilm praktiliselt kõigisse merresuubuvatesse jõgedesse ja ojadesse. Koelmualad asuvad jõe kiirevoolulistel karestikel, kruusase ja kivise põhjaga aladel. Pärast marjast koorumist levivad jõesilmu vastsed allavoolu pehmema põhjaga taimestikurikastesse jõeosadesse, kuhu jäädakse umbes 4 aastaks. Pärast moonet rändavad noored jõesilmud merre, kus alustavad parasiitset eluviisi (põhitoiduks meres on: kevadräim, sügisräim, meritint ja kilu) (Mikelsaar, 1984; Saat <i>et al.</i>, 2003).</p> <p>Jõesilm on Eestis üsna laialt levinud liik. Aastased jõesilmu saagid on aastati olnud väga varieeruvad. Suur osa jõesilmust püütakse välja Narva jõest (Saat <i>et al.</i>, 2003).</p> <p>Teadaolevalt tungib jõesilm kudemise ajal pea kõikidesse Pärnu alamvesikonna rannikujõgedesse. Olulisim jõesilmi kudejõgi on Pärnu jõgi, kuid Sindi pais lõikab jõkke kudema tulevad silmud ära oma ajaloolistest kudealadest ülalpool Sindi paisu. Seetõttu võib arvestada, et ca ¾ Pärnu jõestikust olevatest potentsiaalsetest kudealadest on praegu jõesilmule kättesaamatud. Seetõttu koeb jõesilm Pärnu jões praegu vaid Sindi paisu alusel ca 0,5 km pikkusel lõigul (Järvekül <i>et al.</i>, 2002).</p>
Lõhe (<i>Salmo salar</i>)	LoD 2, 5	Pärnu jõe hoiuala	<p>Lõhe on siirdekala, kes elab ja toitub meres, kuid sigimiseks siirdub jõgedesse. Kudemispaikadeks on liivase ja kivise põhjaga karestikulised jõelõigud. Lõhe noorjärgud veedavad jões 1-4 aastat (enamasti kaks aastat). Peale seda siirdutakse (tavaliselt kevadise suurvee ajal) merre (Mikelsaar, 1984).</p> <p>Pärnu jõgi on Eestis arvatud tähtsate lõhejõgede hulka. Pärnu lahe lõhed kuuluvad üldiselt Läti jõgede lõhekarjadesse (Mikelsaar, 1984). Pärnu jõgi omab lõhe kudejõena ka olulist rahvusvahelist tähtsust, olles üks olulisematest Läänemere looduslikest lõhejõgedest (Baltic Salmon Rivers, 1999).</p> <p>Lõhe sigib Pärnu alamvesikonnas praegu ainult Pärnu jões kuni 0,5 km pikkusel lõigul allpool Sindi paisu. Sindi pais on lõhele, nagu teistelegi siirdekaladele praktiliselt ületamatuks rändetõkkeks. Praegu on lõhe looduslikku taastootmist Sindi paisu all hinnatud 1000-3000 smoldile aastas (Järvekül, 2002; Baltic Salmon Rivers, 1999). Kuni 90% lõhe looduslikke</p>

			<p>koelmuid on talle Pärnu jões praegu kättesaamatud. Potentsiaalseteks lõhe koelmuteks on eelkõige kuni 10-kond kärestikku Pärnu jões (Oreküla, Virula, Levi, Vangsi, Jõesuu, Vihtra, Suurejõe, Samliku, Rae, Jändja) ja Tohera kärestik Navesti jões (Järvekül, 2002). Põhilisteks ohtudeks on jõgede paisutamine ja sellega kaasnevad veetaseme ja vooluhulkade muutused jõgedes, kudejõgedes reostumine ja eutrofeerumine. Seega omab lõhe sigimisel ja siirdumisel Pärnu jõkke suurt tähtsust Sindi pais, olles oluliseks rändetõkkeks.</p>
Paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>)	LoD 2, LKS 2	Pärnu jõe hoiuala Navesti hoiuala	<p>Paksukojaline jõekarp eelistab elupaigana mõõduka või kiirema vooluga kivise-kruusase põhjaga jõelõike. Reeglina aeglasevoolulistes liiva-muda setetega jõeosades paksukojalist jõekarpi ei esine. Pärnu jõe kesk- ja alamjooksul esineb paksukojalist jõekarpi kohati arvukalt, kuid seda eelkõige ainult kivise-kruusase põhjaga jõelõikudes (EMÜ PKI Limnoloogiakeskus, 2009). Paksukojalist jõekarpi ohustab kiviste ja kruusaste jõelõikude kadumine (OÜ Alkranel, 2009/2010).</p>
Muud kaitsealused liigid: saarmas (<i>Lutra lutra</i>),	LoD 2, LKS III	Soomaa rahvuspark	<p>Saarmas toitub põhiliselt kaladest: sööb kokresid, hauged, forelle, särki, mudilaid ja teisi kalu, kusjuures ta eelistab väiksemaid. Talvel sööb ta rohkesti konni, sageli ka puruvanasid. Suvel püüab ta närlisi ja vähke ning mõnel pool võib ka linde murda (näiteks parte ja kurvitsaid). Sindi paisul võib olla mõningane mõju Soomaa rahvusparki saarmapopulatsiooni toidubaasile (siirdekalade leviku tõkestamisest tulenevalt), kuid eeldatavalt pole tegemist olulise mõjuga.</p>
Muud kaitsealused liigid: must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)	LiD 1, LKS I	Soomaa rahvuspark	<p>Must-toonekure toitumisaladeks on peamiselt mitmesugused vooluveekogud ja toitutakse peamiselt kaladest ja kahepaiksetest, olulise osa toidubaasist moodustavad siirdekalad. Liigi seisundit mõjutab eelkõige toitumisalade kvaliteet ja eriti vooluveekogude seisund.</p> <p>Sindi pais mõjutab kalastiku vaesumise tõttu must-toonekure toitumisalade kvaliteeti, mille tulemusel väheneb liigi arvukus ja pesitsusedukus.</p>

/.../

1.8 Kumulatiivne mõju ja piiriülene mõju ning mõju ilmnenise tõenäosus

Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskavas on toodud välja tegurid, mis mõjutavad kas väga oluliselt või oluliselt veekogumite seisundit. Sõltuvalt veekogu looduslikest tingimustest võivad konkreetse pinnaveekogumi jaoks oluliseks osutada kõik survetegurid (inimtegevuse mõjud) mis üksi või koosmõjus ohustavad head seisundit või võivad põhjustada seisundiklassi halvenemist.

/.../

2.Ära kuulamine

/.../

KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

/.../

Vastavalt KeHJS § 29 lg 2 võib tegevusloa anda, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning otsustaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõju ebasoodsalt selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkusele ega kaitse eesmärki. Loodusdirektiivi artikli 6 lõiked 3 ja 4 sätestavad järgmist: „Iga kava või projekti, (...) mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju (...) tuleb asjakohaselt hinnata seoses tagajärgedega, mida see ala kaitse-eesmärkidele avaldab. Pädevad siseriiklikud asutused annavad kavale või projektile (...) loa(...) alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda (...) ala terviklikkusele negatiivset mõju (...)“. Nende nõuete selgitamisel kohtukaasuste alusel on EÜ kohus korduvalt leidnud, et hindamine peab olema nii põhjalik, et arvestatakse alasi mõjutavate tegevuste kõigi aspektidega ja kõrvaldatakse kõik kahtlused olulise mõju puudumise või esinemise osas. Natura hindamise iseärasused on märkimisväärsed ja need on ilmekalt väljendunud nn Waddensee kohtuasjas. (Kohtuasi C-127/02 Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=49452&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1712004>).

/.../.

KMH peab andma otsustajale veendumuse, et kavandatav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt ala kaitse-eesmärki, tehes seda kaitseväärtuste kaupa.

/.../

Täiendavate uuringute vajadus, sh Sindi hüdrooslmest ülesvoolu asuvate siirdekalade potentsiaalsete kudealade osas, selgub keskkonnamõju hindamise käigus.

Lisa 2. Natura eelhindamise näide

(KMH eelhinnangu näidet on kohandatud, andes üksnes Natura eelhindamise osa, kõik ülejäänud on välja jäetud)

NATURA EELHINDAMINE

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse või vajadusel taastada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Natura 2000 loodusalad ja linnualad on moodustatud tuginedes Euroopa Nõukogu direktiividele 92/43/EMÜ ja 2009/147/EÜ.

Natura hindamine on menetlusprotsess, mida viiakse läbi vastavalt loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigetele 3 ja 4. Käesolevas töös tuginetakse hindamise läbiviimisel Euroopa Komisjoni juhendile „Natura 2000 alasid oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise meetodilised juhised“ ja juhendile "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis" (KeMÜ). Lisaks arvestatakse juhendmaterjaliga „Juhised loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 rakendamiseks Eestis“ (Kaja Peterson, SEI Tallinn, 2006).

KeHJS ning LKS alusel toimub Natura hindamine keskkonnamõju hindamise menetluse raames. KeHJS § 3 lõike 1 punkti 2 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui kavandatakse tegevust, mis võib üksi või koostoides teiste tegevustega eeldatavalt ebasoodsalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala.

Natura hindamise juures on oluline, et hinnatakse tõenäoliselt avalduvat mõju lähtudes üksnes ala kaitse-eesmärkidest. Tegevuse mõjud loetakse ebaoodsaks, kui tegevuse elluviimise tulemusena kaitse-eesmärkide seisund halveneb või tegevuse elluviimise tulemusena (kaitsekorralduskavas sätestatud) ei ole võimalik kaitse-eesmärke saavutada.

Natura hindamise esimeseks etapiks on Natura eelhindamine, mille eesmärgiks on läbi alljärgnevate sammude kavandatava tegevuse võimalike mõjude prognoosimine, mille tulemusena saab otsustada, kas on vajalik liikuda asjakohase hindamise etappi, kus selgitatakse välja ebasoodsa mõju teke ning kavandatakse vajadusel leevendavad meetmed.

Käesolev eelhindamine koostatakse tuginedes olemasolevale teabele. Kasutatakse olemasolevaid materjale Natura 2000 võrgustiku ala ja kaitse-eesmärkide kohta (Natura ala standard andmevormi info; kaitsekorralduskava; Keskkonnaregistri andmebaasid jms).

1. KAVANDATAVA TEGEVUSE SEOTUS KAITSEKORRALDUSEGA

Ristmiku rekonstrueerimine ei ole seotud ega vajalik ühegi Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekorraldamiseks ning ei aita otseselt ega kaudselt kaasa alade kaitse-eesmärkide saavutamisele.

2. INFORMATSIOON KAVANDATAVA TEGEVUSE KOHTA

Kavandatavaks tegevuseks on riigiteede T17177 Haljala–Käsmu, 17182 Palmse–Sagadi ja 17183 Karula–Vihula–Sagadi ristmiku rekonstrueerimine. Täpsemalt saab kavandatavast tegevusest ülevaate ptk 3.

/Rekonstrueeritav ristmik asub Lääne-Virumaal Haljala vallas Sagadi ja Kakuvälja külade territooriumil. Projektiga nähakse ette katendi uuendamine ja olemasoleva muldkeha parandamine, projekteeritakse kolm uut truupi kahe olemasoleva asemele. Samuti nihutatakse

veidi Karula - Vihula - Sagadi ja Palmse - Sagadi maanteede Haljala - Käsmu maanteega ristumise kohti.

Projekti eesmärk on ristmiku teekatte seisukorra parandamine ning liiklusohutuse tõstmine.

Kavandatava tegevuse elluviimisel kasutatakse loodusvarasid (nt liiv, kruus ja paekivi). Tee ja rajatiste ehituseks vajaminev materjal hangitakse maardlatest, millede avamise ja kasutamise keskkonnamõju on eraldi hinnatud ning projektiala piirkonnast loodusvarade kasutust ei toimu. Projektiala piirkonnas täiendav ebasoodne mõju puudub.

Energiamahukuse osas on tegemist tavapärase tee-ehitusega, mille energiakulu ei põhjusta olulisi ebasoodsaid mõjusid.

Paratamatult tekib tee ehituse käigus jäätmeid.

Kavandava tegevuse potentsiaalseteks tagajärgedeks on heide pinnasesse, õhku ja vette.

Samuti kaasneb tee ehitusega teataval määral müra, vibratsiooni ja lõhna levimine lähipiirkondade aladele. Olulise soojuse või kiirguse tekkimist ette näha ei ole/.

Projektiala asub osaliselt Natura 2000 aladega kattuvalt. Täpsemalt, rekonstrueeritav ristmik asub Lahemaa linnuala ja Lahemaa loodusala piiril (joonis 5.1).

Tulenevalt planeeritavate tegevuste iseloomust ja väiksest mastaapsusest ei ole tegevuste mõjuala ulatuslik ning hinnanguliselt hõlmab rekonstrueeritavat maanteed ja selle vahetut lähedust (nõlvad, kraavid).

3. KAVANDATAVA TEGEVUSE MÕJUPIIRKONDA JÄÄVATE NATURA ALADE ISELOOMUSTUS

Rekonstrueeritava ristmiku potentsiaalses mõjualas asuvad nii Natura 2000 võrgustiku Lahemaa linnuala kui ka samades piirides asuv Lahemaa loodusala (vt Joonis 5.1).

Võimalikus mõjualas asuvate Natura alade iseloomustused on toodud järgnevates alalõikudes alade kaupa.

Lahemaa loodusala

Lahemaa loodusala (RAH0000601) on kaitse alla võetud vastavalt korraldusele „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ (Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldus nr 615-k). Loodusala pindala on ca 747 km² ning see on loodud 48 loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübi ja 13 sama direktiivi II lisa liigi ning nende elupaikade kaitseks. Loodusala kattub projektiala piirkonnas Lahemaa rahvuspargiga (KLO1000511), mis tagab loodusala siseriikliku kaitse.

Lahemaa loodusala kaitse-eesmärgid on järgmised:

- **Loodusdirektiivi elupaigatüübid**⁵¹: veealused liivamadald (1110), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madald lahed (1160), karid (1170), esmasd rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), väikesaared ning laiud

⁵¹Tärniga tähistatud elupaigad on esmatähtsad ja nende kaitse tagamisel on Euroopa Liidul eriline vastutus seoses sellega, et suur osa antud elupaikade/liikide levilast paikneb liikmesriikide territooriumil.

(1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (liikuvad rannikuluided – 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluided – *2130), rusked luited kukemarjaga (*2140), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), kuivad liivanõmmed kanarbiku ja kukemarjaga (2320), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rabad (*7110), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), allikad ja allikasood (7160), liigirikkad madalsood (7230), lubjakivipaljandid (8210), liivakivipaljandid (8220), koopad (8310), vanad loodumetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad – *9180), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0) ning lammi-lodumetsad (*91E0);

- **Loodusdirektiivi II lisa liigid:** saarmas (*Lutra lutra*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*), suur-mosaikliblikas (*Hypodryas maturna*), suur-kuldtiib (*Lycaena dispar*), suur-rabakiil (*Leucorrhinia pectoralis*), harilik ebapärlikarp (*Margaritifera margaritifera*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) ja vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*).

Lahemaa linnuala

Lahemaa linnuala (RAH0000089) on kaitse alla võetud vastavalt korraldusele „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ (Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldus nr 615-k). Linnuala pindala on ca 747 km² ning see on loodud 66 erineva linnuliigi kaitseks. Lahemaa linnuala siseriiklik kaitse on tagatud alaga kattuva Lahemaa rahvuspargi kaitsekorraga⁵².

Lahemaa linnuala kaitse-eesmärgid on järgmised:

- **Linnudirektiivi liigid:** kanakull (*Accipiter gentilis*), rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), jäälind (*Alcedo atthis*), soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), piilpart (*Anas crecca*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), nõmmekiur (*Anthus campestris*), kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*), hallhaigur (*Ardea cinerea*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*), merivart (*Aythya marila*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), hüüp (*Botaurus stellaris*), kassikakk (*Bubo bubo*), sõtkas (*Bucephala clangula*), niidurisla e rüdi e niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), mustviires (*Chlidonias niger*), valge-toonekurg (*Ciconia ciconia*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), õõnetuvi (*Columba oenas*), rukkirääk (*Crex crex*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), kümnokk-luik (*Cygnus olor*), väike-kirjurähn (*Dendrocopos minor*), musträhn (*Dryocopus martius*), põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), väänkael (*Jynx torquilla*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), kalakajakas (*Larus canus*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), männi-käbilind (*Loxia pytyopsittacus*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*),

⁵² Lahemaa rahvuspargi kaitsekorralduskava 2016–2025

https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/files/kaitse_planeerimine/lisa_1_lahemaa_rp_kkk_2016-2025.pdf

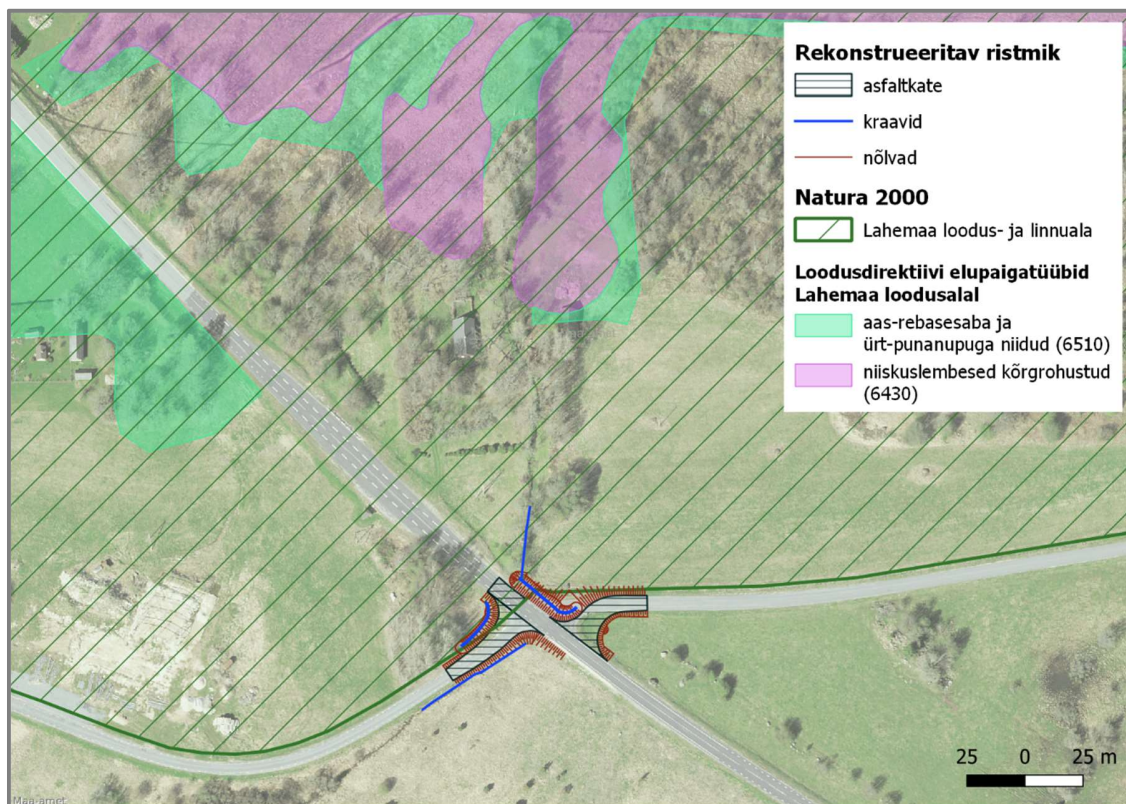
jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), kalakotkas (*Pandion haliaetus*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), tutkas (*Philomachus pugnax*), laanerähn e kolmvarvas-rähn (*Picoides tridactylus*), roherähn e meltsas (*Picus viridis*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), tuttpütt (*Podiceps cristatus*), hahk (*Somateria mollissima*), randtiir (*Sterna paradisaea*), händkakk (*Strix uralensis*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), teder (*Tetrao tetrix tetrix*), metsis (*Tetrao urogallus*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), vaenukägu e toonetutt (*Upupa epops*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

4. KAVANDATAVA TEGEVUSE MÕJU PROGNOOSIMINE NATURA ALADELE

Lahemaa loodusala

Kavandatava tegevuse mõjualas Lahemaa looduslal ei ole levinud ala kaitse-eesmärkidest ühtki elupaigatüüpi ega ühegi liigi registreeritud elupaika. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide paiknemist illustreerib joonis 5.1. Lähimateks elupaigatüüpideks on aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ja niiskuslembesed kõrgrohustud (6430). Mõlemad elupaigad asuvad kavandatavatest ristmiku ümberehitustöödest vähemalt 80 m kaugusel. Arvestades asjaolu, et projektiga plaanitavad ehitustööd on lokaalse mõjuga ja mõjuala piirdub kavandatavate ehitustööde asukohaga, siis ei asu kaitse-eesmärkideks olevad elupaigatüübid mõjualas. Ebasoodne mõju neile on välistatud.

Samuti ei ole oodatav mõju liikidele ja nende elupaikadele, kuna projekti mõjualas Lahemaa looduslal ei leidu teadaolevalt kaitse-eesmärkideks olevate liikide leiukohti ega ka liikide jaoks sobilikke elupaiku (jõed, ojad, rabad, niisked niidud jne). Ristmiku ümberehitustööd ei mõjuta ka loodusala looduslike kooslusi ega liikide potentsiaalseid elupaiku, kuna tegemist ei ole mastaapse tegevusega ning selle mõjuala piirdub ehitustööde asukohaga.

Joonis 5.1 Lahemaa loodusala ja selle kaitse-eesmärgid projekteeritava ristmiku piirkonnas. Aluskaart Maa-amet 2018

Lahemaa linnuala

Lahemaa linnualal kavandatava tegevuse mõjualas ei ole registreeritud ühegi ala kaitse-eesmärgiks oleva liigi leiukohti. Ristmiku ümberehitustööd on lokaalse ning ajutise mõjuga ja nende käigus ei vähendata ühtegi linnustikule olulist elupaika ega rikuta linnuala looduslike kooslusi.

Projekti elluviimisel säilivad kõik Lahemaa linnualal kaitse-eesmärkideks olevate liikide elupaigad ja tingimused, mistõttu ei toimu ka linnuala liikide mõjutamist. Ebasoodne mõju linnuala kaitse-eesmärkidele ja nende elupaikadele puudub.

5. NATURA HINDAMISE TULEMUSED JA JÄRELDUS

Natura hindamine tuvastas, et riigiteede T17177 Haljala–Käsmu, 17182 Palmse–Sagadi ja 17183 Karula–Vihula–Sagadi ristmiku rekonstrueerimine ei too kaasa ebasoodsat mõju Lahemaa loodusalale ega Lahemaa linnualale ega nende alade kaitse-eesmärkidele.